

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

1 9 6 2

MÜDÜRLER KURULU
ve
MURAKABE KOMİSYONU

R A P O R L A R I

A N K A R A
1 9 6 3

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.
HİSSEDARLAR UMUMİ HEYETİ BAŞKANLIĞINA

Bankamızın 31 inci Hesap Devresi faaliyetine ait Kurulumuz Raporu ile
1962 yılı bilânçosu ve kâr ve zarar hesaplarını, tetkik ve tasviplerine arzederiz.

1 Nisan 1963

MÜDÜRLER KURULU

1962

Otuzbirinci Hesap Yılı

MÜDÜRLER KURULU RAPORU

I

DÜNYA EKONOMİSİNE TOPLU BİR BAKIŞ

1962 yılında iktisadî konjonktür sanayici memleketlerde umumiyetle müsait olmakta devam etmiş ancak, bazı memleketlerin gelişme hızlarında gerilemeler müşahade olunmuştur. Millî konjonktür temayülleri üzerinde ihracat önemli bir rol oynamıştır.

Avrupa İktisadî Birliği (Müşterek Pazar) memleketlerinde ekonomik gelişme cari yılda da devam etmiştir. Fransa, İtalya ve Hollanda hariç olmak üzere, bu memleketlerde iktisadî konjonktür yavaşlama temayülü göstermiştir. 1962 yılında Müşterek Pazar camiasının sanayi üretimi % 6 ve gayri sâfi millî hasıla % 4,5 nispetinde bir artış kaydetmiştir. Bu nispet, 1961 yılında % 6,6 ve % 5,2; 1960 da ise % 13 ve % 7 idi.

Cari yılda Müşterek Pazar camiasının dahilî mübadele hacmi % 13 nispetinde bir artış kaydetmiştir. Camianın diğer memleketlerle olan mübadelelerinde ithalât önemli nispette arttığından, Birliğin dış ticareti 1,5 milyar dolar açık vermiştir. Müşterek Pazar memleketlerinden Fransa, İtalya ve Hollanda istihlal ve istihdam seviyelerinde en yüksek artış kaydeden memleketler olmuştur. Camia memleketlerinde ücret seviyeleri yükselmiştir. Ücret yükselişleri, kısmen produktivite artışlarıyla karşılanmış ve kısmen de, fiyatlara inikâs ederek bu memleketlerde 1961 yılında müstakar bir seyir takip eden toptan eşya fiyatlarında % 5 e kadar varan artışlara sebebiyet vermiştir.

Serbest Mübadele Bölgesine dahil memleketlerin gelişme tempolarındaki yavaşlama daha bariz olmuştur. İngiltere'de iktisadî durgunluk devam etmiş ve işsiz sayısı yükselmiştir. Bu bölgeye dahil memleketlerde toptan eşya fiyatlarındaki yükseliş, Ortak Pazar memleketlerine nazaran daha fazla olmuştur.

Amerika Birleşik Devletlerinde iktisadî konjonktür geçen yıla nazaran daha müsait bir seyir takip etmiştir. Sınaî istihlal ve gayri sâfi millî hasıla yükselmiş, işsizlik problemi iyileşmeğe temayül etmiştir. İstihlal produktivitesindeki artış ve iktisadî kaynakların müsait durumu sebebiyle, cari yıl içinde Amerika'da fiyat ve ücret seviyeleri müstakar kalmıştır.

Az gelişmiş memleketlerde iktisadî konjonktür, umumiyetle kararsızlıklar arz etmektedir. Ham madde fiyatlarında öteden beri devam eden fiyat düşüşleri, dış ticaret hadlerini bu memleketler aleyhine çevirmişti. 1962 yılında da ham madde fiyatlarında ehemmiyetli bir salâh kaydedilmiş değildir. Ancak, yıl sonuna doğru düşme hızı hafiflemiş ve hatta şeker ve gümüşte yükselmeler kaydedilmiştir.

Milletlerarası ticaret, bir taraftan, sanayici memleketlerde millî gelir seviyelerinin devamlı surette yükselmesi, diğer taraftan, milletlerarası yardımlaşmalar ve milletlerarası tediye sisteminde ihdas edilen kolaylıkların az gelişmiş memleketlerin milletlerarası ticarete daha geniş ölçüde katılmalarına imkân vermesi dolayısıyla, inkişaf etmiş bulunuyordu. Dünya ticareti cari yılda da gelişmesine devam etmiştir; global hacminin 250 - 260 milyar dolara baliğ olduğu tahmin edilmektedir.

Bretton - Woods müesseseleri ile organize edilmiş olan milletlerarası iktisadî münasebetlerde, son yıllarda, bölgesel temayüllerin belirlediği malûmdur. Bölgeleşme temayülü bölge dahili memleketler arasındaki ticarî münasebetlerin sür'atle inkişafını istihdaf etmektedir.

Milletlerarası iktisadî münasebetler bahsinde, iktisaden az gelişmiş memleketlerin kalkınmalarına yardım ve dolayısıyla, milletlerarası mübadele hacminin gelişmesini desteklemek gayeleriyle kurulmuş olan beynelmilel malî teşekküllerin de 1962 yılındaki faaliyetlerine kısaca temas etmek yerinde olur.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının 1962 Nisan sonunda nihayet bulan malî yılı içinde üye memleketlere açmış olduğu krediler, bir evvelki malî yıla nazaran 272 milyon dolar fazlasıyla, 882 milyon dolar tutarındadır. Bu krediler Lâtin Amerika, Asya ve Afrika memleketlerine ait olmak üzere, ulaştırma, enerji ve sanayi projelerinin finansmanları ile ilgilidir. Bu suretle, Dünya Bankasının bugüne kadar Dünya ekonomisine yaptığı yardımın mecmu tutarı 4.434 milyon Amerikan dolarına baliğ olmuş bulunmaktadır.

Dünya Bankasının fiyallerinden Milletlerarası Kalkınma Birliği (A. I. D.) nin son malî yıl içinde yapmış olduğu ikrazat, 134 milyon dolardır. Bu suretle ikinci faaliyet yılı sonunda bu müessesenin mecmu ikrazatı 235 milyon dolara ulaşmıştır. Dünya Bankasının diğer fiyali, Milletlerarası Finansman Kurumunun (S. F. I.) üye devletlerin özel teşebbüslerine yapmış olduğu ikrazatın yekûnu, son malî yıl içindeki 18,4 milyon dolar ile 47,8 milyon dolara baliğ olmuştur.

Faaliyetleri milletler topluluğuna şamil bulunan bu teşekküllere mütenazır olarak, bölgesel iktisadî topluluklarda da faaliyetleri bölgeye dahil memleketlerle sınırlı finansman müesseseleri kurulmuştur. Müşterek Pazar camiasının Avrupa Yatırım Bankası ve bunun yanında, Kalkınma Fonu, bu cümledendir.

1961 yılında milletlerarası tediyeler sistemi üzerinde izhar edilen endişeler 1962 yılında hafiflemiş bulunmaktadır. Son yıllarda ehemmiyetli ihtiyatlar tesis etmiş olan Batı Avrupa memleketlerinin altın ve döviz rezervlerinde en mühim değişiklik, Birleşik Krallık ve Fransa'da kaydedilmiştir. İngiltere'nin ihtiyatları 512 milyon dolar eksilmiştir. Fransa'nın altın ve döviz ihtiyatları ise 671 milyon dolarlık bir artış göstermiştir.

Cari yılda Amerikan tediye muvazenesinde, geçen yıla nazaran bir salâh müşahede edilmektedir. Bu seneki açık miktarının geçen yılın 2,5 milyar dolarına mukabil, 2 milyar dolar civarında olacağı tahmin olunmaktadır. Amerikan para otoritelerinin, doların altın paritesinin değiştirilmeyeceği hususunda kat'î teminat vermiş olmaları ve doların müdafaası hususundaki milletlerarası anlayışlı işbirliğinin devam etmesi, dolar kurunun kambiyo piyasalarında istikrarını sağlamıştır.

Cari yılda para sahasındaki milletlerarası işbirliğinde vukua gelen en mühim hadise, doların desteklenmesi maksadiyle Birleşik Amerika ile Avrupa memleketleri arasında yapılan kısa vâdeli Swap anlaşmaları yerine, yeni bir teknik ikame edilmiş olmasıdır. Orta vâdeli kredi anlaşmalarında tatbik edilen bu tekniğin özelliği, bu kredilerin, Amerikan Hazinesince ihdas edilen ve mukriz memleketlerin millî paraları ile muharrer olan senetler mukabilinde temin olunmasıdır. Bu kredilerin vâde ve faiz şartları mezkûr anlaşmalarla tâyin edilmektedir.

Milletlerarası Para Fonunun 1962 Nisan ayı sonunda nihayet bulan hesap devresindeki faaliyetleri geçen yıllara nazaran daha mütekâsif olmuştur. Bu devre zarfında Fonun "Purchase" muameleleri yekûnu, geçen malî yıla nazaran 1.666 milyon dolar fazlasiyle, 2.243 milyona baliğ olmuştur. Aynı devrede Stand-by anlaşmalarının tutarı, geçen malî yıldan 1.604 milyon dolar fazlasiyle 1.942 milyona ulaşmıştır. Bu son devrede "repurchase" muameleleri tutarı ise, 1.260 milyondur. Evvelki devrelerde repurchase muamelelerinde altın, Birleşik Amerika ve Kanada doları kullanılmakta idi. Son devrede diğer konvertibl paralar daha geniş ölçüde kullanılmıştır.

Memleketimize bu devre zarfında 31 milyon dolarlık Stand-by kredisi verilmiştir.

II

GENEL İKTİSAT VE PARA POLİTİKAMIZ

Umumî iktisat politikamız iktisadî istikrar şartları dahilinde memleket ekonomisinin kifayetli bir gelişme hızı ile kalkındırılmasını istihdaf etmektedir. 1962 yılı bu politikanın "Beş Yıllık Kalkınma Plânı" dahilinde etraflı bir şekilde tesbit edildiği bir yol olmuştur. Bu yılın başından itibaren hazırlanmasına başlanılan Beş Yıllık Kalkınma Plânı, yıl ortalarına doğru tamamlanarak, Hükûmete sunulmuş ve 21.11.1962 tarihinde Büyük Millet Meclisince kabul olunmuştur.

Beş Yıllık Kalkınma Plânı, özel teşebbüsle Devlet sektörünün yan yana ve ahenkli bir şekilde çalışacağı karma bir ekonomi düzenini esas kabul ederek uzun vâdeli bir iktisat politikasının kadrolarını tesbit etmektedir.

Plân, önümüzdeki beş yıl için ortalama % 7 kalkınma hızını hedef ittihaz etmektedir. % 7 kalkınma hızının, % 14,8 i iç kaynaklardan ve % 3,5 i de temin edilecek dış kaynaklardan sağlanmak üzere, gayri sâfi millî hasılanın % 18,3 ü nispetinde bir yatırım yapılması suretiyle gerçekleştirileceği hesaplanmıştır.

Plânın öngördüğü esaslardan biri de, iktisadî istikrardır. İktisadî istikrarın en önemli şartlarını, malî istikrar ve dış ödeme dengesi teşkil eder. Yatırımların enflâsyona gidilmeden finanse edilerek para kıymetinde ve genel fiyat seviyesinde temevvüçlerin önlenmesi, temel prensip olarak kabul edilmektedir.

Ekonomimizin en önemli meselelerinden birini teşkil eden dış ödeme dengesinin devamlı açıklardan kurtarılması ve ekonomimizin ileride dış yardımlara muhtaç olmadan gelişecek bir duruma getirilmesi keyfiyeti de uzun süreli ekonomi politikamızın başlıca amaçları arasında yer almaktadır.

Kalkınma hamlesine paralel olarak artacak ham madde ve tüketim malları ithal talebini mümkün olduğu kadar kontrol altında bulundurmak, ithalâtta tasarrufu sağlamak, yerli sanayiın korunması için gereken tedbirleri almak

hususlarına yöneltilmiş bulunan dış ticaret politikamız, aynı zamanda ihracatın her türlü imkânlarla geliştirilmesini, döviz gelirlerinin sistemli ve devamlı olarak artırılmasını istihdaf etmektedir. Bu cümleden olarak, ihracata müteveccih yatırımlara öncelik tanınması kararlaştırılmıştır. İhraç mallarımızın çeşitlerinin artırılması maksadiyle ihracat sanayimizin geliştirilmesi hedefler arasındadır.

Plânın iktisat politikamıza verdiği veçhelelerden biri de, 1961 yılında ilân edilen plân stratejisine uygun olarak, yatırım malları istihsaline öncelik tanınmış olmasıdır. Memleketimizde yatırım malları sanayiinin gelişmesi, insan gücünün kıymetlendirilmesi imkânlarını sağlayacak ve ekonomimizde millî gelir ve istihdam seviyesinin artış hızını yükseltecektir.

Diğer taraftan, gelir dağılışının âdil esaslar dahilinde cereyanı umumî iktisat ve sosyal politikamızın ana gayelerinden biridir.

İktisadî ve sosyal kalkınma plânının gerçekleştirilmesi için malî ve iktisadî alanlarda, plânlı devreye girmeden evvel, gerekli reformların yapılması öngörülmüştür. Cari yılda öncelikle ele alınan başlıca reformlar, vergi, iktisadî Devlet teşebbüslerinin reorganizasyonu, Devlet dairelerinin idarî bünyelerinin ıslahı, ziraî sahada iktisadî ve sosyal bünyemize uygun toprak reformu, hususî sektöre işletme ve yatırım sermayesi tedariki maksadiyle kalkınma bankacılığının kurulması, sermaye piyasasının organizasyonu, iktisadî Devlet teşebbüslerinin orta ve uzun vâdeli kredi ihtiyacını karşılayacak Devlet Yatırım Bankasının tesisi, kooperatificiliğin inkişafı ve iç piyasanın organizasyonu konularına taallûk etmektedir.

Uzun süreli iktisadî politikanın ana prensiplerini gördükten sonra plânlı ekonomiye geçişe hazırlık devresi olarak vasıflandırabileceğimiz 1962 yılında iktisadî ve malî sahadaki gelişmeleri gözden geçirelim :

1962 yılında ekonomi politikamız, başlıca iki hedefe yöneltilmiştir. Bunlardan birincisi, mevcut durgunluğu bertaraf ederek ekonomiye bir hız ve canlılık kazandırmak, ikincisi de, Beş Yıllık (1963 - 1967) Kalkınma Plânı'nın hazırlık devresi mahiyetinde olan "1962 plânlı devreye geçiş programı"nı gerçekleştirmek olmuştur.

1960 - 1961 yıllarında ekonomimize hakim olan durgunluğun, 1962 yılında da devamını önlemek amacıyla, bir taraftan krediyi genişletici bir politika takip edilmiş, diğer taraftan yatırımlar hızlandırılmıştır. Bu cümleden olarak, 1962 yılında Devlet bütçesinde yatırımlara 3,2 milyar lira tahsis olunmuştur. Takip edilen bu iktisadî politikanın tesirleri, yılın ikinci yarısından itibaren görülmeğe başlamış ve durgunluk tedricen zâil olmuştur.

Genişletici kredi siyaseti yılın ilk devresine münhasır kalmamış, yılın ikinci yarısında da bu politikaya kısmen devam edilerek Merkez Bankasınca bankalara bazı kredi kolaylıkları temin edilmiştir. Takip edilen kredi siyasetine para ve kredi politikamızın izahı sırasında ayrıca temas edilecektir.

1962 yılında iktisat politikası tatbikatının en önemli mevzularını, plânlı kalkınmanın alt yapısını teşkil edecek olan müesseselerle ilgili reformlar ve plânın iç ve dış finansmanı meseleleri teşkil etmiştir. Bu konudaki çalışmaların en önemlisi, vergi reformlarıdır.

Vergi reformunun temel hedefi, vergiden optimal hasılayı sağlamak, vergi sistemimizi sosyal ve ekonomik fonksiyonlarını gereği gibi ifa edecek şekilde tanzim etmektir. Verginin malî fonksiyonu yanında ekonomik ve sosyal fonksiyonunun da gözetilmesi fikri ön plâna alınmış, vergi sistemimize iktisadî gelişmeyi teşvik edici bir karakter verilmesi hedef tutulmuştur. Gelir Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gözden geçirilmiş, Kurumlar ve Gider Vergisi Kanunlarında tadiller yapılmıştır. Ziraî kazançlarla küçük san'at ve ticaret erbabının vergilendirilmesi, sermaye terakümünü teşvik maksadiyle, Gelir ve Kurumlar Vergisinde "yatırım indirimi" reformun derpiş ettiği başlıca yeniliklerdir.

Bütçe tatbikatı ile ilgili olarak Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve Artırma-Eksiltme ve İhale Kanunları yeniden ele alınmış bulunmaktadır.

İktisadî Devlet teşebbüslerinin idarî, hukukî ve malî bünyelerinin rasyonel bir şekilde düzenlenmesi mevzuunda öteden beri yapılan çalışmalar esas alınarak, bu müesseselerin reorganizasyonu ile ilgili tasarı tanzim edilmiş ve Hükümete sunulmuştur.

Bu teşebbüslerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle Amortisman ve Kredi Sandığı nezdinde bir "İç Finansman Fonu" tesis edilmiştir. Bu Fonun başlıca kaynaklarını, OECD memleketlerinden temin olunan kredilerin Türk lirası karşılıkları, Amerika Birleşik Devletlerinden sağlanan hibe ve kredilerin Türk lirası karşılıklarından bu maksatla ayrılan miktarlar, iktisadî Devlet teşebbüslerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere beynelmilel müesseselerden temin edilen kredilerin Türk lirası karşılıkları ile Maliye Bakanlığınca sair kaynaklardan temin olunan fonlar teşkil etmektedir.

Özel teşebbüsün yatırım kredisi ihtiyacının karşılanması, sermaye piyasasının teşekkül ve gelişmesine bağlı bulunmaktadır. Mer'î Menkul Kıymetler ve Borsalar Kanununun ihtiyaçları karşılayacak durumda olmadığı nazara alın-

rak, sermaye piyasası için gerekli iktisadî ve hukukî kadroyu tesis amacıyla hazırlanan tasarı Hükümete takdim edilmiştir.

Piyasalarımızın spekülâtif davranışlardan âzade olarak serbestçe işlemesi ve ticarî hayatta alacaklı ve borçlu münasebetlerinin iyi bir şekilde tanzimi amacıyla İcra ve İflâs Kanununun günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi gibi iktisadî organizasyonumuzun ıslahına matuf tedbirler derpiş olunmuştur.

Memleketimizin iktisadî ve sosyal kalkınmasının temel meselelerinden birini teşkil eden toprak reformu üzerindeki çalışmalar cari yılda neticelendirilmiş ve hazırlanan tasarı Hükümete sunulmuştur.

Sanayi mamullerimizin ihracatını geliştirmek maksadiyle, bunların maliyetlerine giren vergilerin telâfisi suretiyle, rekabet şartlarının ıslahına matuf tedbirler derpiş olunmuştur.

1962 yılı iktisat politikası mevzularından biri de plânın dış finansmanı ile ilgili çalışmalar olmuştur. Beş Yıllık Kalkınma Plânının dış finansmanının 1,1 - 1,7 milyar dolarlık bir dış yardıma ihtiyaç göstereceği tahmin edilmiştir. Bu yardımı tahakkuk ettirmek maksadiyle, OECD memleketleriyle milletlerarası malî teşekküllerin iştirak ettiği "Türkiye'ye Yardım Konsorsiyomu" nun kurulması kararlaştırılmış ve Konsorsiyom 31 Temmuz tarihinde faaliyete geçmiştir.

1962 yılında takip edilen para ve kredi politikası, istikrar programı ile tespit edilen para kıymetinde istikrar prensibini gözönünde tutarak, ekonomik faaliyetlere hareket ve canlılık getirmek gayesini gütmüştür. Enflasyona sebebiyet vermeyecek bir kredi politikasının takibi ve kredinin ekonomi içinde en iyi bir şekilde tevezzüü, diğer bir deyimle, optimum dağılımın sağlanması para politikamızın ana ilkelerini teşkil etmiştir.

1962 yılında para ve kredi politikası ile ilgili reformların gerçekleştirilmesine çalışılmıştır. Bu cümleden olarak, kalkınma bankalarının kurulması için imkânlar hazırlanmış, özel sektörün ve kamu iktisadî sektörünün orta ve uzun vâdeli kredi ihtiyaçlarını karşılayacak müesseselerin kuruluş hazırlıklarına başlanmıştır.

Turizm ve madencilik gibi muayyen iktisadî faaliyet branşlarının finansmanı için ihtisas bankaları kurulması derpiş olunmuştur.

Ekonominin orta ve uzun vâdeli kredi ihtiyaçları öteden beri kısa vâdeli kaynaklarla, bilhassa Merkez Bankası kredileri ile karşılanmakta ve iktisadî istikrarı bozan başlıca âmil olmakta idi.

Cari yıl başında Merkez Bankası kredilerinin, ekonominin içinde bulunduğu durgunluk hali gözönünde tutularak, ekonomik faaliyetler üzerinde müessir iş ve istihsal kollarına yöneltilmesine matuf tedbirler alınmıştır.

Bu tedbirler, Merkez Bankası reeskont bölgelerinin genişletilmesi ve bu suretle büyük şehirler dışındaki müteşebbislerin kredi ihtiyaçlarını karşılayan bankalara Merkez Bankası kaynaklarından istifade etme imkânı sağlanması, bankalara ve firmalara tanınan kredi limitlerinin genişletilmesi şeklinde özetlenebilir.

Merkez Bankası kredi politikasında istihsalin teşvikine ve ihracatın finansmanına öncelik tanınmıştır.

Bankalara tanınan kredi kolaylıkları, 1962 yılında bankaların, düşük bir kasa ihtiyacı ve likidite politikası takip etmek suretiyle plâsmanlarını artırmak imkânını sağlamıştır.

Kredilerin istihsal kolları arasında dağılımının bilinmesinin para politikamızdaki ehemmiyeti gözönünde tutularak, evvelce muayyen büyük merkezlerdeki banka plâsmanlarına münhasır bulunan Risk Santralının faaliyeti, cari yılda banka sisteminin bütününe teşmil edilmiş bulunmaktadır.

1962 yılında faiz ve resmî iskonto hadlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Keza, bankaların Merkez Bankası nezdindeki mecburi ihtiyatlarının nispetinde de değişiklik vakî olmamıştır.

III İKTİSADİ FAALİYETLER

1962 yılında gayri sâfi millî hasıla, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından verilen muvakkat rakamlara göre, 51.741 milyon liradır; aynı esaslara göre tahmin edilen 1961 millî gelirin nazaran % 5,5 oranında bir artış göstermektedir. Millî gelirimizin kaynakları ve tahsis cihetleri (1 ve 2) sayılı tablolarda yer almıştır.

Millî Gelir ve Toplam Kaynaklar (1961 Fiyatlarıyla)

Tablo : 1

(Milyon TL.)

	1960 (1)	1961 (2)	1962 (2)
Tarım	17.635,0	17.306,0	18.125,4
Sanayi	7.262,0	7.310,8	7.703,8
İnşaat	2.260,6	2.364,7	2.570,4
Ticaret	3.925,4	3.852,1	4.034,5
Ulaştırma	2.953,8	2.873,5	3.046,6
Maî Müesseseler ve Serbest Meslekler	3.026,3	3.117,8	3.205,4
Mesken gelirleri	1.458,4	1.581,0	1.707,5
Devlet hizmetleri	3.839,6	4.182,0	4.528,2
Yurtiçi gelirleri	<u>42.361,1</u>	<u>42.587,9</u>	<u>44.921,8</u>
Dış âlem gelirleri	<u>— 245,7</u>	<u>— 250,0</u>	<u>— 245,1</u>
Safi millî hasıla (İstih. Faktörleri fiyatlarıyla)	42.115,4	42.337,9	44.676,7
Vasıtalı vergiler	<u>4.998,0</u>	<u>4.550,0</u>	<u>4.760,0</u>
Safi millî hasıla (Piyasa fiyatlarıyla)	47.113,4	46.887,9	49.436,7
Aşınma, eskime	<u>2.108,3</u>	<u>2.193,0</u>	<u>2.304,8</u>
Gayri safi millî hasıla	49.221,7	49.080,9	51.741,5
Dış açık	<u>1.397,4</u>	<u>1.530,0</u>	<u>2.142,0</u>
Toplam kaynaklar	50.619,1	50.610,9	53.883,5

Kaynak : (1) Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1962 Program Tasarısı
(2) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1963 Yıllık Programı

Toplam Harcamalar
(1961 Fiyatlarıyla)

Tablo : 2

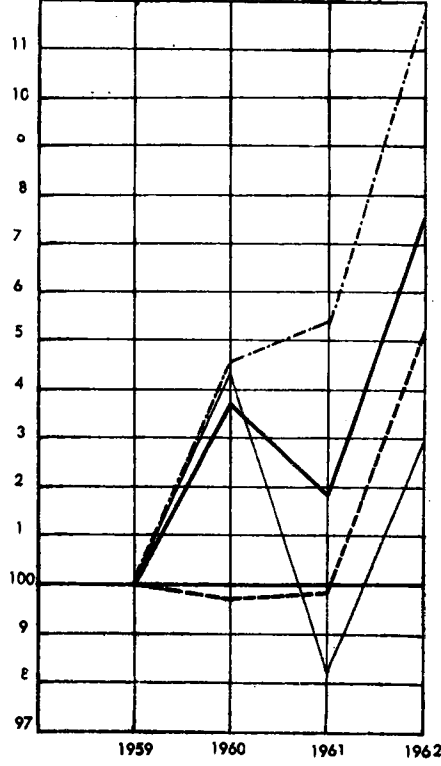
(Milyon TL.)

	1960 (1)	1961 (2)	1962 (2)
1. Kamu yatırımları	3.632	4.063,0	4.496,0
Genel ve Katma Bütçeler	2.382	2.200,0	2.500,0
Döner Sermaye	—	175,0	200,0
Mahallî İdareler	428	428,0	416,0
İktisadî Devlet Teşekkülleri	822	1.260,0	1.350,0
2. Özel Yatırımlar	3.981	3.305,0	3.600,0
Konut	2.199	1.754,0	1.900,0
Diğer	1.782	1.551,0	1.700,0
3. Toplam Yatırımlar	7.613	7.368,0	8.096,0
4. Kamu Carî Harcamaları	6.122	7.215,0	8.100,0
Genel ve Katma Bütçeler	5.179	6.270,0	7.200,0
Mahallî İdareler	943	945,0	900,0
5. Özel Tüketim Harcamaları	37.604	36.027,9	37.687,5
6. Toplam Harcamalar	51.339	50.610,9	53.883,5

Kaynak : (1) Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1962 Program Tasarısı
(2) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni 1963 Yıllık Programı

Millî gelirin 1961 yılında kaydettiği düşüş ,ziraî istihsalin iklim şartları dolayısıyla azalışından ve sanayiin iktisadî durgunluk sebebiyle istihsal kapasitesinin altında çalışmasından ileri gelmiştir.

Millî Gelir Endeksi
1959 = 100
(Sektörlere göre)

— Gayri safî millî hasıla
..... Ziraî istihsal
----- Sinaî istihsal
- . - - Diğer faaliyetler (Hizmetler, inşaat, ticaret, ulaştırma v.s.)

Ziraî istihsal, millî gelirimizin içindeki ehemmiyet ve nispetini cari yılda da muhafaza etmiştir. Başlıca ziraî mahsullerimizin 1960 - 1962 yıllarındaki istihsal miktarı (3) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Ziraî İstihsal

Tablo : 3

(1000 ton)

Maddeler	1960	1961	1962
Hububat	15.216	12.636	14.569
Bakliyat	632	582	578
Tütün	135	101	---
Pamuk	175	212	245
Şeker Pancarı	4.385	2.877	2.731
Ayçiçeği	123	97	60

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları

Maden istihraç sanayimizin dahilî taleple ilgili branşlarında cari yılda 1961 yılına nazaran bir gelişme müşahede edilmektedir. Buna mukabil, ihraç mallarımız arasında bulunan krom ve manganez gibi istihraç kollarında ise, Dünya konjonktürüyle ilgili olarak, bir azalma meydana gelmiştir.

Memleketimizde istihsal olunan başlıca madenlerin 1960 - 1962 yıllarındaki istihsal miktarları (4) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Maden İstihsalı

Tablo : 4

(1000 ton)

Maddeler	1960	1961	1962 (*)
Maden Kömürü : tıvönan	6.315	6.382	6.485
(Lave)	(3.346)	(3.773)	(3.893)
Linyit	3.846	3.653	4.039
Krom	577	524	401
Demir (Cevher)	790	764	823
Bakır	26	20	26
Manganez	42	31	14
Ham Petrol	362	414	510

(*) Muvakkattir

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları

Başlıca enerji kaynaklarımızdan, maden kömüründe cüz'i bir artışa mukabil, linyit istihsalı hızlı bir gelişme göstermektedir. Bunlar yanında ham petrol istihsalı son yıllarda devamlı bir gelişme kaydetmiştir. 1962 yılında işlet-

meye açılan İzmit ve Mersin Rafinerileri ile petrol tasfiye kapasitesi 4.780 bin tona ulaşmış bulunmaktadır.

1960 ve 1961 yıllarında 2,9 milyar kws. olan elektrik istihlâki, 1962 yılında da 500 milyon kws. artarak, 3,4 milyar kws. e ulaşmıştır. Memleketimizin âzâmi istihsal kapasitesi, 1960 yılı sonu itibariyle, 1.252 bin kw. lık bir kurulu takat üzerinden, 4.663 milyon kws. olarak tespit edilmiştir. Son yıllarda bu kapasitede kayda değer bir artış vuku bulmamıştır.

Sınâî istihsale gelince; başlıca sanayi branşlarının 1960 - 1962 yıllarındaki istihsal miktarları (5) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Sanayi Mamulleri İstihsalı

Tablo : 5

(1000 ton)

Maddeler	1960	1961	1962 (*)
Demir (ham)	163	188	151
Çelik (blok)	266	282	244
Cimento	2.040	2.036	2.318
Kâğıt	56	63	82
Şeker	643	432	390
Pamuklu dokuma (**)	153.468	155.028	155.284
Yünlü dokuma (**)	5.100	4.656	4.564

(*) Muvakkattir

(**) 1000 metre olarak

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları

Demir ve çelik istihsalinde müşahede edilen azalış, Karabük tesislerinin tevsii dolayısıyla bir kısım tesislerin faaliyetine ara verilmişinden ileri gelmiştir.

Çimento ve kâğıt istihsalinde kaydedilen artışlara mukabil, pamuklu ve yünlü dokuma istihsalinde kayda değer bir gelişme husule gelmemiştir. Mensucat istihsalimizin cari yılda fazla inkişaf kaydedememesi, 1962 yılına geçen yıllardan aşırı derecede stok devredilmiş olmasından mütevellittir.

İstihlâk maddeleri sanayimizin diğer mühim bir kolu olan şeker sanayinin istihsal hacminde 1962 yılında müşahede edilen azalış, istihsalin piyasa ihtiyaçlarına ve istihsal kapasitesine intibak ettirilmesi zaruretinden ileri gelmiştir. Filhakika, bu sanayi kolunda optimal istihsal kapasitesi 393 bin ton olduğu halde, bu kapasite zorlanarak, 1960 yılında 643 bin ton, 1961 yılında 431 bin ton şeker istihsal edilmiştir.

IV PARA, KREDİ VE DEVLET MALİYESİ

I — PARA ARZI

Para arzı, cari yılda, takip edilen kredi politikasının tesiri altında, bir yükselme seyri göstermiştir. (Tablo : 6)

Para Arzı

Tablo : 6

(Milyon TL.)

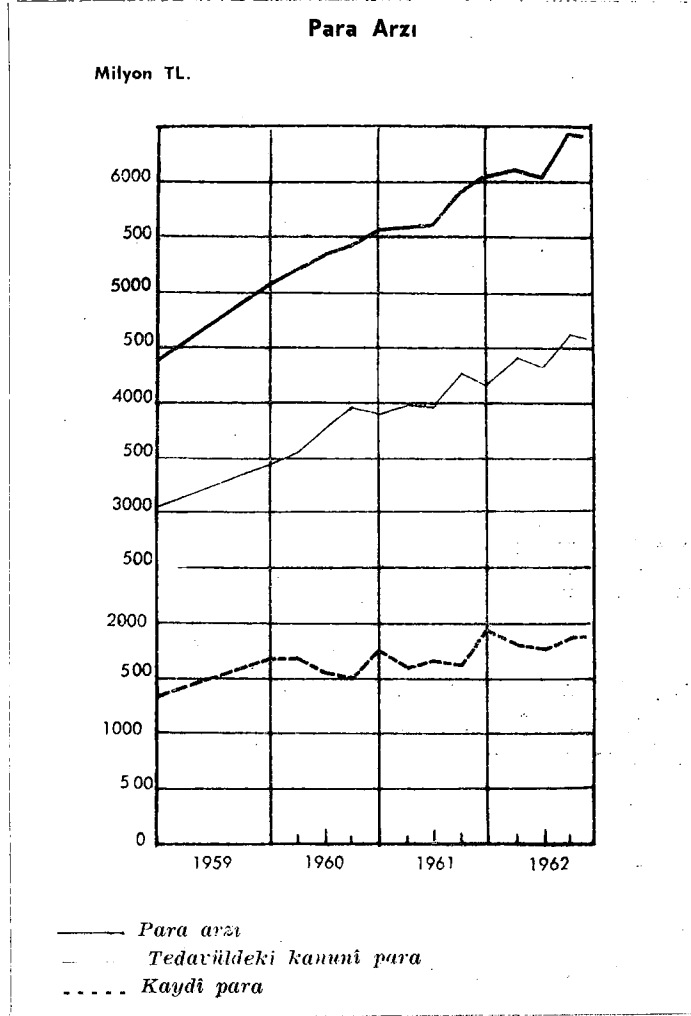
U n s u r l a r	1960	1961	1961	1962
	Aralık	Aralık	Kasım	Kasım
BANKNOT + UFAKLİK PARA	3.828	4.140	4.202	4.603
Banknot	3.699	3.984	4.048	4.442
Ufaklık para	129	156	154	161
KAYDİ PARA	1.746	1.918	1.726	1.815
Vâdesiz ticarî mevduat	1.577	1.683	1.515	1.628
Merkez B. mevduat	169	230	211	187
PARA ARZI	5.574	6.058	5.928	6.418
PARA BENZERİ LİKİDİTELER	7.497	8.582	8.521	9.920

Tablonun tetkikinde de görüleceği veçhile, para arzı 1962 yılında, 11 aylık rakamlara göre, 360 milyon liralık (% 5,9) nispetinde bir artış kaydetmiştir. Bu artış 1961 yılının aynı devresinde 354 milyon lira, (% 6,4) ve Aralık sonunda ise, 484 milyon lira (% 8,7) oranında olmuştur.

Para arzının en önemli kısmını teşkil eden bilfiil tedavüldeki banknotların cari yılda (11. ayda) 458 milyon liralık (% 11,5) bir artış kaydetmesine mukabil, kaydî para, 103 milyon liralık (% 5,4) bir azalış göstermiştir.

1961 yılının aynı devresinde, bilfiil tedavüldeki banknotlar 349 milyon liralık (% 9,4) bir artış, kaydî para ise, 20 milyon liralık (% 1,1) bir azalış göstermiştir.

Cari yılda kaydî para hacminde kaydedilen 103 milyon liralık azalışın 60 milyon lirası vâdesiz ticarî mevduatta, 43 milyon lirası da Merkez Bankasındaki mevduatta olmuştur. 1961 yılının 11 aylık devresinde ise vâdesiz ticarî mevduat 62 milyon liralık azalış, Merkez Bankası mevduatı ise 42 milyon liralık bir artış kaydetmiştir.

Kaydî para hacminde müşahede edilen tahavülât, teşebbüslerin bankalarda ve bankaların Merkez Bankasında tuttıkları ankeslerdeki tahavülâtı ifade etmek dolayısıyla iktisadî faaliyetlerin seyrine ve finansman şekline tabi bulunmaktadır.

Mevduat hacminin bilfiil tedavüldeki kanunî para hacmine nispeti 1961 Kasım ayında 1,9 iken, 1962 Kasım ayında 2,2 ye yükselmiştir. Bu husus, 1960 dan beri yükselen nakit muhafaza temayülünün cari yılda istikamet değiştirmiş olduğuna delâlet etmektedir.

Son yıllarda para hacmi ve gayri sâfi millî hasılanın kaydettiği tahavvülât ile paranın gelire tahavvül sür'atinin seyri (7) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Para Arzı — Millî Gelir
(1961 Piyasa Fiyatlarıyla)

Tablo : 7

(Milyon TL.)

Tarih	Para arzı	Gayri safi milli hasıla	Artışlar %		Paranın gelire tahavvül sür'atî
			Para arzı	Gayri safi milli hasıla	
1959	5.089	48.146,0	15	(*)	9,5
1960	5.574	49.221,7	9,5	2,2	8,8
1961	6.058	49.080,9	8,7	— 0,3	8,1
1962	(**) 6.418	51.741,5	5,9	5,4	8,0

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

(*) 1958 millî geliri cari fiyatlarla tesbit edilmiştir.

(**) 1962 Kasım ayına aittir.

1961 yılında para hacmi artmış olduğu halde millî gelir yükselmemiştir. Genel fiyat seviyesinin nisbî istikrarını muhafaza edişinin, iktisadî durgunluk ve paranın gelire tahavvül sür'atinin azalmasıyla izahı doğru olur.

II — MERKEZ BANKASI

1962 yılında Merkez Bankasının faaliyetleri, genel iktisat politikamıza muvazi bir kredi politikasınının tatbikine yöneltilmiştir. Bu politikaların, konjontürün canlandırılmasına matuf bulunduğu yukarıda işaret edilmişti.

Merkez Bankası kredilerininin tetkikine başlangıç olarak, Bankanın 1962 yılı global durumu, evvelki yıllarla mukayeseli olarak, (8) sayılı tabloda gösterilmiştir.

154 sayılı Kanun hükümleri gereğince tahkim edilen 5.317 milyon lira tutarındaki alacaklarımız mukabilinde, Maliye Bakanlığınca Bankamıza % 1/2 faizli Devlet tahvilleri verilmiştir. Cari yıl sonuna kadar konsolide alacağımızın 41 milyon lirası itfa edilmiş, bakiyesi 5.276 milyon liraya düşmüştür.

Merkez Bankası kredilerininin 1962 yılındaki durumu, evvelki senelerle mukayeseli olarak (9) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Merkez Bankası : 1960 - 1962 Bilâncoları Özeti

Tablo : 8

(Milyon TL.)

Hesaplar	1960	1961	1962	Hesaplar	1960	1961	1962
Altın mevcudu	1.204	1.255	1.259	Banknot	4.453	4.783	5.122
Döviz borçluları	1.040	742	703	Döviz alacaklıları	1.963	1.136	1.251
Krediler	6.389	6.425	7.092				
Carl krediler	6.124	1.157	1.824	Mevduat	1.721	2.067	2.285
Konsolide edilen krediler	265	5.268	5.268				
Konsolide edilen diğer alacaklarımız (1)	—	28	8				
Tahviller cüzdanı	42	38	33	Altın alacaklıları	160	137	128
Diğer aktif hesaplar	533	408	412	Sair pasif hesaplar	810	724	699
Sair aktifler	369	277	281	Kâr	101	49	22
Değerlendirme farkı karşılığı Hazine bönoları	164	131	131				
TOPLAM	9.208	8.896	9.507	TOPLAM	9.208	8.896	9.507

(1) 154 sayılı Kanunla konsolide edilen alacaklarımızın 1962 yılında itfa edilen 20 milyon liralık kısmı, bu hesaptan indirilmiştir.

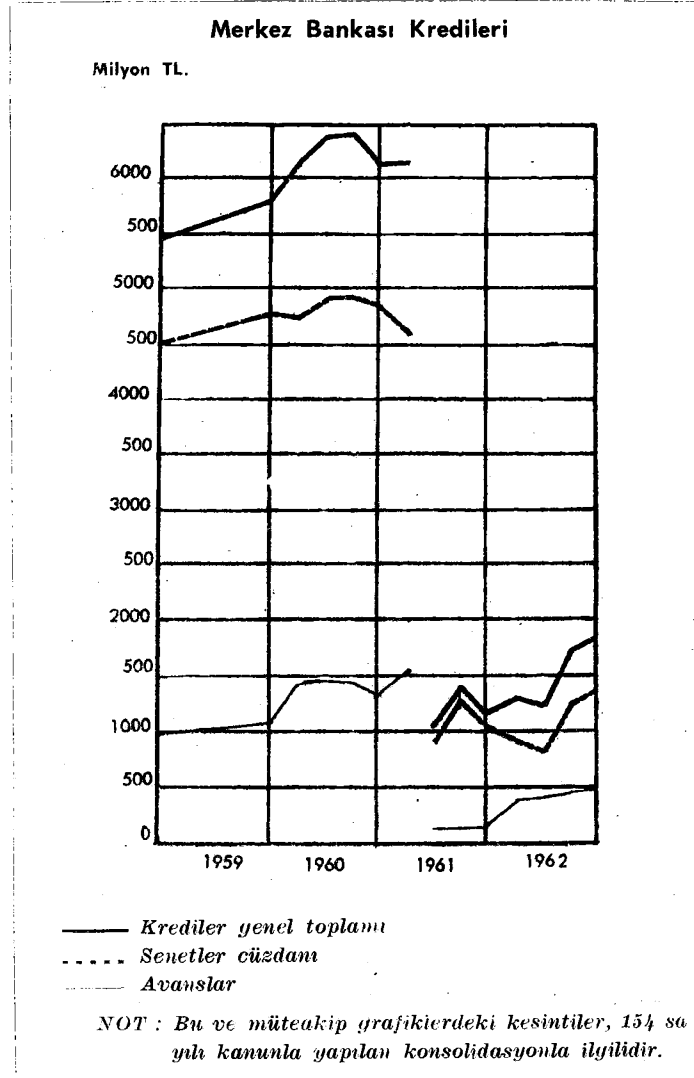
Merkez Bankası Kredileri

Tablo : 9

(Milyon TL.)

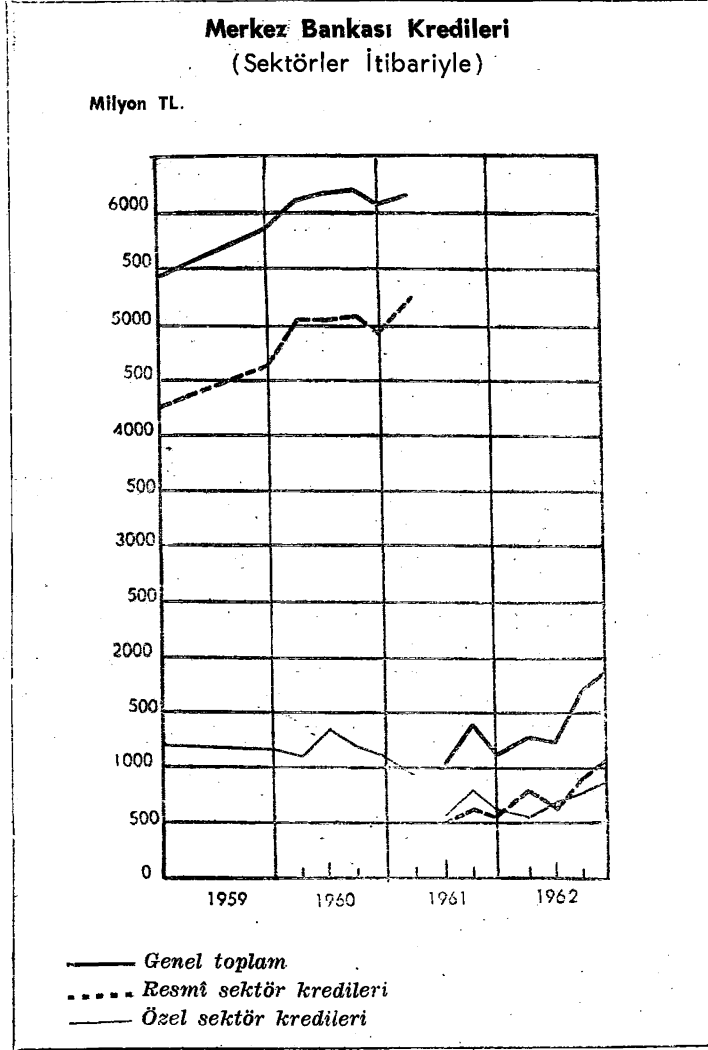
Tarih	Senetler Cüzdanı							Avanslar					Genel Toplam
	Ticari senetler	Küçük san'at erbabı, esnaf ve teşekkülleri	Sanayici ve madenci senetleri	Zirai senetler	Hazine bonoları	Hazine kefaletini haiz bonolar	Toplam	Hazineye kısa vadeli avans	Bankalar tasfiye fonu	Tahvil üzerine avans	Altın ve döviz üzerine avans	Toplam	
1958 Aralık	1.869	14	86	307	63	2.161	4.500	536	—	436	—	972	5.472
1959 Aralık	1.823	10	104	386	38	2.386	4.747	651	—	423	1	1.075	5.822
1960 Aralık	1.803	16	153	366	63	2.439	4.840	859	—	425	0	1.284	6.124
1961 Mart	1.649	9	132	321	68	2.445	4.624	1.092	—	417	0	1.509	6.133
1961 Haziran	276	14	89	239	29	247	894	—	2	120	0	122	1.016
1961 Eylül	547	27	139	194	27	336	1.270	—	10	118	0	128	1.398
1961 Aralık	292	33	119	279	37	265	1.025	—	13	119	0	132	1.157
1962 Mart	393	38	103	176	26	174	910	258	18	108	0	384	1.294
1962 Haziran	444	37	104	166	0	95	846	257	24	111	0	392	1.238
1962 Eylül	566	40	73	192	0	377	1.248	284	54	106	0	444	1.692
1962 Aralık	574	32	129	270	30	316	1.351	309	54	110	0	473	1.824
29 Nisan 1961 de tahkim olunan krediler	1.438	—	34	—	—	2.409 (1)	3.881	1.092	—	295	—	1.387	5.268

1961 yılında 1.157 milyon lira olan Merkez Bankası kredileri hacmi, cari yılda 667 milyon liralık bir artış kaydederek, 1.824 milyon liraya balığ olmuştur. 1961 yılı içinde kaydedilen artış ise 36 milyon lira idi. Cari yıl içinde kaydedilen artışın 326 milyonu senetler cüzdanına, 341 milyonu avans hesabına taallük etmektedir. 1962 yılında senetler cüzdanında, ticarî senetlerde 282

milyon liralık, sanayici ve madenci senetlerinde 10 milyon liralık, Hazine kefaletini haiz bonolarda 51 milyon liralık artışa mukabil, küçük san'at erbabı ve esnaf teşekküllerine ait senetler yekûnunda 1 milyon liralık, ziraî senetlerde 9 milyon liralık ve Hazine bonolarında da 7 milyon liralık bir azalış husule gel-

miştir. Avans hesaplarında ise, Hazineye açılan kısa vâdeli avanslarda 309 milyon liralık, Bankalar Tasfiye Fonunda 41 milyon liralık bir artış, tahvil üzerine avanslarda 9 milyon liralık bir azalış kaydedilmiştir.

Merkez Bankası kredilerinin seyri hakkındaki bu umumî izahattan sonra, kredilerin sektörler itibariyle durumunun tetkikine geçebiliriz.

Kredilerin sektörler itibariyle tevazzüü (10) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Merkez Bankası Kredileri — Sektörlere Göre Dağılışı

Tablo : 10

(Milyon TL.)

Tarih	Hususî Sektör			Resmî Sektör						Genel Toplam
	Tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri	Diğer krediler	Toplam	Hazine	Genel ve katma bütçeli daireler	İktisadi devlet teşebbüsleri	Banka sektöründeki iktisadi devlet teşebbüsleri	Bankalar tasfiye fonu	Toplam	
1958 Aralık	851	375	1.226	598	401	1.926	1.321	—	4.246	5.472
1959 Aralık	837	363	1.200	688	447	2.196	1.291	—	4.622	5.822
1960 Aralık	816	335	1.151	922	505	2.222	1.324	—	4.973	6.124
1961 Mart	707	211	918	1.160	545	2.188	1.322	—	5.215	6.133
1961 Haziran	217	298	515	29	70	265	135	2	501	1.016
1961 Eylül	282	509	791	27	70	352	148	10	607	1.398
1961 Aralık	299	305	604	37	50	302	151	13	553	1.157
1962 Mart	148	366	514	284	—	334	144	18	780	1.294
1962 Haziran	130	494	624	257	—	218	115	24	614	1.238
1962 Eylül	140	614	754	284	—	506	94	54	938	1.692
1962 Aralık	257	543	800	339	—	488	143	54	1.024	1.824
29 Nisan 1961 de tahkim olunan krediler	370	9	379	1.092	505	2.105(1)	1.187	—	4.889	5.268

(1) 265 milyon lirası 1956 yılında tahkim olunan 550 milyon liralık bonoların 29 Nisan 1961'deki bakiyesidir.

154 sayılı Kanunla yapılan konsolidasyon ameliyesinden sonra, Merkez Bankası kredilerinin terkinde hususî sektör payının yükseldiği müşahade edilmektedir. Konsolidasyondan önce, 1961 yılı Mart ayı itibariyle, Merkez Bankası kredilerinin % 15 ini hususî sektör, % 85 ini âme sektörü kredileri teşkil etmekte idi. Konsolidasyon ameliyesinden sonra, 1961 yılı Haziran ayında, bu nispetler, % 49 u âme sektörü, % 51 i hususî sektör kredileri olmak üzere değişmiş, yeni bir münasebet teessüs etmiştir. Bu münasebet 1962 yılında, özel sektörde % 44, âme sektöründe % 56 olmuştur.

A — HUSUSİ SEKTÖR KREDİLERİ

Hususî sektöre ait kredilerin seyri (11) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Hususî sektör kredileri arasında ihraç mahsullerimizin mübayaası ile ilgili krediler çoğunluk arz etmektedir. Bu sebeptendir ki, özel sektör kredilerinin seyri, mahsullerin idrâk zamanında bir yükseliş, sürüm zamanında ise bir azalış göstermektedir. Hususî sektör kredileri 1961 yılı sonunda 604 milyon liradan, 1962 yılı sonunda 800 milyon liraya yükselmek suretiyle, 196 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. Bu kredilerde 1961 yılı içinde 168 milyon liralık bir azalış kaydedilmiş bulunuyordu.

Merkez Bankası : Hususî Sektör Kredileri

Tablo : 11

(Milyon TL.)

Tarih	Ticari krediler	Sanayici ve madenci kredileri	İhracat finansman kredileri	Tütün finansmanı	Tarım Satış Kooperatifleri	Küçük san'at ve esnaf kredileri	Zirai krediler			Hususî sektör toplamı
							Tarım kredi koop. kredileri (T. C. Ziraat Ban.)	Diğer zirai krediler (Mahalli bankalar)	Tahvil, altın ve döviz üzerine avanslar	
1958 Aralık	192	47	2	78	600	14	251	5	37	1.226
1959 Aralık	185	56	12	73	505	10	332	3	24	1.200
1960 Aralık	114	68	10	94	504	16	312	3	30	1.151
1961 Mart	87	49	6	37	439	9	268	1	22	918
1961 Haziran	83	55	8	109	39	14	178	10	19	515
1961 Eylül	119	92	62	179	152	27	130	13	17	791
1961 Aralık	90	69	33	57	76	33	223	5	18	604
1962 Mart	95	57	20	141	23	38	120	5	10	514
1962 Haziran	139	84	25	100	22	37	109	13	16	624
1962 Eylül	142	73	88	244	6	40	134	15	12	754
1962 Aralık	136	80	82	192	26	32	231	5	16	800
29 Nisan 1961 de tahkim olunan krediler	9	—	—	—	370	—	—	—	—	379

Normal ticari krediler, 1961 sonunda 90 milyon liraya karşılık, 1962 sonunda 136 milyon liralık bir bakiye göstermektedir. Bu bakiye, senet karşılığında açılan 286,7 milyon lira tutarındaki avans hesaplarına taallük etmektedir.

Sanayici ve madenci kredileri, sanayi ve maden teşebbüslerinin ham madde stokları finansmanı için tahsis edilen ve mezkûr emtianın terhini mukabilinde açılan âzami 9 ay vâdeli kredilerdir. Bu krediler 1961 yılında 69 milyon

liradan 1962 yılında 80 milyon liraya yükselerek 11 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. 80 milyon liralık bakiye 141,2 milyon liralık senet karşılığı avans hesaplarına taallük etmektedir.

İhracat finansmanı, kat'i satış finansmanı ile munzam ihracat kredisinden tereküp etmektedir. Bu krediler, (11) sayılı tabloda da görüleceği veçhile, son senelerde devamlı bir artış kaydetmiştir. Bu kredilerin cari yıl sonundaki bakiyesi, 1961 yılı sonuna nazaran, 49 milyon liralık bir artış göstererek 82 milyon liraya baliğ olmuştur. Bu meblâğ, 162 milyon liralık ihracat finansman senetleri karşılığında açılan avans hesaplarının bakiyesini teşkil etmektedir.

İhraç mallarımızın en önemlisini teşkil eden tütün, özel bir finansman rejimine tabi tutulmaktadır. Bu mevzuun finansman kredisi, her yılın rekolte ve ekici piyasa fiyat seviyeleri gözönünde tutularak tesbit olunan limitler dahilinde, sanayici belgesini haiz olan firmalara âzami 9 ay vâdeli ve tercihli iskonto haddi ile tahsis olunmaktadır.

1962 yılı sonu itibariyle, tütün finansmanı ile ilgili 234,1 milyon lira tutarındaki senetler karşılığında açılan avans hesaplarından 192 milyon lira çekilmiştir.

Başlıca ziraî mahsullerin müstahsilleri tarafından teşkil edilen Satış Kooperatifleri ve Kooperatif Birliklerine Ziraat Bankası tavassutuyla açılan kredilerin bu Banka adına tesis olunan avans hesaplarına tevdi edilen senetlerin tutarı, 1962 yılı sonunda 249 milyon lira, borç bakiyesi ise 26 milyon liradır.

Halk Bankası ve Halk Sandıkları kanaliyle küçük san'at erbabı ve esnaf teşekküllerine açılan krediler, 1961 de 33 milyon liralık, 1962 de 32 milyon liralık bir bakiye vermiştir. Cari yılda adı geçen kredilere ait ibraz edilen senet tutarları 39 milyon, bu senetler mukabilinde fiilen çekilen para 32 milyon liradır. Bu krediler 9 ay vâdeli olup, % 5 1/4 tercihli reeskont haddine tabidir.

Ziraî krediler, müstahsilin çevirme kredisi ihtiyacını temin maksadiyle, T. C. Ziraat Bankası tarafından iskonto edilerek, Merkez Bankasına ibraz edilen Tarım Kredi Kooperatifleri senetleriyle mahallî bankalarca ibraz edilen ziraî senetler karşılığında açılan kredilerdir. 9 ay vâdeli olan bu krediler, % 5 1/4 tercihli reeskont haddine tabidir.

Tarım Kredi Kooperatiflerine ait krediler, 1961 yılında 223 milyon liralık, 1962 yılı sonunda 231 milyon liralık bakiyeler arz etmektedir.

Türkiye Tütüncüler, Türkiye Bağcılar ve Egebank gibi mahallî bankalarca ibraz edilen ziraî senetler mukabil krediler ise, cari yıl sonunda 5 milyon liraya baliğ olmaktadır.

Bankalara kasa kolaylığı sağlamak gayesiyle ihdas edilmiş olan tahvil üzerine avans usulü, bu avansların resmî iskonto haddinin yüksek olması ve esasen bankalara ticarî senetler karşılığında Merkez Bankası nezdinde disponibilitate te-

sis imkânının tanınması dolayısıyla, rağbet görmemektedir. Bu avans hesapları 1961 yılı sonunda 18 milyon, 1962 yılı sonunda 16 milyon liralık bakiyeler göstermektedir.

Merkez Bankasının özel sektörün finansmanına olan yardımı, banka sisteminin fiilen kullandığı kredilerden ibaret telâkki olunmamalıdır. (12) sayılı tabloda görüleceği veçhile, 1961 yılında hususî sektör tarafından tevdi olunan

T. C. Merkez Bankası Senet Üzerine Avans Hesapları
(Senet Tutarları, Borç Bakiyeleri ve Banka Disponibiliteleri)

Tablo : 12

(Milyon TL.)

	1 9 6 1			1 9 6 2		
	Senetler tutarı	Borç bakiyesi	Bankalar disponib. litesi	Senetler tutarı	Borç bakiyesi	Bankalar disponib. litesi
HUSUSÎ SEKTÖR	1.317	590	727	1.581	800	781
Ticarî	371	194	177	433	248	185
Zirai	407	227	180	408	236	172
Tütün	107	57	50	234	192	42
Tahvil üzerine avans	91	18	73	91	16	75
İhracat satış	35	16	19	87	52	35
Munzam ihracat	43	17	26	79	30	49
Tarım satış	263	61	202	249	26	223

ticarî senetler ve tahvil karşılığında açılan avans hesaplarında bankalara 1.317 milyon liralık bir kredi imkânı sağlandığı halde bankalarca bunun 590 milyon lirası fiilen kullanılmış, avans hesaplarındaki bakiye 727 milyon lira, bankaların her an istifadesine âmade bir disponibilite, başka bir deyimle, ankes mahiyeti iktisap etmiştir. Bu disponibilitenin 1962 yılı sonundaki tutarı 781 milyon liradır.

B — RESMÎ SEKTÖRE AÇILAN KREDİLER

Merkez Bankasının bu başlık altında toplanan kredileri, iktisadî âmme sektörüne açılan kredilerle, âmme maliyesi sektörüne açılan kredileri ihtiva etmektedir. Resmî sektöre açılan krediler (13) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Merkez Bankası : Resmî Sektör Kredileri

Tablo : 13

(Milyon TL.)

Tarih	Hazine kısa vâdeli avansı	Hazine bonosu	Bankalar tasfiye fonu	Toprak Mahsulleri Ofisi - hububat mubayaaı	Et ve Balık Kurumu	Tekel Genel Müdürlüğü	Şeker Şirketi (ticarî)	Şeker Şirketi (Zirai)	Millî Korunma kredileri	Sümerbank	T. Emlâk Kredi Bankası	Diğer iktisadî devlet teşebbüleri	Toplam
1958 Aralık	535	63	—	1.137	234	215	297	51	132	194	185	1.203	4.246
1959 Aralık	651	37	—	1.022	529	261	378	51	135	207	188	1.163	4.622
1960 Aralık	859	63	—	1.050	510	319	401	51	135	243	189	1.153	4.973
1961 Mart	1.092	68	—	1.050	476	359	401	51	135	241	188	1.154	5.215
1961 Haziran	—	29	2	—	177	70	36	51	—	34	101	1	501
1961 Eylül	—	27	10	144	122	70	34	51	—	47	101	1	607
1961 Aralık	—	37	13	144	71	50	35	51	—	50	101	1	553
1962 Mart	258	26	18	144	30	—	109	51	—	46	98	—	780
1962 Haziran	257	0	24	—	95	—	78	45	—	20	95	—	614
1962 Eylül	284	0	54	250	127	—	86	43	—	—	94	—	938
1962 Aralık	369	30	54	250	66	—	138	34	—	49	94	—	1.024
29 Nisan 1961 de tahkim olunan krediler	1.092	—	—	(1) 1.280	249	319	365	—	135	206	88	1.155	4.889

(1) 265 milyon lirası 1955 yılında tahkim edilmiş olan 550 milyon liralık bonoların 29 Nisan 1961'deki bakiyesidir.

1962 yılında bu kredilerde kaydedilen 471 milyon liralık artış, (14) sayılı tabloda görüleceği veçhile, Hazine avansı ile Toprak Mahsulleri Ofisi ve Şeker Şirketine açılan kredilerdeki artıştan mütevellittir. Hazine kısa vâdeli avansındaki artış, 1961 yılında Hazinenin bu imkâna müracaat etmemiş olmasından ileri gelmektedir. 1962 yılı sonu itibariyle, kanunî limit olan 505,7 milyon liranın, 309 milyon lirası kullanılmıştır.

471 Milyon Liralık Artışın Müfredatı

Tablo : 14

(Milyon TL.)

Kredi nev'i	Artış miktarı
Sümerbank (pamuk mübayaa)	-- 1
Toprak Mahsulleri Ofisi	+ 106
Tekel Genel Müdürlüğü	-- 50
Bankalar Tasfiye Fonu	+ 41
Hazine'ye kısa vâdeli avans (Nisan 1961 de konsolide edilmiştir)	+ 309
Hazine bonoları	-- 7
Et ve Balık Kurumu (1961 yılı içinde tedricen ödenmiştir)	-- 5
Şeker Şirketi (Ticari)	+ 103
Şeker Şirketi (Zirai)	-- 17
Diğer müesseseler	-- 8
TOPLAM	+ 471

Bütçe tatbikatından mütevellit ihtiyaçlar için Hazinece ihdas olunan ve bankaların tavassutu ile portföyümüze giren Hazine bcnolarında cari yıl içinde ehemmiyetli bir değişiklik vukua gelmemiştir.

Bankalar Tasfiye Fonu cari yıl içinde 41 milyon liralık bir artış kaydetmiştir.

İktisadî âmme sektörüne açılan kredilere gelince; bunlar, özel sektör kredilerinden farklı olarak, bir bankanın tavassutu olmaksızın doğrudan doğruya ilgili müesseselere açılan kredilerdir.

Toprak Mahsulleri Ofisi kredileri, Ofisin hububat alımlarının finansmanına tahsis edilen krediler olmaları dolayısıyla, Ofisin mübayaa hacmine göre mütehavvil bulunmaktadır. 1961 yılı ile 1962 yılı arasındaki fark, 1961 hububat istihsalindeki düşüklüğün Ofis mübayaalarını sınırlandırmış olmasından ileri gelmiştir.

Et ve Balık Kurumu adına açılan krediler, Amerika Birleşik Devletleri ziraat mahsul fazlası ithalâtının finansmanına, yani, bunların Türk lirası karşılıklarının tesisine matuf krediler olmak dolayısıyla, hacmi, bu maddelerin ithalâtı ile ilgili bulunmaktadır.

Tekel Genel Müdürlüğüne, 1960 yılı mahsulü tütünün desteklenmesi gayesiyle, 1961 yılında verilen 70 milyon liralık kredi mezkûr yıl sonunda 50 milyon liralık bakiye arzelmekte ve 1962 yılı iptidalarında tasfiye edilmiş bulunmaktadır.

Şeker Şirketinin işletme kredisi ihtiyacına tahsis olunan Merkez Bankası kredileri 1961 yılında 35 milyon lira iken, cari yıl sonunda 103 milyon liralık bir artışla 138 milyon liraya baliğ olmuştur. Aynı şirket vasıtasıyla pancar müstahsilinin kredi ihtiyacına tahsis olunan Merkez Bankası kredileri 1961 yılında 51 milyon liradan 1962 yılında 34 milyon liraya inmiştir.

Sümerbank müesseselerinin pamuk mübayaasını teminen, Sümerbank camiasına verilen ticarî mahiyetteki krediler 50 milyon liralık bir limit dahilinde tahavvül etmektedir.

Türkiye Emlâk Kredi Bankasına kendi tahvilleri karşılığında açılmış olan avans hesabında önemli bir değişiklik kaydedilmemiştir.

Âmme sektörüne dahil müesseselerden Etibank, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü, PTT İşletmesi, Denizcilik Bankası, İller Bankası, Ziraat Donatım Kurumu ve Devlet Su İşlerine ait krediler Nisan 1961 tarihindeki bakiyeleri üzerinden tahkim edilmişler ve cari yılda bu müesseselere Merkez Bankasınca kredi açılmamıştır.

Merkez bankalarının âmme senetleri alım ve satım muameleleri, ekonomide para ve kredi hacmine müessir vasıtalarından birini teşkil etmek dolayısıyla, merkez bankalarının Tahviller Cüzdanı hareketleri ehemmiyet arzeder. Bankamız âmme senetleri cüzdanı bu yönden bir hareket kaydetmemektedir. Cüzdan mevcudu, cari yıl sonu itibarıyla, 10 milyon lirası Devlet tahvilleri ve 23 milyon lirası millî bankalara ait tahviller olmak üzere, 33 milyon liradan ibarettir. Bankanın diğer aktif hesaplarına bilânço tahlili bahsinde temas edilecektir.

C — MERKEZ BANKASI PASİF HESAPLARI

Merkez Bankasının başlıca pasif hesapları, ihraç olunan banknotlar ile Döviz Alacaklıları ve Mevduat hesaplarından terekküp eder.

(15) sayılı tabloda görüldüğü veçhile, tedavüldeki banknot hacmi, 1961

Merkez Bankası : Pasif Hesapları

Tablo : 15

(Milyon TL.)

Tarih	Tedavüldeki banknotlar	Döviz alacaklıları	Mevduat	Altın Alacaklıları		Sermaye	İhtiyatlar	Muhtelif	Kar	Genel toplam
				Hazine	Amortisman ve Kredi Sandığı					
1958 Aralık	3.474	760	1.276	145	11	15	92	1.389	103	7.265
1959 Aralık	3.891	785	1.441	115	12	15	112	930	99	7.430
1960 Aralık	4.453	1.963	1.721	117	43	15	72	723	101	9.208
1961 Mart	4.497	1.611	1.880	118	18	15	72	853	—	9.064
1961 Haziran	4.494	1.482	1.930	118	19	15	96	762	—	8.916
1961 Eylül	4.769	1.496	2.130	118	19	15	96	849	—	9.492
1961 Aralık	4.783	1.136	2.067	118	19	15	96	613	49	8.896
1962 Mart	4.928	1.015	2.330	118	19	15	96	604	—	9.125
1962 Haziran	4.749	1.395	2.223	118	10	15	108	631	—	9.249
1962 Eylül	5.199	1.406	2.162	118	10	15	108	687	—	9.705
1962 Aralık	5.122	1.251	2.285	118	10	15	110	574	22	9.507

yılında 330 milyon liralık, 1962 yılı içinde 339 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. Döviz Alacaklıları Hesaplarının mahiyetine Bankamızın ihtiyatları bahsinde temas edilecektir.

Merkez Bankası mevduat hareketleri (16) sayılı tabloda gösterilmiştir.

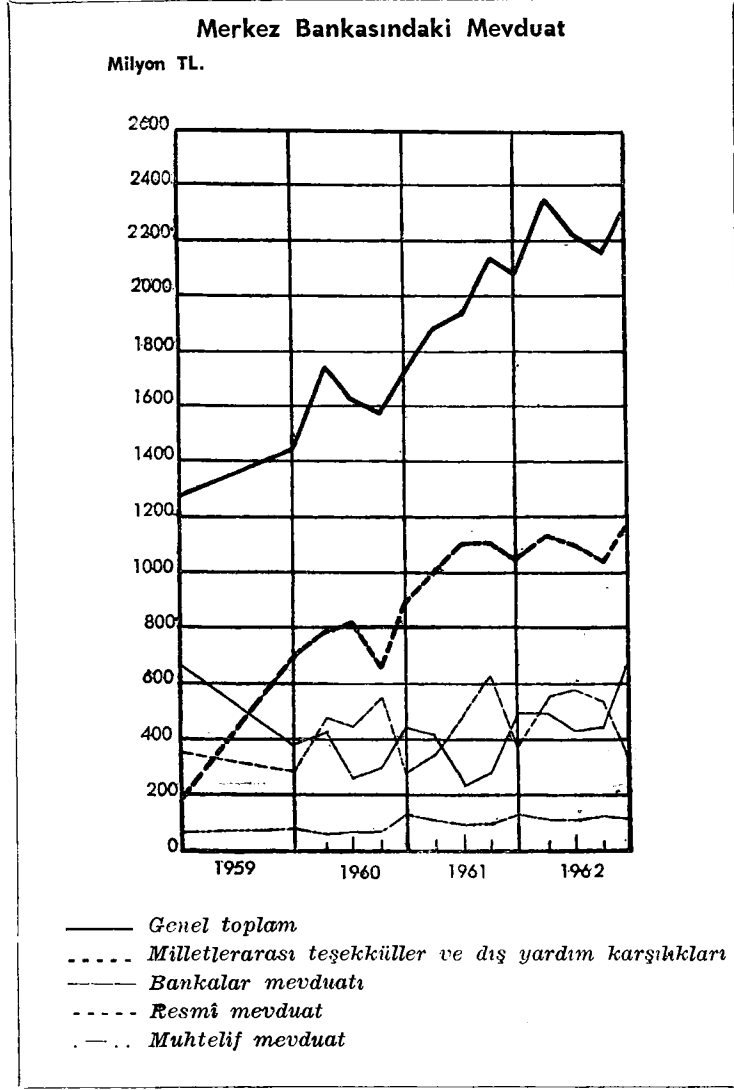
Merkez Bankası : Mevduat

(Milyon TL.)

Tablo : 16

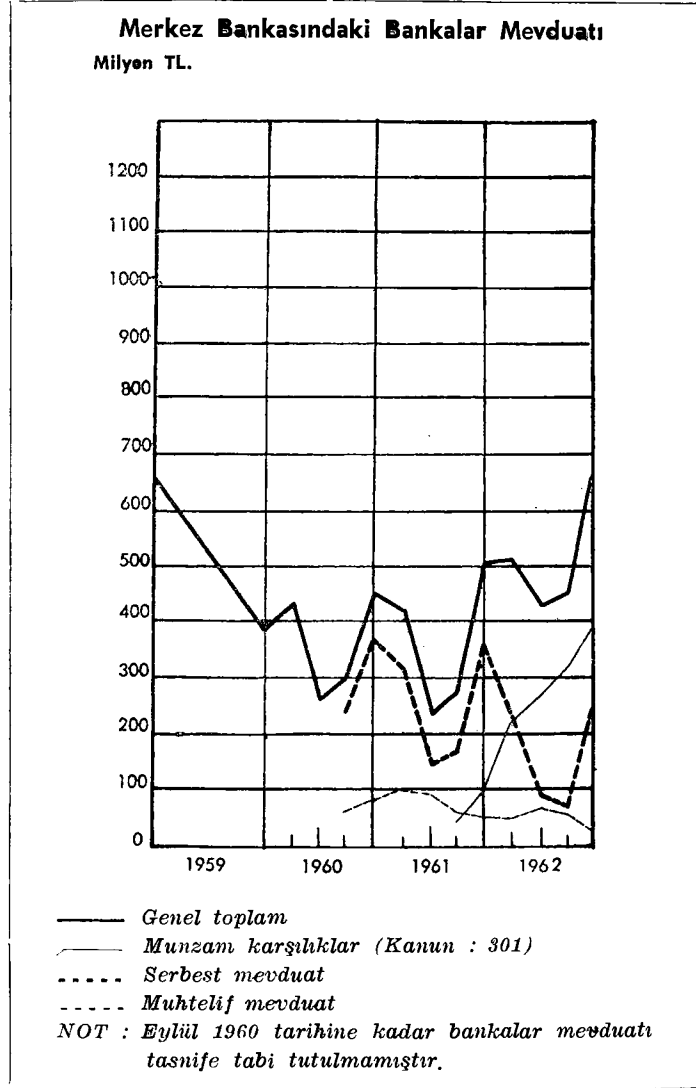
Tarih	Resmi mevduat	Bankalar					Muhelif mevduat	Milletlerarası Teşekküller ve Dış Yardım Karşılıkları						Genel toplam	
		Serbest tevdiat	Bankalar tasfiye fonu	Mevduat karşılıkları	Muhelif	Toplam		Milletlerarası Para Fonu	AID ithalât karşılıkları muvakkat hesabı	% 90 lar	% 10 lar	Zirai mahsul fazlası ithalâtı	Muhelif karşılıklar		Toplam
1958 Aralık	356					656	68	(120)	—	14	72	103	7	196	1.276
1959 Aralık	282					386	77	111	(22)	31	123	425	6	696	1.441
1960 Aralık	252	367	—	—	82	449	129	84	404	47	129	227	—	891	1.721
1961 Mart	349	316	—	—	101	417	113	84	471	49	125	264	8	1.001	1.880
1961 Haziran	486	145	—	—	91	236	100	228	134	307	135	292	12	1.108	1.930
1961 Eylül	630	168	—	46	63	277	107	228	264	86	117	418	3	1.116	2.130
1961 Aralık	377	358	—	93	54	505	131	213	210	94	137	394	6	1.054	2.067
1962 Mart	564	228	—	229	52	509	113	213	161	207	159	399	5	1.144	2.330
1962 Haziran	576	88	—	269	70	427	113	213	202	162	160	366	4	1.107	2.223
1962 Eylül	543	76	—	317	58	451	125	321	160	10	151	398	3	1.043	2.162
1962 Aralık	348	245	—	386	31	662	113	321	160	43	132	505	1	1.162	2.285

Merkez Bankasındaki mecmu mevduat, 1961 yılı sonunda 2.067 milyon lira iken, 218 milyon liralık bir artış kaydederek, cari yıl sonunda 2.285 milyon liraya baliğ olmuştur.

Resmî mevduat hacminde mühim bir hareket olmamıştır. Buna mukabil, bankalar serbest mevduatında oldukça mühim bir azalış müşahade edilmektedir.

Filhakika, bankalar mevduatının cari yıl içinde kaydettiği 157 milyon liralık artış, mevduat karşılıklarındaki 293 milyon liralık artıştan mütevellittir.

Bu iki kemmiyet arasındaki fark, bankaların serbest mevduatındaki 113 milyon liralık ve muhtelif mevduattaki 23 milyon liralık eksilişe tekabül etmektedir.

153 sayılı Kanun gereğince Bankamız nezdinde tesis edilen "Bankalar Tasfiye Fonu Hesabı", bu hesap mevcudatının tedricî tasfiyeye tabi bankalara yapılan malî yardımları karşılamağa kifayet etmemesi dolayısıyla, bir bakiye vermemektedir.

Milletlerarası Teşekküller Tevdiatı ve Dış Yardım Karşılıkları Hesabı 1961 yılı sonunda 1.054 milyon lira iken, cari yıl sonunda 108 milyon liralık bir artışla 1.162 milyon liraya yükselmiştir. Milletlerarası Para Fonu hesabında kay-

dedilen 108 milyon liralık artış, cari yıl içinde bu Teşekkül ile yapılan muamelelerden ileri gelmektedir.

Karşılık paralar hesabı, Amerika Birleşik Devletlerince Türkiye'ye yapılan A. I. D. yardımları ile ziraat mahsul fazlası ithalâtının Merkez Bankasında tesis edilen Türk lirası karşılıklarını ihtiva eder.

Alınan yardımların Türk lirası karşılıklarından 1961 ve 1962 yıllarında serbest bırakılmak suretiyle, ekonominin iç finansmanına tahsis edilen miktarlar (17) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Karşılık Paralar Durumu (Başlangıçtan 31.12.1962 Tarihine Kadar)

Tablo : 17

(Milyon TL.)

K o n u l a r	1961 sonu		1962 sonu	
	Anlaşma	Ödeme	Anlaşma	Ödeme
I — MİLLÎ SAVUNMA SEKTÖRÜ	2,645	2,508	2,957	2,957
II — ÂMME SEKTÖRÜ	728	703	937	913
A — İktisadî Devlet Teşekkülleri				
Ziraat Bankası	15	15	15	15
Etibank	42	42	42	42
Devlet Demiryolları	4	4	4	4
Diğer İktisadî Devlet Teşekkülleri	400	400	400	400
B — Teknik İşbirliği ve Projeleri	134	109	223	199
C — Muhtelif				
Karayolları ve su işleri	57	57	177	177
Tuzla yolları	0	0	0	0
Maden Tetkik Arama Enstitüsü	1	1	1	1
Ziraat sayım	1	1	1	1
Tarım Bakanlığı	35	35	35	35
Göçmenlere yardım	30	30	30	30
Depremlere yardım	4	4	4	4
İstatistik programlarına	1	1	1	1
Moody programı	3	3	3	3
Ankara Hastahanesi ve Hemşire Ok.	1	1	1	1
III — ÖZEL SEKTÖR	414	256	333	296
Muhtelif projeler (*)	17	17	17	17
Özel Teşebbüs Fonu Marşal Planı (*)	97	97	107	107
Sermaye İştirak Fonu (*)	40	40	40	40
İhracat İşletme Sermayesi (*)	75	22	45	37
Özel Sektör İşletme Sermayesi	70	33	70	50
Turizm	25	—	—	—
Teknik İşbirliği Projeleri	90	47	54	45
GENEL TOPLAM	3,787	3,467	4,227	4,166

(*) T. Sınai Kalkınma Bankası

Kaynak : "Türkiye'ye Amerikan İktisadi Yardımları" Maliye Bakanlığı yayınları No. 45-47.

III — BANKA SİSTEMİ

1962 yılı içinde banka kredilerinde mühim inkişaf lar kaydedilmiştir. Banka sisteminin yılın 11 ayına taallük eden plâsmanları (18) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Banka Kredileri

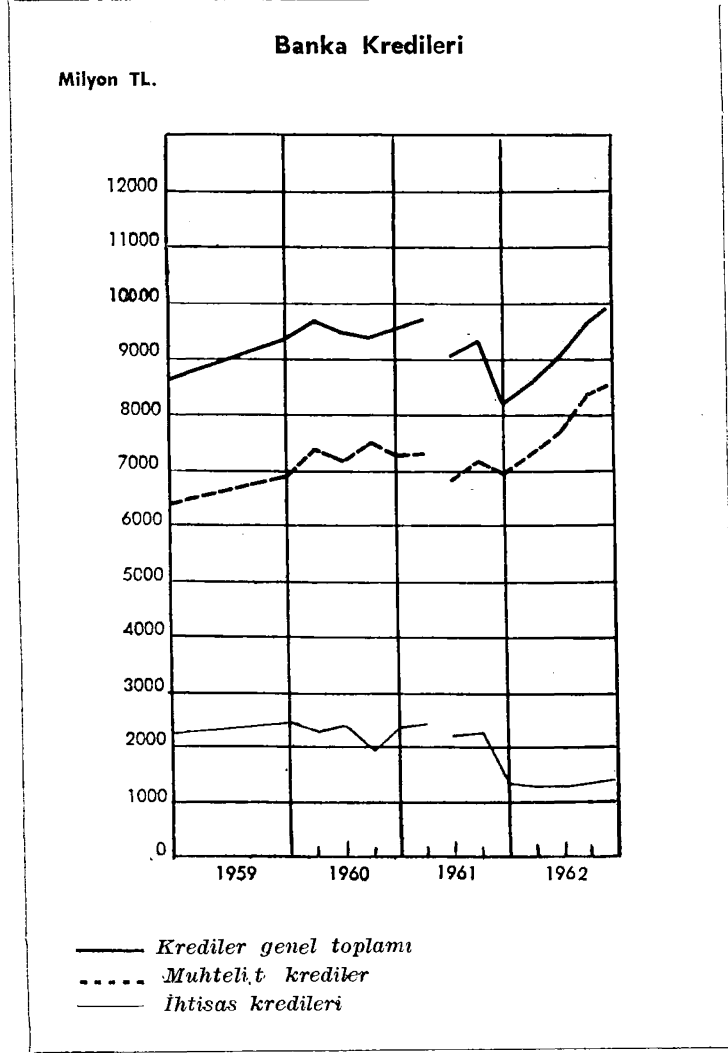
Tablo :18

(Milyon TL.)

Tarih	İhtisas Kredileri					Muhtelit Krediler			Genel toplam
	Zirai krediler	İpotek karşılığı krediler	T. Sınai Kalkınma Bankası kredileri	Küçük sanat erbabi, esnaf ve teşekkülleri	Toplam	Senetler cüzdani	Avanslar ve borçlu cari hesap	Toplam	
1958 Aralık	2.161	551	178	92	2.982	948	4.710	5.658	8.640
1959 Aralık	2.313	627	205	104	3.249	1.048	5.110	6.158	9.407
1960 Aralık	2.392	727	223	120	3.462	833	5.227	6.060	9.522
1961 Mart	2.331	732	224	128	3.415	915	5.419	6.334	9.749
1961 Haziran	1.871	764	235	139	3.009	965	5.066	6.031	9.040
	2.248				3.386		5.324	6.289	9.675
1961 Eylül	1.848	831	256	150	3.085	995	5.314	6.309	9.394
	2.225				3.462		5.611	6.606	10.068
1961 Aralık	1.682	939	282	159	3.062	931	4.331	5.262	8.324
	2.059				3.439		5.519	6.450	9.889
1962 Mart	1.631	975	284	167	3.057	1.044	4.561	5.605	8.662
	2.008				3.434		5.749	6.793	10.227
1962 Haziran	1.625	1.029	292	179	3.125	1.184	4.718	5.902	9.027
	2.002				3.502		5.906	7.090	10.592
1962 Eylül	1.659	1.111	304	181	3.255	1.224	5.242	6.466	9.721
	2.036				3.632		6.430	7.654	11.286
1962 Kasım	1.900	1.154	312	182	3.548	1.204	5.241	6.445	9.993
	2.277				3.925		6.429	7.633	11.558

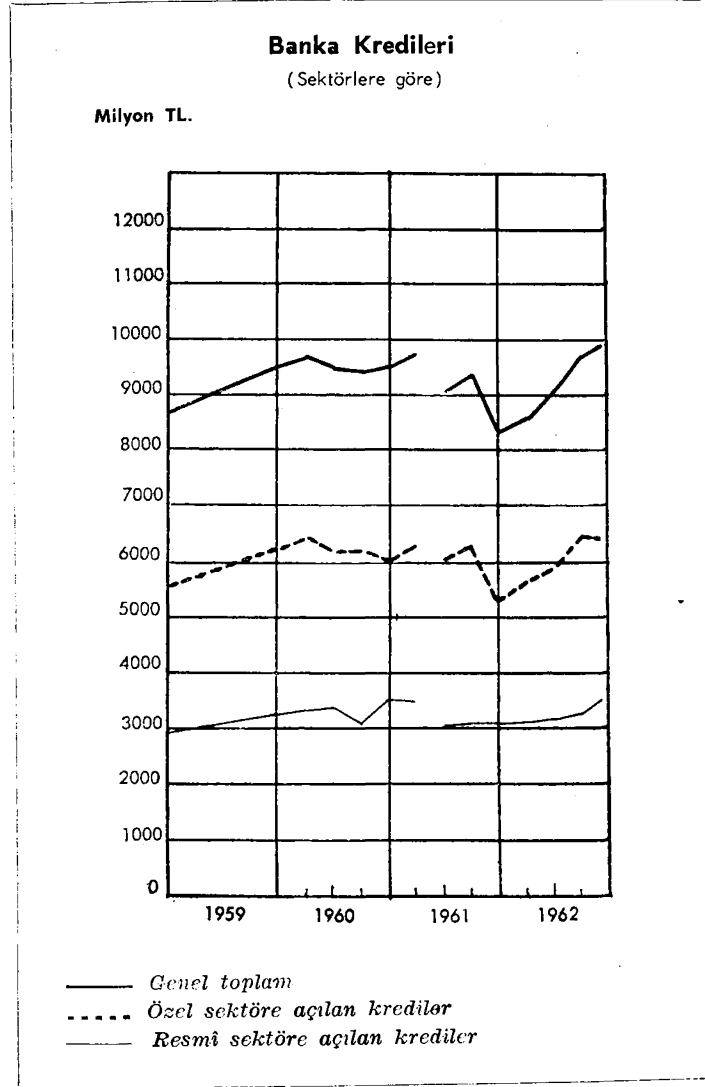
Bu tabloda ve müteakip tablolardaki italik rakamlar, ilgili hesap bakiyelerinin 154 sayılı Kanun nazara alınmadığı takdirde arzemiş olacağı miktarları göstermektedir.

1961 yılı sonunda 8.324 milyon liraya baliğ olan Banka kredileri cari yılın 11 aylık devresinde 1.669 milyon liralık bir artışla 9.993 milyon liraya baliğ olmuştur. 1961 yılının aynı devresi zarfında kredilerde kaydedilen artış mik-

tarı 689 milyon liradan ibaret bulunmaktadır. 1962 yılı içinde vuku bulan 1.669 milyon liralık artışın 1.607 milyonu hususî sektör kredilerine, 62 milyon lirası ise resmî sektör kredilerine taallük etmektedir.

Mecmu kredi hacminde vukua gelen 1.669 milyon liralık artışın % 29 u ihtisas kredilerine ve % 71 i ticarî kredilere aittir.

A — HUSUSÎ SEKTÖR KREDİLERİ

Cari yıl içindeki hususî sektör kredilerinin kaydettiği gelişmeler (19) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Hususî Sektöre Açılan Krediler

Tablo : 19

(Milyon TL.)

Tarih	İhtisas Kredileri					Muhtelit krediler	Genel toplam
	Ziraî krediler	T. Sinaî Kalkınma Bankası	Mesken İnşaat kredileri	Küçük san'at erbabi, esnaf ve teşek.	Toplam		
1958 Aralık	2.142	178	462	92	2.874	3.504	6.378
1959 Aralık	2.292	205	532	104	3.133	3.792	6.925
1960 Aralık	2.376	223	633	120	3.352	3.861	7.213
1961 Mart	2.315	224	638	128	3.305	4.014	7.319
1961 Haziran	1.858 2.235	235	649	139	2.901 3.278	3.976	6.877 7.254
1961 Eylül	1.836 2.213	256	733	150	2.975 3.352	4.154	7.129 7.506
1961 Aralık	1.668 2.045	282	844	159	2.953 3.330	4.025	6.978 7.355
1962 Mart	1.631 2.008	284	880	167	2.962 3.339	4.395	7.357 7.734
1962 Haziran	1.607 1.984	292	929	179	3.007 3.384	4.715	7.722 8.099
1962 Eylül	1.639 2.016	304	1.010	181	3.134 3.511	5.216	8.350 8.727
1962 Kasım	1.880 2.257	312	1.054	182	3.428 3.805	5.157	8.585 8.962

Hususî sektör kredilerindeki 1.607 milyon liralık artışın 475 milyon liralık kısmı ihtisas kredilerinde, 1.132 milyon liralık kısmı da muhtelit kredilerde meydana gelmiştir. 1961 yılının aynı devresinde bu artışlar, sırasıyla, 237 milyon ve 337 milyon lira tutmakta idi.

Ziraî kredilerin 1961 - 1962 yıllarındaki durumu (20) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Ziraî Sektör Kredileri

Tablo : 20

(Milyon TL.)

Hesaplar	1961 Aralık	1962 Kasım	1961/XII 1962/XI farkı
Doğrudan doğruya müstahsile	916	1.059	143
Tarım Kredi Kooperatiflerine	398	426	28
Tarım Satış Kooperatiflerine	354	395	41
T O P L A M	1.668	1.880	212

Bu kredilerde 1961 yılı sonuna nazaran 212 milyon liralık bir artış kaydedilmiştir. Bu artışın en mühim kısmı, T. C. Ziraat Bankası'nca doğrudan doğruya müstahsile açılan kredilerden ileri gelmiştir. Diğer ihtisas kredilerinde en mühim gelişme, 208 milyon lira ile Türkiye Emlâk Kredi Bankası'nın inşaat kredilerinde meydana gelmiştir. Diğer bankaların bu nevi kredilerinde 2 milyon liralık bir artış görülmektedir.

Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası'nın kredilerinde 1961 yılındaki 59 milyon liralık artışa mukabil, 1962 yılının 11 aylık devresinde 30 milyon liralık bir artış kaydedilmiştir.

(19) sayılı tabloda, muhtelit krediler başlığı altında toplanan krediler, esas itibarıyla, ticaret ve sanayi finansmanına taallük eden krediler olup, cari yıl içinde ehemmiyetli gelişmeler kaydetmiştir.

B — RESMÎ SEKTÖR KREDİLERİ

Resmî sektör kredileri, âmme idarelerine açılan kredilerle, iktisadî Devlet teşebbüslerine ve Devletin sermaye çoğunluğunu haiz olduğu iştirakli teşebbüslere banka sistemi tarafından açılan kredilerdir. Bu kredilerin seyri (21) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Resmî Sektör Kredileri

Tablo : 21

(Milyon TL.)

Tarih	Âmme İdarelerine					İktisadî Devlet teşebbüsleri ve yarı resmî şirketlere	Genel toplam
	Genel bütçe daireleri	Katma bütçe daireleri	Mahalli idareler	Muhtelif resmî daireler	Toplam		
1958 Aralık	—	—	604	368	972	1.290	2.262
1959 Aralık	258	40	769	6	1.073	1.409	2.482
1960 Aralık	148	14	861	—	1.023	1.286	2.309
1961 Mart	165	20	871	—	1.056	1.374	2.430
1961 Haziran	143	19	853	—	1.015	1.148 1.406	2.163 2.421
1961 Eylül	203	21	885	—	1.109	1.156 1.453	2.265 2.562
1961 Aralık	164	22	924	—	1.110	236 1.424	1.346 2.534
1962 Mart	137	26	912	—	1.075	230 1.418	1.305 2.493
1962 Haziran	130	15	897	—	1.042	263 1.451	1.305 2.493
1962 Eylül	192	12	888	—	1.092	279 1.467	1.371 2.559
1962 Kasım	196	11	901	—	1.108	300 1.488	1.408 2.596

1961 yılı sonunda 1.346 milyon lira olan bu krediler, cari yılın 11 aylık devresinde 62 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. Bu tezyüt, âmme iktisadî sektörü kredilerindeki 64 milyon liralık artışa mukabil, âmme idareleri kredilerindeki 2 milyon liralık eksilişin neticesidir. 901 milyon liralık tutarı ile âmme kredilerinin en mühim kalemini teşkil eden mahallî idareler kredilerinin 818 milyon lirası İller Bankası'nca, 56 milyon lirası T. Emlâk Kredi Bankası ve geri kalan 27 milyon lirası da hususî sektör bankaları tarafından temin olunmuştur.

Cari yılda iktisadî âmme sektörünün finansman ihtiyaçları, genel bütçeden veya Amortisman ve Kredi Sandığı vasıtasıyla uzun vâdeli kaynaklardan karşılanmış olduğu cihetle, bu sektörün banka sistemi ile olan münasebetleri mütevazî olmuştur.

C — BANKALARIN DİĞER AKTİFLERİ

Bankaların, krediler dışında, kaynaklarını tahsis ettikleri başlıca mevzular, ankes ve kanunî karşılıklar ile tahvilât, malî iştirakler ve sabit değerler üzerinde yaptıkları plâsmanlardan terekküp etmektedir. Bankaların bu aktif kıymetleri ile diğer aktifler başlığı altında toplanan muvakkat ve mutavassıt hesaplar da muhasebelendirilmiş olan aktifleri (22) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Bankaların kasa mevcutları ile, Merkez Bankası nezdindeki serbest mevduatları toplamı olarak mütalâa edilen ankeslerinde cari yılda geçen yıla nazaran bir düşüş müşahede edilmektedir

Bankaların kanunî karşılıklar kasası, 7129 sayılı Bankalar Kanununun 33 üncü maddesi gereğince tesis edilen munzam karşılıklar ile, aynı Kanunun 35 ve 36 ıncı maddeleri gereğince tesis edilen İleride Vukuu Muhtemel Zarar Karşılıklarını ve Ticaret Kanununun 466 ncı maddesi gereğince tesis edilen ihtiyatları ihtiva etmektedir.

Bankaların Diğer Aktif Hesapları

(Milyon TL.)

Tablo : 22

Tarih	Kasa	Merkez Bankasında serbest tevdiat	Kanunî Karşılıklar Kasası				Tahviller cüzdanı	İştirakler	Sabit Değerler				Diğer aktifler	Genel toplam	Bilanço toplamı
			Mevduat karşılıkları		Kanunî karşılıklar	Toplam			Ticaret bankaları	Etibank ve Sümerbank	Denizcilik Bankası	Toplam			
			Kanun 301	Kanun 7129											
1958 Aralık	518	216	—	982	127	1.109	231	590	465	1.321	472	2.258	2.077	6.999	15.639
1959 Aralık	596	371	—	1.126	134	1.260	323	682	580	1.607	658	2.845	2.596	8.673	18.080
1960 Aralık	756	367	—	1.380	134	1.514	369	838	679	1.859	861	3.399	4.900	12.143	21.665
1961 Mart	649	261	—	1.419	146	1.565	325	874	670	1.870	865	3.405	5.195	12.274	22.023
1961 Haziran	636	171	—	1.509	145	1.654	270	904	688	1.911	879	3.478	5.807	12.920	21.960
															22.595
1961 Eylül	661	186	46	1.502	146	1.694	208	929	689	1.933	887	3.509	6.477	13.664	23.058
				1.505		1.697							6.435	13.625	23.693
1961 Aralık	808	381	93	1.470	151	1.714	218	1.011	835	—	917	1.752	6.818	12.702	21.026
				1.481		1.725							6.706	12.601	22.490
1962 Mart	690	256	229	1.467	147	1.843	240	1.024	799	—	926	1.725	7.682	13.460	22.122
				1.478		1.854							7.570	13.359	23.586
1962 Haziran	616	161	269	1.433	158	1.860	227	1.081	819	—	944	1.763	8.312	14.020	23.047
				1.444		1.871							8.200	13.919	24.511
1962 Eylül	700	214	317	1.427	167	1.911	208	1.123	841	—	951	1.792	8.583	14.531	24.252
				1.438		1.922							8.471	14.430	25.716
1962 Kasım	685	266	342	1.422	174	1.938	257	1.156	850	—	969	1.819	8.648	14.769	24.762
				1.433		1.949							8.536	14.668	26.226

Kanunî karşılıklar mecmuu 1961 yılında 1.714 milyon liraya ve 1962 Kasım ayında 1.938 milyon liraya yükselmek suretiyle 224 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. 1961 yılının aynı devresinde bu artış 179 milyon lira idi.

Cari yılda kanunî karşılıklar kasasında kaydedilen artış, ekseriyeti itibarıyla, bankaların Merkez Bankasında tesis edilen munzam karşılıklarına taallük etmektedir. Munzam karşılıkların seyri, mevduat hareketlerine tabidir.

Kanunî karşılıklar kasasının terkihi (23) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Kanunî Karşılıklar Kasası

Tablo : 23

(Milyon TL.)

Hesaplar	1959	1960	1961 Kasım	1961 Aralık	1962 Kasım
A — MEVDUAT KARŞILIKLARI :					
a) Devlet Tahvilleri	218	164	147	147	112
b) Amortisman ve Kredi Sandığı	908	1.216	1.344	1.323	1.310
			1.355	1.334	1.321
c) Merkez Bankası			46	93	342
B — KANUNİ İHTİYATLAR :	134	134	145	151	171
T O P L A M	1.260	1.514	1.682	1.714	1.938
			1.693	1.725	1.949

Bankaların Tahviller Cüzdanında 1961 de 151 milyon liralık azalışa mukabil, 1962 yılının 11 aylık devresinde 39 milyon liralık bir artış görülmektedir. Bu, devre zarfında, âmme senetlerindeki 19 milyon liralık bir azalışın, hususî sektör tahvillerinde 56 milyon ve belediye tahvillerinde 2 milyon liralık bir artışın neticesidir.

Bankaların malî iştirakler tesisi hususundaki faaliyetleri cari yıl içinde de oldukça ehemmiyetli bir gelişme kaydetmiştir. Bankaların bu sahadaki faaliyetleri, memleketimizde sermaye piyasasının ademi mevcudiyetinden mütevellit boşluğu kısmen telâfi etmektedir.

Bankaların iştirakleri 1960 yılı sonunda 838 milyon liradan, 1961 yılı sonunda 1.011 milyon liraya ve 1962 Kasım ayında 1.156 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu rakamlara göre iştiraklerde 1961 yılında 173 milyon liralık ve 1962 yılında (11 ayda) 145 milyon liralık bir artış olmuştur. 1962

Kasım ayı itibariyle 1.156 milyon lira tutarındaki iştiraklerin 779 milyon lirası kamu sektörü bankalarına ve 377 milyon lirası da hususî sektör bankalarına aittir.

İştiraklerin iktisadî faaliyet kolları itibariyle dağılışı (24) sayılı tabloda gösterilmiştir.

İştiraklerin Dağılışı
(Eylül 1962 İtibariyle)

Tablo : 24

(Milyon TL.)

Konular	1959	1960	1961 Eylül	1961 Aralık	1962 Eylül
Sanayi	443	540	627	698	778
Madencilik	16	19	19	18	18
Enerji	14	31	30	32	49
Bayındırlık	99	125	68	68	68
Ulaştırma	5	5	61	60	61
İhracat	0	0	0	1	0
Ziraat	11	12	12	6	7
Basın İlan Kurumu	—	—	2	2	2
Sigortacılık	13	17	14	16	14
Diğerleri (başlıca ticaret)	81	89	96	110	126
Bankalar	(54)	(52)	(53)	(55)	(54)
T O P L A M	682	838	929	1.011	1.123

Bankaların 1961 yılı sonunda 1.752 milyon liraya baliğ olan sabit değerleri, cari yılın 11 aylık devresinde 67 milyon liralık bir artış kaydederek 1.819 milyon liraya ulaşmıştır.

(22) sayılı tabloda 1961 den evvelki yıllara ait rakamların yükseklik arzemesi, Sümerbank ve Etibank'ın ham ve yarı mamûl maddeler stoklarının istatistiklerde sabit değerler arasında gösterilmiş olmasından mütevellittir.

Tabloda, diğer aktifler başlığı altında gösterilen rakamlar, bankaların Muvakkat ve Mutavassıt hesaplarına taallük etmekte olup, bunlar para ve kredi mevzuunda kayda değer bir ehemmiyeti haiz değildirler.

D — BANKALARIN KAYNAKLARI

Bankaların kaynakları aşağıda;

- a) Öz kaynaklar ve sair pasif hesaplar
- b) Mevduat

olmak üzere iki grupta tetkik edilecektir.

a) Öz Kaynaklar ve Sair Pasif Hesaplar

Bankaların mevduat dışındaki kaynaklarının en mühimini, öz kaynakları ile Merkez Bankası'na ve malî kurumlara karşı olan taahhütleri teşkil eder.

Bu hesapların durumu (25) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Öz Kaynaklar, Yabancı Kaynaklar ve Sair Pasif Hesaplar

Tablo : 25

(Milyon TL.)

Tarih	Öz Kaynaklar			Merkez Bankası avansları	Muhletli taahhütler	Tedavüdeki tahviller	Sair pasif hesaplar	Genel toplam	Bilanço toplamı
	Ödenmiş sermaye	İhtiyat akçeleri ve karşılıklar	Toplam						
1958 Aralık	1.705	822	2.527	2.598	889	420	3.075	9.509	15.639
1959 Aralık	1.907	959	2.866	2.470	1.359	450	3.535	10.680	18.080
1960 Aralık	2.096	1.195	3.291	2.801	1.976	417	5.209	13.694	21.665
1961 Mart	2.125	1.303	3.428	2.612	2.072	399	5.539	14.050	22.023
1961 Haziran	2.172	1.280	3.452	735	2.677	398	6.636	13.898	21.960
				2.462	2.054		6.122	14.488	22.595
1961 Eylül	2.401	1.292	3.693	1.029	2.776	392	7.228	15.118	23.058
	2.194		3.486	2.756	2.153		6.847	15.634	23.693
1961 Aralık	2.839	1.032	3.862	859	2.305	423	5.301	12.750	21.026
	2.220		3.252	2.586	2.293		4.998	13.552	22.490
1962 Mart	2.855	1.061	3.916	724	2.334	421	6.428	13.823	22.122
	2.245		3.306	2.451	2.322		6.125	14.625	23.586
1962 Haziran	2.889	1.076	3.965	808	2.363	435	6.985	14.556	23.047
	2.279		3.355	2.535	2.351		6.682	15.358	24.511
1962 Eylül	2.918	1.079	3.997	926	2.412	448	7.655	15.438	24.252
	2.308		3.387	2.653	2.400		7.352	16.240	25.716
1962 Kasım	2.873	1.085	3.958	940	2.442	447	7.684	15.471	24.762
	2.263		3.348	2.667	2.430		7.381	16.273	26.226

Cari yılın 11 aylık devresinde öz kaynaklarda 96 milyon liralık bir artış müşahede edilmektedir. Bu artışın 43 milyonu sermaye hesabına, 53 milyonu ise ihtiyat hesaplarındaki artışlara taallük etmektedir. Bankaların Merkez Bankasına karşı olan taahhütleri 1961 yılında 215 milyon liralık azalışa mukabil, 1962 yılının 11 aylık devresinde 81 milyon liralık bir artış kaydetmiştir. Merkez Bankası avanslarına müracaat (26) sayılı tabloda görüleceği veçhile, daha ziyade hususî sektör bankaları tarafından vaki olmuştur.

Bankaların Merkez Bankası dışında kalan taahhütleri 1962 yılının 11 aylık devresinde 137 milyon liralık bir artış göstermektedir. Bu artışın 96 milyon lirası resmî sektör bankalarına, 41 milyon lirası özel sektör bankalarına aittir.

(27) sayılı tabloda görüleceği veçhile, bu taahhütler resmî bankaların, Amortisman ve Kredi Sandığı, T. C. Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumu gibi malî müesseselerden temin ettikleri fonlardan; bazı bankaların yerli ve yabancı sanayi teşebbüslerine olan borçlarından terekküp etmektedir. Bunların içinde en mühimini, cari yılda, 1.364 milyon lira ile Amortisman ve Kredi Sandığından temin olunan orta ve uzun vâdeli istikrazlar teşkil etmektedir.

Amortisman ve Kredi Sandığı kredilerinin en mühim kısmı, Etibank, Sümerbank ve Denizcilik Bankası gibi sınaî işletmelerle ilgili bankalara tahsis olunmuştur.

Hususî sektör bankalarının taahhütlerine gelince; 313 milyon liraya baliğ olan bu taahhütlerin 290 milyonu Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası'na, mütebaki 23 milyonu da diğer bankalara taallük etmektedir.

Bankaların tahvilât emisyonunda kayda değer bir değişiklik olmamıştır.

b) Mevduat Hareketleri

1962 yılında bankaların mevduat hacminde müşahede edilen gelişme, tasarruf mevduatının ve resmî mevduatın artması, buna mukabil, ticarî mevduatın azalması şeklinde özetlenebilir.

Merkez Bankası Avansları

Tablo : 26

(Milyon TL.)

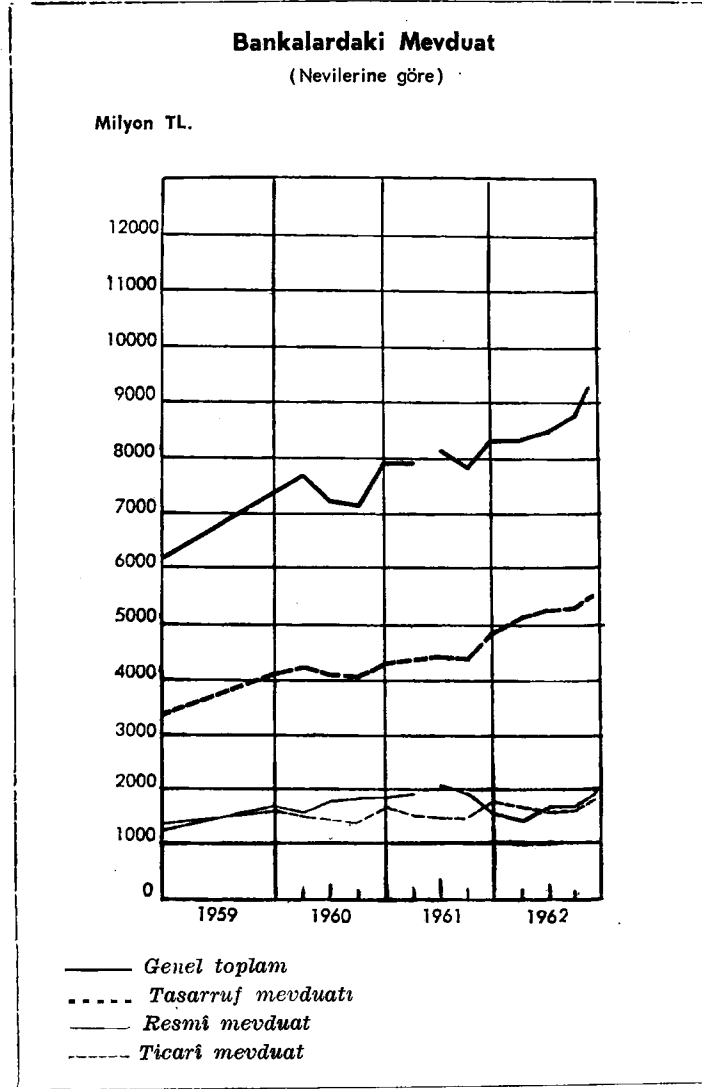
Bankalar	1961	1962 Kasım	1961/XII 1962/XI farkı
Resmî sektör bankaları	696	704	8
Hususî sektör bankaları	163	236	73
T O P L A M	859	940	81

Bankaların Muhtelit Taahhüt Hesapları

Tablo : 27

(Milyon TL.)

Hesaplar	1960	1961	1962 Kasım
A) RESMÎ BANKALAR	1.792	2.033	2.129
Amortisman ve Kredi Sandığı	1.256	1.258	1.364
Yabancı paralı istikraz ve bonolar	325	380	352
Karabük Demir ve Çelik Fabrikası alacağı	45	42	30
T. C. Emekli Sandığı	—	127	127
İşçi Sigortaları Kurumu	—	106	138
Azot Sanayii T. A. Ş. alacağı	16	—	—
Hazine alacağı	—	96	96
Diğer hesaplar	150	24	22
B) HUSUSÎ BANKALAR	184	272	313
1 — T. Sınai Kalkınma B. taahhütleri :	180	263	290
a) Marşal Plânı Özel Teşebbüs Fonu	122	137	152
b) Sermaye İştirak Fonu	—	40	41
c) Sınai İhracat İşletme Sermayesi Fonu	—	21	29
d) Yatırım kredileri	58	65	68
2 — Diğer bankalar	4	9	23
T O P L A M	1.976	2.305	2.442
		2.293	2.430

1960 yılında 7.971 milyon lira olan bankaların konsolide bilânçolarına göre mevduat yekûnu, 1961 yılında 8.276 milyon liraya (bu rakama 154 sayılı Kanunla tahkim ve Hazinece deruhte edilen 662 milyon lira dahil değildir; 1961 yılı ile önceki yılların mukayesesi için bu miktarın ilâvesi gerekir) ve 1962 yılının 11 aylık devresinde ise 9.291 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu rakamlara göre, mevduat 1961 de 967 milyon, 1962 de 1.015 milyon liralık artışlar kaydetmiştir. (Tablo : 28)

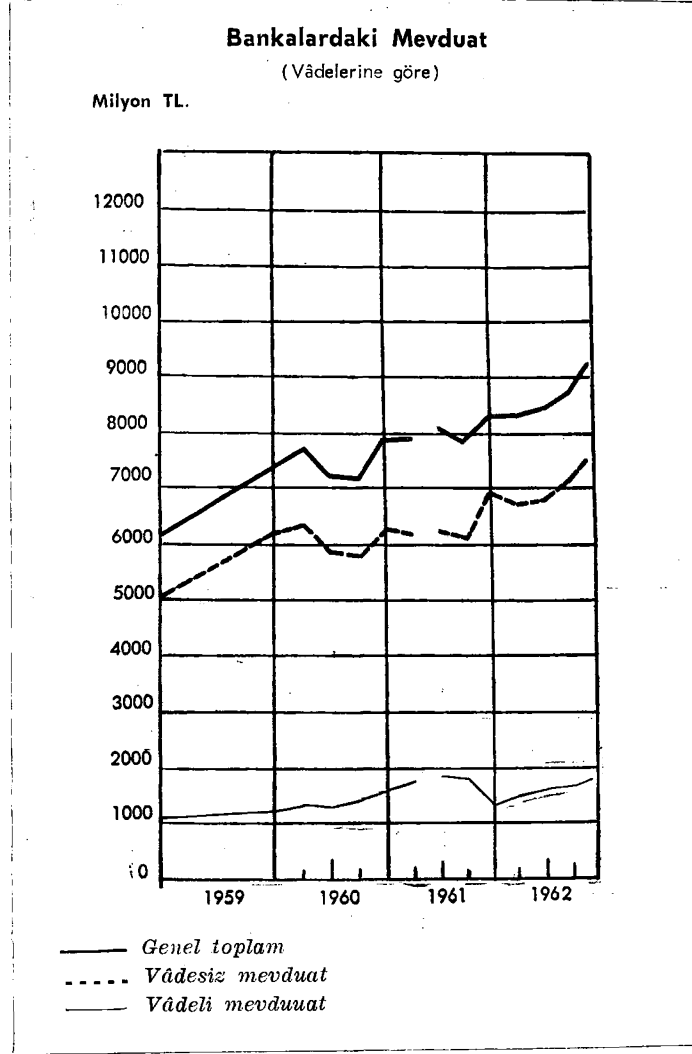
Bankalarda Mevduat

Tablo : 28

(Milyon TL.)

Tarih	Resmî Mevduat			Ticari Mevduat			Tasarruf Mevduatı			GENEL TOPLAM
	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam	
1958 Aralık	714	642	1.356	1.325	87	1.412	2.997	365	3.362	6.130
1959 Aralık	995	697	1.692	1.565	103	1.668	3.610	430	4.040	7.400
1960 Aralık	1.049	848	1.897	1.604	104	1.708	3.682	684	4.366	7.971
1961 Mart	1.076	905	1.981	1.486	106	1.592	3.592	808	4.400	7.973
1961 Haziran	1.139	866	2.005	1.467	104	1.571	3.604	882	4.486	8.062
	1.167	883	2.050							8.107
1961 Eylül	1.130	792	1.922	1.442	103	1.545	3.562	911	4.473	7.940
	1.159	882	2.041							8.059
1961 Aralık	1.274	254	1.528	1.688	124	1.812	3.967	969	4.936	8.276
	1.303	887	2.190							8.938
1962 Mart	1.176	274	1.450	1.552	142	1.694	4.060	1.095	5.155	8.299
	1.205	907	2.112							8.961
1962 Haziran	1.341	299	1.640	1.486	148	1.634	4.039	1.178	5.217	8.491
	1.370	932	2.302							9.153
1962 Eylül	1.417	304	1.721	1.569	148	1.717	4.118	1.258	5.376	8.814
	1.446	937	2.383							9.476
1962 Kasım	1.656	311	1.967	1.628	150	1.778	4.215	1.331	5.546	9.291
	1.685	944	2.629							9.953

Cari yılda resmî mevduat 439 milyon, tasarruf mevduatı 610 milyon lira artmış, ticarî mevduat ise 34 milyon lira azalmıştır. Ticarî mevduattaki azalış, vâdesiz ticarî mevduattaki 60 milyon liralık eksiliştten ileri gelmiştir. Vâdeli ticarî mevduat ise 26 milyon liralık fazlalık göstermektedir. Resmî mevduat istisna edilirse, artışlar 1961 de 674, 1962 de 576 milyon liradır. Vâdesiz mevduat, mecmu mevduatın 1961 de % 83,7 sini, 1962 de % 80,7 sini teşkil etmektedir. Vâdeli mevduatta bu nisbetler sırasıyla, % 16,3 ve % 19,3 dür. Bu nisbetler cari yıl içinde vâdeli mevduatın gelişme kaydettiğini göstermektedir.

Mevduatın âmme ve hususî sektör bankaları arasındaki dağılışı, (29) sayılı tabloda; nevi ve vâdelerine göre 1959 - 1962 yıllarındaki mevduat hareketleri ise, (30) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Banka Grupları İtibariyle Mevduat Artışları

Tablo : 29

(Milyon TL.)

Hesaplar	1960	1961	1962 Kasım
A) RESMÎ BANKALAR	273	-77	650
Resmî mevduat	181	-384	352
Ticarî mevduat	-50	29	- 5
Tasarruf mevduatı	142	278	303
B) HUSUSÎ BANKALAR	298	382	365
Resmî mevduat	24	15	87
Ticarî mevduat	90	75	-29
Tasarruf mevduatı	184	292	307
T O P L A M	571	305	1.015

Nevilerine ve Vâdelere Göre Bankalarda Mevduat Artışı

Tablo : 30

(Milyon TL.)

Hesaplar	1960			1961			1962 Kasım		
	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam	Vâdesiz	Vâdeli	Toplam
A) RESMÎ MEVDUAT	54	151	205	225	-594	-369	382	57	439
Sosyal sigorta kurum- ları (T. C. Emekli San- dığı dahil)	-10	143	133	36	-604	-568	47	29	76
Diğer resmî mevduat	64	8	72	189	10	199	335	28	363
B) TİCARÎ MEVDUAT	39	1	40	84	20	104	-60	26	-34
Hususî sektör	-26	-2	-28	50	16	66	-60	22	-38
İktisadî Devlet Teşeb- büsleri	65	3	68	34	4	38	-	4	4
C) TASARRUF MEVDUATI	72	254	326	285	285	570	248	362	610
Hakikî şahıslar	-10	98	88	253	116	369	247	105	352
Diğer tasarruf mevduatı	82	156	238	32	169	201	1	257	258
T O P L A M	165	406	571	594	-289	305	570	445	1.015

Mevduatın mudiler itibariyle tevezzüünde, resmî mevduatta, İşçi Sigortaları Kurumu ve T. C. Emekli Sandığı tarafından banka sistemine yapılan tevdiatın artış seyrinde bir azalış, buna mukabil diğer resmî mevduatta ehemmiyetli bir yükseliş müşahade olunmaktadır. Resmî mevduattaki artış, bütçe fonlarının artışı ile, sosyal sigorta kurumları mevduat artışının yavaşlaması ise, bu kurumlar tevdiatının Amortisman ve Kredi Sandığına tevcih olunması ile kabili izahtır.

Tasarruf mevduatında geçen yıl başlayan gelişme, cari yıl içinde de devam etmiştir. 1961 yılındaki 570 milyon liralık artışa mukabil, cari yılın 11 aylık devresindeki artışın 610 milyon liraya baliğ olması muvacehesinde, cari yıl nihayetinde bu miktarın ehemmiyetli nispette yükseleceği tahmin olunmaktadır.

E — BANKALARIN LİKİDİTE DURUMU

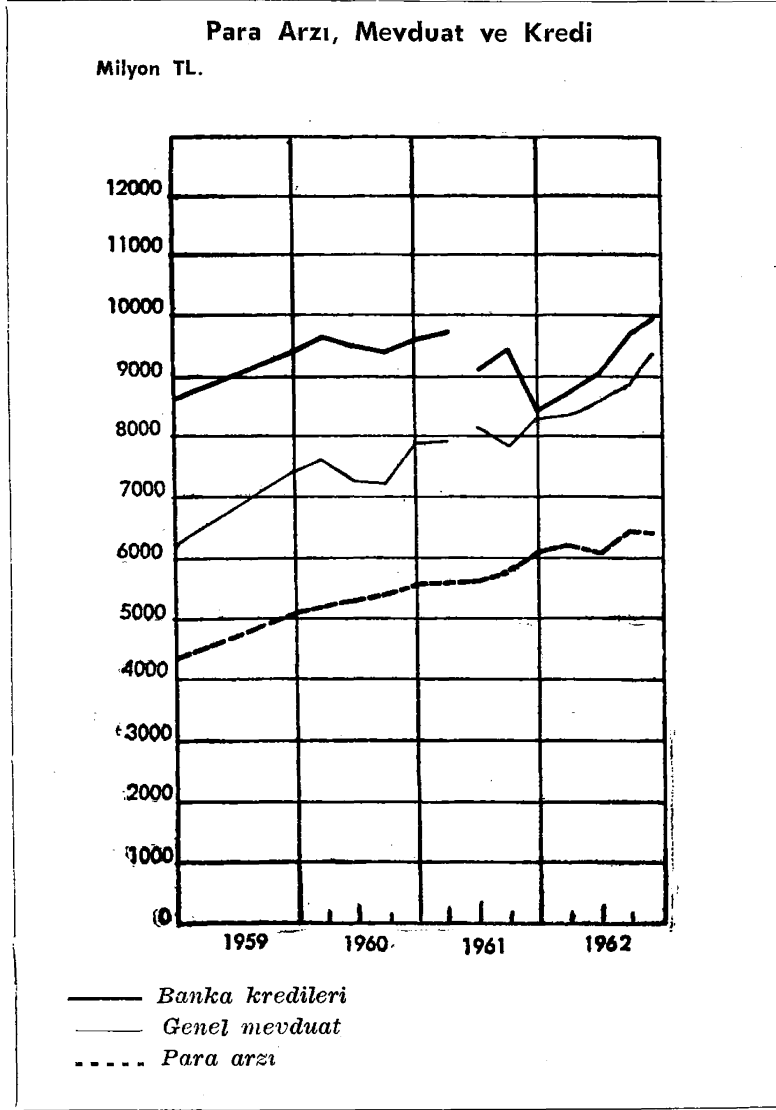
1962 yılında bankaların düşük bir likidite politikası takip etmeleri, dispo­nibilite nisbeti ile kasa rasyosunun tetkikinden anlaşılmaktadır. Bankaların, 7129 sayılı Kanunun 33 üncü maddesi gereğince, taahhütlerine karşı bulunduracakları dispo­nibilite nisbeti, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince % 5 olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Bu nisbet, banka sisteminde ekseriya mezkûr haddin üstünde seyretmektedir.

Sistemin dispo­nibilite nispeti, yıl sonu rakamlarına nazaran, 1960 da % 22,7, 1961 de % 19,5 ve 1962 Kasım ayında ise % 14,5 dir. Bankaların, kasa mevcutları ve Merkez Bankasındaki serbest tevdiatını ihtiva eden ankesleri ile vâdesiz mevduat arasındaki münasebeti ifade eden kasa rasyosu da aynı temayülü göstermektedir. Bu temayülde bankaların Merkez Bankası nezdindeki avans hesaplarında geniş ölçüde dispo­nibilite tutmak imkânına malik olmaları da rol oynamıştır.

Bankaların nakdî mevcutları ve nakde kabili tahvil aktifleri ile kısa vâdeli taahhütleri arasındaki münasebeti ifade eden geniş manada bir likidite durumunun tesbitine matuf çalışmalar devam etmektedir.

F — 1962 YILINDA KREDİ GENİŞLEMESİNE ÂMİL OLAN KAYNAKLARA TOPLU BİR BAKIŞ

Cari yılın 11 aylık devresi itibariyle, bankaların konsolide bilânçosunu gösteren (31) sayılı tabloya nazaran, kredi hacminde kaydedilen 1 milyar

669 milyon liralık artış, kısmen, bankaların pasif unsurlarındaki artışlarla ve kısmen de, aktifin diğer unsurlarındaki azalışlarla karşılanmıştır. Mezkûr tabloya nazaran, aşağıdaki aktif elemanların,

Milyon TL.

Krediler	1.669
İştirakler	145
Tahviller Cüzdanı	39
Kanunî Karşılıklar Kasası	224
Sabit Değerler	67
	<u>2.144</u>

artışları, pasif elemanlardaki;

Milyon TL.

Mevduat	1.015
Merkez Bankası avansları	81
Diğer taahhütler	137
Ödenmiş sermaye	43
İhtiyatlar	53
Diğer pasifler	553
	<u>1.882</u>

artışlar ve atideki aktif elemanların,

Kasa	123
Merkez B. serbest tevdiatı	115
Tedavüldeki tahviller	24 262
	<u>2.144</u>

eksilişleri ile karşılanmıştır.

Bu duruma göre, kredilerdeki artış, esas itibariyle, mevduat artışı ve banka ankeslerinin azalması suretiyle karşılanmış bulunmaktadır.

Bankalar Konsolide Bilânço Özeti
(1961/XII — 1962/XI)

Tablo : 31

(Milyon TL.)

A k t i f	1961	1962 Kasım	1961/XII 1962/XI farkı	P a s i f	1961	1962 Kasım	1961/XII 1962/XI farkı
Kasa	803	685	— 123	Sermaye (ödenmiş)	2.830	2.873	43
Merkez B. serbest tevdiat	381	266	— 115	İhtiyatlar	1.032	1.085	53
Kanunî Karşılıklar Kasası	1.714	1.938	224	Mevduat	<u>8.276</u>	<u>9.291</u>	<u>1.015</u>
Krediler	8.324 ¹⁾	9.993	1.669	Resmî	1.528	1.967	439
Tahviller Cüzdanı	218	257	39	Ticarî	1.812	1.778	—34
İştirakler	1.011	1.156	145	Tasarruf	4.936	5.546	610
Sabit değerler	1.752	1.819	67	Tedavüldeki tahviller	423	447	24
Diğer aktifler	5.504	5.963	459	Merkez Bankasına karşı taahhütler	859	940	81
Mikst hesaplar	1.314	2.685	1.371	Diğer taahhütler	2.305	2.442	137
				Diğer pasifler	3.987	4.999	1.012
				Mikst hesaplar	1.314	2.685	1.371
T O P L A M	21.026	24.762	3.736	T O P L A M	21.026	24.762	3.736

IV — DEVLET MALİYESİ

Devlet maliyesi, klâsik âmme hizmetlerinin finansmanından başka, ekonomimizde mühim bir yer işgal eden kamu iktisadî teşebbüslerinin hem yatırım ve hem de mütedavil sermaye ihtiyaçlarının mühim bir kısmını karşılamak dolayısıyla, iktisadî hayatımızda hususî bir ehemmiyeti haizdir.

Memleketimizde özel teşebbüsün kifayetsizliği ve sermaye piyasasının kâfi derecede gelişmemiş olması, iktisadî kalkınmanın gerektirdiği yatırımların finansmanına Devletin geniş ölçüde iştirakini zaruri kılmıştır. Bu hususta bir fikir verebilmek için, Beş Yıllık Kalkınma Plânının 1963 tatbikat programı ile gerçekleştirilmesi derpiş olunan 9.616 milyon lira tutarındaki yatırımların 5.744 milyonunun kamu sektörü tarafından deruhte edilmiş olduğuna, bu sektörün finansman kaynaklarının ise, gerek bütçelerden ve gerek özel kaynaklardan Devletçe temin olduğuna işaret edebiliriz.

Bu sebeplerle, memleketimizde, âmme maliyesi iktisadî konjonktür seyrine tesir eden en mühim faktörlerden biridir.

Mahalli idare'ler maliyesini tetkik mevzuu dışında bırakarak, Devlet maliyesinin son yıllardaki gelişmesini kısaca tetkik edelim.

A — GENEL BÜTÇE

Âmme maliyesi tatbikatımızda, âmme hizmeti mahiyeti arzeden, ekonominin uzun vâdede prodüktivitesini artırıcı enfastrüktür yatırımları, esas itibariyle, genel ve katma bütçelerle finanse edilmektedir.

1961 - 1963 malî yılları genel ve katma bütçeleriyle kabul edilen ödeneklerin cari giderler ve yatırım giderleri itibariyle tutarları (32) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Bu bütçelerde müşahede olunan genel temayül, masraf bütçelerinin her sene ortalama (% 15 - 20) bir artış kaydetmesidir.

6.784 milyon lirası cari giderlere ve 3.331 milyon lirası yatırım giderlerine ait olmak üzere cem'an 10.115 milyon lira olarak kabul olunan 1962 yılı genel bütçesi ödenekleri, yıl içinde ilâve olunan munzam ödeneklerle 10.554 milyon liraya baliğ olmuştur.

Genel bütçenin 1962 yılı gelir tahminleriyle 11 aylık devresine ait tahsilât miktarları ve 1963 yılı gelir tahminleri (33) sayılı tabloda gösterilmiştir.

Genel ve Katma Gider Bütçeleri

Tablo : 32

(Milyon TL.)

	Cari Giderler					Yatırımlar					Toplam				
	1961	1962	1963	% Artış		1961	1962	1963	% Artış		1961	1962	1963	% Artış	
				1961 1962	1962 1963				1961 1962	1962 1963				1961 1962	1962 1963
Genel Bütçe	5.961,4	6.784,0	8.164,5	13,8	20,3	2.717,3	3.330,9	3.937,1	22,6	18,2	8.678,7	10.114,9	12.101,6	16,5	19,6
Katma Bütçe	391,1	421,5	483,9	7,8	14,8	1.524,4	1.620,2	1.816,0	6,3	12,1	1.915,5	2.041,7	2.299,9	6,6	12,6
T o p l a m	6.352,5	7.205,5	8.648,4	13,4	20,0	4.241,7	4.951,1	5.753,1	16,7	16,2	10.594,2	12.156,6	14.401,5	14,7	18,5
Katma Bütçelere Hazine yardımları	177,3	190,5	211,9			1.380,5	1.489,6	1.626,9			1.557,8	1.680,1	1.838,8		
Konsolide Bütçe	6.175,2	7.015,0	8.436,5	13,6	20,3	2.861,2	3.461,5	4.126,2	21,0	19,2	9.036,4	10.476,5	12.562,7	15,9	19,9

1962, 1963 Gelir Tahminleri

Tablo : 33

(Milyon TL.)

G e l i r N e v ' i	1 9 6 2		1963
	Gelir tahmini	11 Aylık tahsilât	Gelir tahmini
A — İRAT VE SERVET VERGİLERİ	3.127	2.232	2.931
Gelir Vergisi	2.550	1.813	2.383
Kurumlar Vergisi	495	358	440
Binalardan alınan Savunma Vergisi	46	} 61	39
Veraset ve İntikal Vergisi	19		33
Hususî Otomobil Vergisi	15		33
Mülga İrat ve Servet Vergileri artıkları	2		3
B — VASITALI VERGİLER	4.692	4.224	6.081
İstihsal Vergisi	1.745	1.582	2.279
Hizmet Vergileri	400	299	450
Gümrük Vergisi	730	669	776
Tekel maddelerinden alınan Savunma Vergisi	420	386	553
Tekel İdaresi safi hasılatı	590	519	744
Resim ve Harçlar	476	473	833
Dış seyahat harcamalarından alınacak Vergi	—	—	100
Diğer vasıtalı vergiler	331	296	346
C — DEVLETÇE İDARE EDİLEN KURUMLAR HASILATI VE DEVLET PAYLARI	258	243	98
D — DEVLET EMVALİ VARİDATI	199	115	199
E — ÇEŞİTLİ VARİDAT VE CEZALAR	120	134	163
T O P L A M	8.396	6.948	9.472
ÖZEL KAYNAKLAR	1.719	1.249	2.445
Tasarruf Bonoları hasılatı	500	379	500
Akaryakıt fiyat istikrar fonu	15	15	25
Amerika Birleşik Devletleri yardımları, diğer yardımlar ve kredi karşılıkları	1.204	855	1.920
ÖZEL FONLAR	—	—	185
İstikrar Fonu hesabından Hazineye	—	—	75
Kambiyo Karşılık Fonu Provizyon hesabından Hazineye	—	—	50
Merkez Bankasındaki 34 No. lu NATO hesabından Hazineye	—	—	60
G E N E L T O P L A M	10.115	8.197	12.102

Kaynak : Bütçe Kanunları

B — KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN FİNANSMANI

154 sayılı Kanun gereğince 1961 yılında yapılan tahkim ameliyesinden sonra kamu iktisadî teşebbüslerinin orta ve uzun vâdeli kredi ihtiyaçları, prensip itibariyle, Amortisman ve Kredi Sandığı tarafından temin edilmektedir.

Mezkûr Sandıkça kamu iktisadî sektörü müesseselerine tahsis olunan krediler ve cari yıl sonu itibariyle bu kredilerden bakiye kalan miktarlar (34) sayılı tabloda gösterilmiştir.

**Sandık ve Fon Kaynaklarından
1962 Yılı Sonuna Kadar Verilen Kredilerin Dağılışı**

Tablo : 34

(Milyon TL.)

M ü e s s e s e l e r	Krediler	Tahsil ve konsolide edilen	Borç bakiyeleri
Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu	711	175	536
Etibank	639	215	424
İller Bankası	384	168	216
T. C. D. D. İşletmesi	647	76	571
Et ve Balık Kurumu	20	10	10
Sümerbank	305	63	242
Denizcilik Bankası	326	64	262
T. C. Ziraat Bankası	231	77	154
T. Şeker Fabrikaları	752	260	492
T. Çimento Sanayii	204	69	135
P. T. T.	48	19	29
T. Emlâk Kredi Bankası	65	63	2
T. Kömür İşletmeleri Kurumu	494	132	362
Azot Sanayii	320	27	293
T. Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları	83	4	79
T. Demir ve Çelik İşletmesi	361	17	344
Petrol Ofisi	6	5	1
T. Hava Yolları	72	25	47
T. Petrolleri	40	—	40
T. C. Emekli Sandığı	65	2	63
Maliye Bakanlığı (İç Finansman Fonu)	197	—	197
T O P L A M	5.970	1.471	4.499

Amortisman ve Kredi Sandığı'nın kredi tahsisleri, (35) sayılı tabloda görüldüğü gibi; 1960 yılı sonuna kadar Sandık tarafından tahsis edilmiş olan 2.897 milyon liralık kredi ile 1962 sonunda 5.970 milyon liraya baliğ olmuştur.

Amortisman ve Kredi Sandığı'nca yapılan ikrazlar, Sandığın kendi kaynaklarından ve Sandıkça tedvir olunan İç Finansman Fonundan yapılmaktadır. 1962 yılında yapılan ikrazların kaynaklarını gösteren (36) sayılı tablo, aynı zamanda, gerek Sandığın ve gerek İç Finansman Fonunun kaynakları hakkında da bir fikir vermektedir.

Amortisman ve Kredi Sandığı
1961 ve 1962 Yılları (Mali Yıl)
Kredi Tahsisleri

Tablo : 35

(Milyon TL.)

	1960	1961	1962	1961 Fark	1962 Fark
A) Amortisman ve Kredi Sandığı kaynaklarından yapılan ikrazlar (kümülatif)	1.952	2.508	3.096	556	588
B) İç Finansman Fonundan yapılan ikrazlar (kümülatif)	945	1.679	2.874	734	1.195
T O P L A M	2.897	4.187	5.970	1.290	1.783

1962 Yılı Tahsislerinin Kaynakları

Tablo : 36

(Milyon TL.)

Amortisman ve Kredi Sandığı		İç Finansman Fonu		Genel Toplam
Öz kaynaklardan	30	Fonun öz kaynaklarından	313	
Tahvil ihracından	25	A. I. D. karşılık paralardan	346	
T. C. Emekli Sandığı'na tahvil satışlarından	291	O. E. C. D. TL. karşılıkları	236	
İşçi Sigortaları'na tahvil satışlarından	173	Alman kredisi TL. karşılıklarından	300	
İç Finansman Fonundan nakil	69			
T O P L A M	588		1.195	1.783

Sandığın esas kaynakları, öz varlığı ile ihraç ettiği tahviller hasılından ve bir de sosyal sigorta kurumlarından temin ettiği fonlardan ve 301 sayılı Kanundan evvelki mecburi ihtiyat rejimine göre bankaların Sandık namına yatırmış oldukları mevduat karşılıklarından ibarettir.

İç Finansman Fonunun kaynağını, evvelce de işaret etmiş olduğumuz veçhile, dış istikraz ve yardımların Türk lirası karşılıklarından Hükümetçe bu fona tahsis olunan meblâğlar teşkil etmektedir.

C — DEVLET BORÇLARI

1962 yılı içinde Devletin iç ve dış borçlanmaları, Alman kredisi hariç, mutad operasyonlar dışında mühim bir hareket kaydetmemiştir.

Devletin iç borçları yekûnu kamu iktisadî teşebbüslerinin ve Amortisman ve Kredi Sandığı'nın kısa ve orta vâdeli borçları da dahil olmak üzere, cari yılın Eylül ayı sonunda 9.970,7 milyon liraya baliğ olmuştur. Hazinece ve kamu iktisadî teşebbüsleri tarafından tahvil ihraç edilmemiştir. Amortisman ve Kredi Sandığı'nın 225 milyon liralık tahvil ihracı kararlaştırılmış ise de, cari yıl içinde ancak 25 milyon lirası plâse edilmiş bulunmaktadır.

İç Devlet borçlarının 7.014 milyon liralık kısmı, 154 sayılı Kanunla tahkim ve Hazinece deruhte edilen T. C. Merkez Bankası, Amortisman ve Kredi Sandığı, Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumu alacaklarının bakiyeleridir.

Cari yıl içinde Hazine, kısa vâdeli avans hesabından 340 milyon lira kullanmıştır.

Kısa vâdeli iç borçlar arasında görülen 376,6 milyon liranın 250 milyon lirası, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin hububat mübayaası finansmanı ve 126,6 milyon lirası, Et ve Balık Kurumunun ziraî mahsul fazlası ithalâtının finansmanı için Bankamızca Hazine kefaletini haiz bonolar mukabilinde açılmış olan kredilerden ibarettir.

Devletin dış borçlanmaları, 1961 yılında aktedilen 200 milyon Doyçe marklık Alman istikrazının bakiye 100 milyon Doyçe marklık tranşı ve Milletlerarası Para Fonu ve Avrupa Para Sandığı ile olan kısa ve orta vâdeli malî operasyonlara inhisar etmiştir.

İç ve dış Devlet borçları tablosuna nazaran, cari yılın Eylül ayı sonu itibariyle, Devletin dış borçlarının yekûnu 5.808 milyon liraya (645 milyon dolara) baliğ olmakta idi.

Memleketimizin dış ödeme mükellefiyetleri bahsedilen Devlet dış borçlarından ibaret bulunmamaktadır. Ekonominin sair dış tediye mükellefiyetleri tediye muvazenesi bahsinde görülecektir.

İç ve Dış Devlet Borçları
(30.9.1962)

Tablo : 37

(Milyon TL.)

Nev'i	İç Borçlar				Dış Borçlar				Genel toplam
	Kısa vâdeli	Orta vâdeli	Uzun vâdeli	Toplam	Kısa vâdeli	Orta vâdeli	Uzun vâdeli	Toplam	
Devlet Borçları (Genel, Katma Bütçe)	—	75,5	8.689,6	8.765,1	—	885,3	4.429,3	5.314,6	14.079,7
Hazine Kefaletleri (Amme İktisadi Teşebbüsleri)	376,6	—	346,7	723,3	—	1,3	492,2	493,5	1.216,8
Amortisman ve Kredi Sandığı Tahvilleri	—	—	482,3	482,3	—	—	—	—	482,3
TOPLAM	376,6	75,5	9.518,6	9.970,7	—	886,6	4.921,5	5.808,1	15.778,8

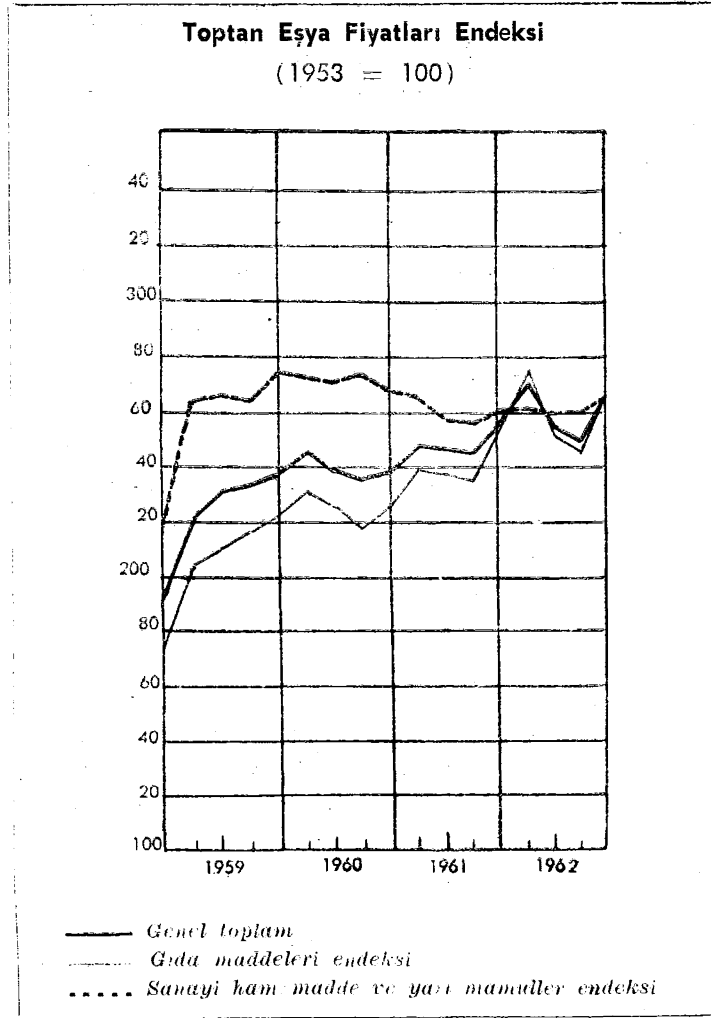
Kaynak : 1963 Bütçe Gerekçesi

V

FİYAT VE ÜCRETLER

Elde mevcut verilere göre, 1962 yılında memleketimizde umumî fiyat seviyesi 1961 yılına nazaran hızlı bir artış kaydetmiştir.

Toptan eşya fiyat endeksi, (38) sayılı tabloda görüleceği veçhile, cari yıl içinde yıllık ortalamalara göre 14 puanlık bir yükseliş göstermektedir. Bu, 1961 yılına nazaran genel fiyat seviyesinin % 5,7 oranında artışına tekabül eder.

1962 yılında fiyat hareketlerinin seyrinde, gıda maddeleri ve yemler fiyatları en mühim rolü oynamıştır. Sanayi ham maddeleri ve yarı mamul maddeler fiyatlarında önemli bir hareket kaydolunmamıştır. Gıda maddeleri ve yemler fiyatları mevsimlik hareketlerin tesiri altında 1962 Nisan ayına kadar bir yükseliş seyri takip ettikten sonra, istikamet değiştirerek, Eylül sonuna kadar bir düşüş seyri takip etmiştir. Ekim ayından itibaren tekrar yükselmeğe başlayarak yıl sonuna kadar yükselmekte devam etmiştir. Gıda ve yem maddeleri fiyatları, yıllık ortalamalara göre, geçen yıla nazaran 21 puanlık bir artış göstermiştir. Bu maddeler fiyatlarındaki gelişmeler bakliyat ve canlı hayvan fiyatları ile ilgilidir.

1961 yılı içinde sanayi ham maddeleri ve yarı mamul madde fiyatları, yıllık ortalamalar itibariyle, 10 puanlık bir azalış kaydetmesine mukabil, cari yıl içinde istikrarlı bir durum arz etmiştir.

Geçinme endekslerine gelince; (39) sayılı tabloda görüleceği veçhile, Ankara genel geçinme endeksi 1962 yılında, ortalamalar itibariyle, 9 puanlık bir yükseliş kaydetmiştir. Bu, hayat pahalılığında % 3,8 oranında bir yükselişe tekbül etmektedir. İstanbul geçinme endeksi de, Ankara geçinme endeksine muvazi bir seyir göstermektedir.

Ücret seviyesi, İşçi Sigortaları Kurumu'ndan temin olunan malûmata göre, nisbî istikrarını muhafaza etmiştir. 10 aylık ortalamalar itibariyle, 1961 yılında günlük ücret seviyesi 15,53 lira iken, 1962 de 15,82 lira olarak tesbit edilmiştir. Bu, ücret haddinde % 1,9 oranında bir artışı ifade eder. Bu ortalama memleketimizdeki gerçek durumu tam olarak aksettirememektedir.

Yıllık ortalamalar itibariyle, altın fiyatları cari yılda da düşüş seyrine devam etmiştir. 1960 yılında saf altın gram fiyatı 16,11 liradan, 1961 de 15,70 liraya ve 1962 de 14,85 liraya düşmüştür. Buna muvazi olarak, Cumhuriyet altını da 107,79 liradan 105,73 liraya ve nihayet 99,67 liraya inmiştir.

Fiyat seviyesinin, bir taraftan, para hacmine ve paranın tedavül sür'atine, (nakdî faktörler) diğer taraftan, iktisadî kaynakların tâyin ettiği mal ve hizmet arzına (reel faktörler) tabi olarak tahavvü ettiği malûmdur.

Memleketimizde fiyat hareketlerinde müşahede olunan en belirli özellik, bu hareketlerin menşesinde, arz elâstikiyetinin hakim rolü haiz oluşudur. Arz elâstikiyetinin az oluşu, iktisadî bünyemizi nakdî faktörlerdeki kantitatif tahavvülâta karşı aşırı derecede hassas bir hale koymaktadır. Arz elâstikiyetinin azlığı, reel sermaye yetersizliğinin tabîî bir neticesidir. Bunda, kaynakların tahsis ve kullanma şekli mühim rol oynamakta, kredi ve kredi tevezzünün kontrolü bu safhada ehemmiyet iktisap etmektedir.

Cari yılda genel fiyat seviyesi yükselişi, daha ziyade, gıda maddeleri fiyatlarındaki artışlardan ileri gelmiştir; sanayi mamulleri fiyatları 1958 devalüasyonunu takiben intibak ettiği seviyenin üstüne çıkmadığı halde, gıda maddeleri fiyatlarının devamlı surette artışı, ziraî istihsalde, iklim şartlarından sarfınazar, prodüktivitenin geliştirilememesinin bir neticesidir.

Toptan Eşya Fiyatları Endeksi
(1953 = 100)

Tablo : 38

Aylar	1 9 6 0			1 9 6 1			1 9 6 2		
	Genel endeks	Gıda maddeleri ve yemler	Sanayi ham maddeleri ve yarı mamulleri	Genel endeks	Gıda maddeleri ve yemler	Sanayi ham maddeleri ve yarı mamulleri	Genel endeks	Gıda maddeleri ve yemler	Sanayi ham maddeleri ve yarı mamulleri
Ocak	243	228	274	240	227	268	260	261	258
Şubat	245	231	275	244	234	266	265	268	259
Mart	245	232	272	247	239	265	271	276	261
Nisan	243	230	271	246	239	260	272	275	264
Mayıs	244	232	269	247	242	259	264	267	258
Haziran	239	225	270	245	238	258	254	252	259
Temmuz	233	218	268	244	237	259	255	252	262
Ağustos	233	216	271	246	240	259	250	246	258
Eylül	236	219	273	243	236	257	250	246	260
Ekim	235	218	272	247	242	258	254	251	261
Kasım	236	219	273	251	247	259	261	260	262
Aralık	238	224	268	253	250	260	264	264	264
YILLIK ORTALAMALAR	239	224	271	246	239	261	260	260	261

Ankara Geçinme Endeksi
(1953 = 100)

Tablo : 39

A y l a r	1 9 6 0 Genel endeks	1 9 6 1 Genel endeks	1 9 6 2					
			Genel endeks	Esas Gruplar Endeksleri				
				Gıda	Konut	Aydınlatma ısıtma	Giyim	Diğer
Ocak	235	231	241	251	218	241	199	268
Şubat	235	231	241	252	218	241	199	268
Mart	236	236	245	258	218	241	199	269
Nisan	236	235	249	265	218	241	199	269
Mayıs	239	235	249	264	218	246	199	269
Haziran	238	234	244	256	218	246	199	266
Temmuz	232	234	244	257	218	246	199	265
Ağustos	231	233	245	259	218	246	198	265
Eylül	230	233	244	257	218	246	198	265
Ekim	228	242	244	257	218	246	198	265
Kasım	228	241	245	258	218	252	199	267
Aralık	228	241	249	263	218	252	200	268
YILLIK ORTALAMA	233	236	245	258	218	245	199	267

Kaynak : Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü Yayınları

VI DIŞ TİCARET VE TEDİYE MUVAZENESİ

I — DIŞ TİCARET VE KAMBIYO KONTROL REJİMLERİ

Dış ticaret ve kambiyo kontrol rejimimizde 1962 yılında vuku bulan değişikliklere aşağıda kısaca işaret olunmuştur :

A — DIŞ TİCARET REJİMİ

4 Ağustos 1958 tarihinden beri dış ticaretimiz kota sistemi adı altında devrevi olarak tespit edilen ithal programları dahilinde yürütölmektedir. 1962 yılında da VIII. ve IX. kotalarla aynı tatbikat devam ettirilmiiŐtir. Cari yıl içinde bu kotalarla tatbik mevkiine konan ithal rejimlerinin başlıca özelliklerini kısaca tebarüz ettirelim.

4 Ocak 1962 tarihinde ilân olunan Dış Ticaret Rejimi hakkındaki 6/98 sayılı Karar ve aynı tarihli İthalât Yönetmeliği, esas hatları ile, bundan evvel ilân edilenlere benzemektedir. Bu rejim ile yapılan ve Bankamız muamelâtını ilgilendiren belli baŐlı değişiklikler Şunlardır :

% 10 nispetindeki teminatın nakit veya Devlet tahvili ile birlikte banka teminat mektubu Şeklinde de tesisine imkân verilmiştir.

İthalât için, müracaat sırasında ilgililerin, proforma fatura veya teklif mektubu ibrazı mecburiyeti kaldırılmıştır.

Anlaşmalı memleketler tahsislerinin her ayın başında baŐlayıp sonunda biten devreler itibariyle icmal edilerek yapılması usulü konulmuştur.

Müracaat süresinin bitiminden itibaren döviz tevziatı iki ay zarfında yapılmamıŐ olduğu takdirde ithalâtçılara aldıkları tahsisi iptal ettirerek teminatlarını geri alabilmeleri imkânı verilmiştir.

Alınan tahsislerde yazılı mal bedelinin en çok iki defada ödenmesi mecburiyeti kaldırılmıştır

Aynı tarihte ilân olunan ithal listeleri, liberasyon listesi, 1962 yılı birinci altı aylık tahsisli ithal malları listesi ve anlaşmalı memleketler kontenjan liste-

lerinden müteşekkildir. Liberasyon listesi, esas itibariyle, cüz'î bazı değişikliklerle; bundan evvelki listenin aynıdır. Bu listeden devre zarfında 160 milyon dolarlık ithal müsaadesi tanzim olunmuştur. Tahsisli ithal malları listesi, bundan öncekilerde olduğu gibi, Avrupa Para Anlaşmasına dahil memleketlerden ve Serbest Döviz Sahasından ithal olunacak malları ihtiva etmektedir. Buğday mübayaasına ait 40 milyon dolarlık kota hariç, global kota 65,5 milyon dolar olup, bunun 22,5 milyon dolarını ithalâtçı kotası ve 43 milyon dolarını da sanayici kotası teşkil etmektedir.

A. P. A. dışı anlaşmalı memleketler kontenjan listeleri, iki taraflı ticaret ve ödeme anlaşmaları hükümleri dahilinde, ilgili memlekette yapılacak ithalâtı ihtiva etmektedir. Bu memleketlerden, 1962 yılında müteber olmak üzere, yeni kontenjan listeleri tesbit ve ilân edilmiş olanlar şunlardır : Bulgaristan, Çekoslovakya, İsrail, Macaristan, Mısır, Polonya, Romanya, S. S. C. B., Yugoslavya ve Doğu Almanya.

4 Temmuz 1962 tarihinde 1962 yılı ikinci altı aylık ithal programı (IX. kota) ile birlikte 6/680 sayılı Dış Ticaret Rejimi Kararı ve yeni İthalât Yönetmeliği ilân edilmiştir. Kararnamede yapılan başlıca değişiklikler aşağıda gösterilmiştir :

Liberasyon yoluyla yapılan ithalâtta, malın ithal müsaadesi tarihinden itibaren altı ay içinde gümrüklere getirilmesi yerine, fiilen ithal esası konmuştur.

Tahsisli ithal malları listesinde kayıtlı kotalara vaki müracaatların aşırı miktarları bulmasını önlemek ve mümkün olduğu kadar normal bir ticarî partiye tekabül edecek miktarda tahsis yapılmasını temin gayesiyle, muayyen bir mal için ayrılmış bulunan kotaların beş mislini geçen müracaatlara ait teminatın, muayyen misillerle yükseltilmesi usulü ihdas edilmiştir.

Müracaatların aşırı derecede olmasına, binnetice tahsislerin cüz'î miktarda çıkmasına sebep olduğu tesbit edilen % 10 nisbetindeki teminatın, banka teminat mektubu şeklinde tesisi usulünden vazgeçilmiştir.

Liberasyon listesinden yapılacak ithalâtta, vesaik ve mal mukabili ödemelerde mal bedelinin Türk lirası karşılığının % 50 sini yatırma mecburiyeti kaldırılmıştır.

4 Temmuz 1962 tarihinde ilân olunan liberasyon ve 1962 yılı ikinci altı aylık tahsisli ithal malları listeleri, esas itibariyle, bundan evvelkilere benzer şekilde hazırlanmış, ancak içinde bulunulan devreye ait ihtiyaç ve imkânlar gözönünde tutularak, listelerde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Liberasyon listesinden bu devre zarfında 212,2 milyon dolarlık ithal müsaadesi tanzim olunmuştur.

Tahsisli ithal malları listesi, buğday mübayaasına ait 45 milyon dolarlık kota hariç olmak üzere, yekûnu 66,9 milyondur. Bundan öncekilerde oldu-

ğu gibi, bu listede de ithalâtçı ve sanayicilere ayrı kotalar tefrik edilmiştir. İthalâtçı kotaları yekûnu 26,5 milyon dolar, sanayici kotaları yekûnu da 40,4 milyon dolardır.

İhracat rejimimizde, ihracatımızın geliştirilmesine, terkinde yeni ihraç mallarının yer almasına ve ihracatın kuvvetli paralar sahasına yöneltilmesine matuf olan esaslar aynen muhafaza olunmuştur. Cari yılda zikre değer husus, Serbest Döviz ve Avrupa Para Anlaşması Sahasına yapılacak ihracatta lisansa tabi mal nevelerinin azaltılmış olmasıdır.

B — KAMBIYO KONTROL REJİMİ

Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 14 sayılı Karar ve tadilleri 14 Ağustos 1962 tarihinde mer'iyetten kaldırılarak 17 sayılı Kararın yürürlüğe konulması suretiyle, 1962 yılı içinde kambiyo kontrol rejiminde önemli değişiklikler yapılmıştır.

17 sayılı Kararın getirdiği değişiklikleri şu suretle özetlemek mümkündür :

Turistlerin efektif döviz ve seyyah çeki ile ödeme yapabilmeleri serbest bırakılmış, ayrıca yabancıların Türkiye'de Türk parası ile tediyede bulunmaları, bankalarda hesap açtırabilmeleri mümkün kılınmıştır. Diğer taraftan, yurda giren ve yurttan çıkan yolcuların verecekleri beyannameler, Türk liralарının ve kıymetli madenlerin beyanına münhasır basit bir formüler haline getirilmiş, turistlerin harice çıkarabilecekleri eşyalara müteallik limitler genişletilmiştir.

Türkiye'de mukim olmayan şahısların Bankamız nezdinde bloke edilen paralarının kullanılmasında kolaylık sağlanmış, bunların muayyen şartlarla turistik tesislere yatırılması halinde, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hükümlerinden istifade ettirilmelerine veya toplu turistik seyahatlerde istimallerine imkân verilmiştir.

Muteber bir ithal müsaadesi bulunmasına rağmen çeşitli sebeplerle gümrüklerden çekilemeyen ve gümrüklerce satış suretiyle yurda sokulan mallara ait bedellerin, haricteki satıcılarına transferi imkânı sağlanmıştır.

İhracat muamelelerinde formaliteler azaltılmış, tescile tabi mallar asgariye indirilmiş, bunlar haricinde bütün malların gümrük çıkış beyannameleri ile ihracı sağlanmıştır.

İhracat muamelelerinin kolaylaştırılması maksadiyle "müşterek hesap şeklinde satış" ve ihtiyaç halinde "uzun vâdeli teslim şartı ile satış" esası kabul olunmuş, konsinye ihracatta malların muayyen şartlarla, gönderilen memleketten başka bir memlekete sevkine imkân verilmiş ve çabuk bozulan mallar için satış şeklinin kat'i satıştan konsinyeye çevrilmesi mümkün kılınmıştır.

Görünmeyen muameleler mevzuunda 14 sayılı Karara müteallik 70 sayılı Tebliğ ile tanınan liberasyon hudutları genişletilmiş, bu meyanda 18 yaşından küçük şahısların da yılda bir defa 50 dolara kadar döviz alabilmelerine imkân verilmiş, hariçte buldukları sırada âni ve tıbbî müdahaleyi gerektiren hallere dâhar olanlar ile malûllükleri sebebiyle hariçten âlet vesaire getirmek mecburiyetinde bulunanların bu maksatla yaptıracakları döviz transferleri ve memleketimize getirtilecek artist ve temaşa topluluklarının aylık ve ücret transferlerine mütedair formaliteler basitleştirilmiştir.

Diğer taraftan, ailevî sebeplerle yapılacak seyahatler, kültürel seyahatler, liman masrafları, ilâç sanayiine müteallik sınaî mülkiyet hakları gibi, evvelce kambiyo mercilerine ait bulunan döviz tahsis yetkilerinden birçoğu Bankamıza devredilmiştir.

Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatına istinaden 6 Haziran 1961 tarihinde neşredilmiş olan 5/1280 sayılı Kararname gereğince, otomobil ve benzeri nakil vasıtaları ithalâtında, dış seyahat dövizlerinde ve bu seyahatler dolayısıyla yolcu ve bagaj biletlerinin transferleri ile ilgili döviz satışlarında dolar başına 4,5 Türk liralık İstikrar Fonuna katılma payı tahsilâtına 1962 yılında da devam olunmuş, 1962 Aralık ayında neşredilen 6/1139 sayılı Kararname ile de otomobil ve benzeri nakil vasıtaları ithali hakkında alınması derpiş olunan İstikrar Fonuna katılma payı miktarları artırılmıştır.

Tablo : 40

1962 Dış Ticaretimiz

Yıllar	KIYMET İTİBARIYLA								MİKTAR İTİBARIYLA		
	Milyon Türk Lirası				Milyon Dolar				Milyon Ton		
	İthalât	İhracat	Fark	Hacim	İthalât	İhracat	Fark	Hacim	İthalât	İhracat	Hacim
1959	1.316	991	325	2.307	470	354	116	824	2,4	2,1	4,5
1960	2.214	1.721	493	3.935	468	321	147	789	2,2	2,1	4,3
1961	4.585	3.121	1.464	7.706	509	347	162	856	3,1	2,1	5,2
1962 (*)	5.600	3.431	2.169	9.031	622	381	241	1.003	4,8	2,3	7,1

(*) Muvakkattir.

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Tablo : 41

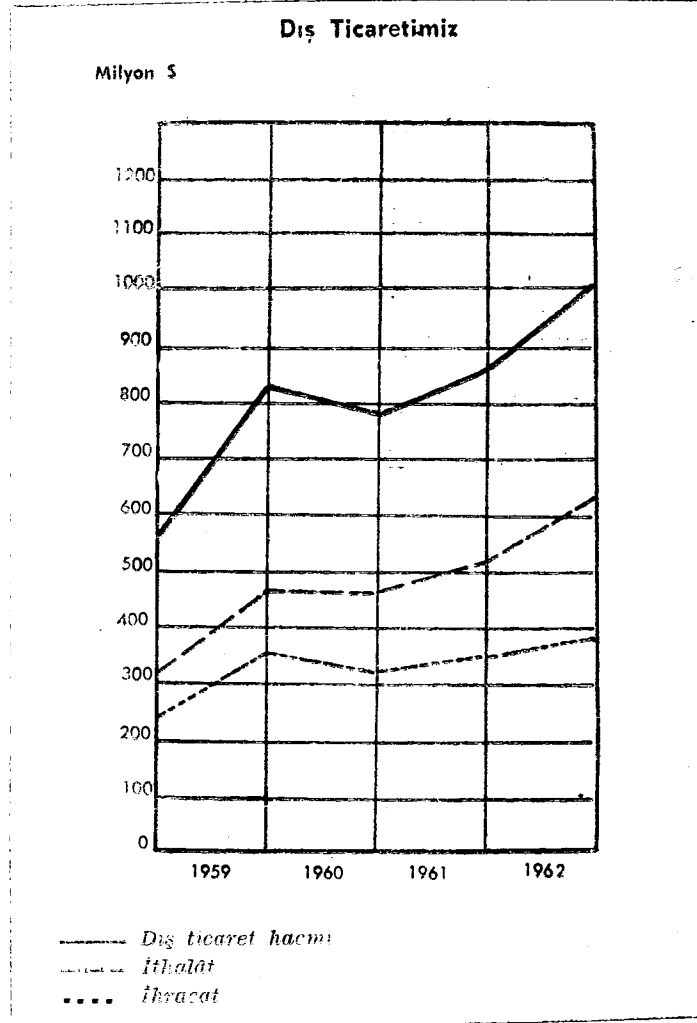
Dış Ticaretin Maddeler İtibariyle Dağılışı

(Milyon \$)

Maddeler	İHRACAT						Maddeler	İTHALÂT					
	1960	1961	1962 (*)	%				1960	1961	1962 (*)	%		
				1960	1961	1962					1960	1961	1962
Tütün	65	87	96	20,2	25,1	25,2	Makineler	119	106	139	25,4	20,8	22,4
Meyveler	78	73	90	24,3	21,0	23,6	Nakil vasıtaları	73	84	96	15,6	16,5	15,4
Pamuk	49	58	65	15,3	16,7	17,1	Akaryakıtlar	51	52	77	10,9	10,2	12,4
Madencilik	28	23	21	8,7	6,6	5,5	Demir-Celik	50	40	48	10,7	7,9	7,7
Canlı hayvanlar	7	15	19	2,2	4,3	5,0	İlaçlar-Boyalar	25	29	33	5,3	5,7	5,3
Hububat	6	6	1	1,9	1,7	0,3	Dokuma-İplik	21	26	36	4,5	5,1	5,8
Tohumlar	6	5	4	1,9	1,5	1,0	Diğer maddeler	129	172	193	27,6	33,8	31,0
Diğer maddeler	82	80	85	25,5	23,1	22,3							
TOPLAM	321	347	381	100,0	100,0	100,0	TOPLAM	468	509	622	100,0	100,0	100,0

II — CARI YILDA DIŞ TİCARETİMİZ

1959 - 1962 yılları, dış ticaretimizin kıymet ve miktar itibarıyla durumu (40) sayılı tabloda gösterilmiştir.

1962 yılında kıymet itibarıyla ithalâtımız, geçen yıla nazaran 113 milyon dolar artarak, 622 milyon dolara, ihracatımız 34 milyon dolar artarak, 381 milyon dolara, baliğ olmuştur.

İhracat ve ithalâtımızın maddeler itibarıyla dağılışı (41) sayılı tabloda gösterilmiştir.

1962 yılında ihracat maddelerimizin bazılarında gelişmeler kaydedilmiş olmakla beraber, mecmu ihracatımızın kompozisyonunda ehemmiyetli bir değişiklik olmamıştır.

İthalâtımızın maddeler itibariyle dağılışı da aynı durum müşahede edilmektedir.

İthalâtımızın yatırım malları, istihlâk maddeleri ve sanayi ham maddeleri grupları itibariyle dağılışı (42) sayılı tabloda gösterilmiş bulunmaktadır.

**İthalâtın Yatırım Malları, Ham Madde ve
İstihlâk Maddeleri Grupları İtibariyle Dağılışı**

Tablo : 42

(Milyon \$)

Gruplar	Kıymet			%	
	1961	1962 (*)	Değişiklik	1961	1962 (*)
YATIRIM MALLARI	228	280	52	44,8	45,0
İnşaat malzemesi	29	30	1	5,7	4,8
Makine ve teçhizat	199	250	51	39,1	40,2
İSTİHLÂK MADDELERİ	51	45	-6	10,0	7,2
HAM MADDELER	230	297	67	45,2	47,8
TOPLAM	509	622	113	100,0	100,0

(*) Muvakkattır.

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

1962 yılında, geçen seneden farklı olarak, yatırım malları ve ham maddeler ithalâtında önemli bir artış, istihlâk maddeleri ithalâtında ise, bir azalış müşahede edilmektedir.

Dış ticaretimizin para sahaları itibariyle dağılışını gösteren (43) sayılı tablonun tetkikinden de anlaşılacağı veçhile, ithalât ve ihracatımız 1962 yılında da A. P. A. ve dolar sahasına müteveccih durumunu muhafaza etmiştir. Ancak, anlaşmalı memleketlerle yapılan mübâdelelerde, 1962 yılında ihracatın azalmasına mukabil, bu memleketlerden yapılan ithalâta nisbî bir artış kaydedilmiştir.

İhracat ve İthalâtın Memleket Grupları İtibariyle Dağılışı

Tablo : 43

(Milyon \$)

Memleket Grupları	İhracat					İthalât				
	1960	1961	1962 (*)	Fark		1960	1961	1962 (*)	Fark	
				1960-61	1961-62				1960-61	1961-62
A.P.A. MEMLEKETLERİ	174	197	240	23	43	250	262	298	12	36
Avrupa İktisadî Birliği	107	128	154	21	26	167	166	188	-1	22
Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi	56	62	74	6	12	79	92	102	13	10
Diğer A. P. A. Memleketleri	11	7	12	-4	5	4	4	8	-	4
DOLAR SAHAŞI	59	66	76	7	10	122	141	182	19	41
STERLİN SAHAŞI	4	4	3	-	-1	24	24	25	-	1
ANLAŞMALI MEMLEKETLER	56	48	37	-8	-11	61	60	73	-1	13
Doğu Avrupa Memleketleri	39	30	27	-9	-3	43	39	38	-4	-1
Diğer Anlaşmalı Memleketler	17	18	10	1	-8	18	21	35	3	14
DİĞER MEMLEKETLER	28	32	25	4	-7	11	22	44	11	22
TOPLAM	321	347	381	26	34	468	509	622	41	113

(*) Muvakkattir.

Kaynak : Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü Yayınları.

Tediye Muvazenesi

Tablo : 44

(Milyon \$)

	1 Temmuz 1960 30 Haziran 1961			1 Temmuz 1961 30 Haziran 1962		
	Gelir	Gider	Fark	Gelir	Gider	Fark
I — CARI MUAMELELER						
1 — Dış Ticaret	303	423	-120	372	570	-198
İhraçat (FOB)	303		303	372		372
İthalât (CIF)		434	-434		581	-581
Türk Armatörleri ve Sigorta Şirketleri tarafından yapılan nakliye ve sigorta muameleleri		-11	11		-11	11
2 — Görünmeyen Kalem	54	65	-11	56	60	-4
Dış seyahatler	7	7		8	18	-10
Navlun ve sigorta	13	13		8	7	1
Diğer sigortalar	2	4	-2	2	4	-2
Yatırım gelirleri	1	13	-12	0	4	-4
Devlet muameleleri	8	12	-4	10	15	-5
Hizmet ve Komisyon	13	3	10	14	2	12
Muhtelif	10	13	-3	14	10	4
3 — Enfrastrüktür off-shore	51	18	33	33	17	16
4 — Devlet Borçları		46	-46		43	-43
Resûlmal		27	-27		28	-28
Faiz		19	-19		15	-15
5 — Diğer Ödemeler		73	-73		54	-54
Konsolidasyona tâbi borç taksitleri		36	-36		31	-31
Kredili ithalât taksitleri		14	-14		14	-14
Diğer borçlar		23	-23		9	-9
II — SERMAYE HAREKETLERİ						
1 — Orta ve uzun vâdeli krediler ve yardımlar	269		269	262		262
Özel sermaye hareketleri	67		67	48		48
Filî kredili ithalât	41		41	10		10
Çeşitli özel sermaye	26		26	38		38
Hibe, yardım ve uzun vâdeli krediler	202		202	214		214
Dünya Bankası (IBRD)	1		1	0		0
AİD ve zirai mahsul fazlası yardımları	124		124	182		182
DLF (AİD) kredileri	1		1	3		3
Milletlerarası Para Fonu (IMF)	16		16			
Export-Import Bank (Eximbank)				5		5
Alman kredisi	25		25			
EMA kredisi	35		35	24		24
2 — Kısa vâdeli sermaye hareketleri	27	66	-39	15		15
Banker krediler		59	-59	6		6
İki taraflı anlaşmaların kullanılan kredi marjı		7	-7	6		6
Akreditifler	27		27	3		3
III — NET HATA ve NİSYAN		13	-13	6		6
	704	704		744	744	

Kaynak : 1963 Bütçe Gerekçesi

III — TEDİYE MUVAZENESİ

1. Temmuz - 30 Haziran tarihleri itibariyle hazırlanan 1961 ve 1962 devrelerine ait tediye bilânçoları (44) sayılı tabloda gösterilmiştir. Bu bilânçolar 1961 yılında 704 milyon dolar, 1962 yılında 744 milyon dolar olarak tevizün etmiş bulunmaktadır.

1962 devresi tediye bilânçosunun cari muameleleri :

	Milyon \$
— Dış Ticaret	— 198
— Görünmeyen kalemler	— 4
— Enfrastrüktür - Off Shore	+ 16
— Borç ödemeleri	— 97
	— 283
— Net hata ve nisyan	+ 6
	— 277

milyon dolar aleyhte bir fark vermektedir. Bu fark :

— Orta ve uzun vâdeli krediler ve yardımlar	262
— Kısa vâdeli sermaye hareketleri	15
	277

milyon dolar tutarındaki dış istikraz ve kredilerle karşılanmıştır.

Bu verilere nazaran, tediye bilânçomuzun tevizünuna aleyhte tesir eden en mühim unsurlar, dış ticaret açığı ile borç ödemeleridir.

Tediye bilânçosu açığının mühim bir kısmı A. I. D. yardımları ve ziraî mahsul fazlası olarak Birleşik Amerika Devletince yapılan yardımlarla karşılanmaktadır.

Borç ödemeleri adı altında, tediye muvazenemizde ehemmiyetli bir yer işgal eden ödemeler, (45) sayılı tabloda gösterilen ekonominin dış taahhütlerine taallük etmektedir.

Türkiye'nin Dış Ödeme Mükellefiyetleri
(1962 Aralık Sonu İtibariyle)

Tablo : 45

	Milyon \$	Milyon \$
I. DEVLETİN DIŞ BORÇLARI :		
a) Genel ve katma bütçelere ait olanlar	586	
b) Hazinesini garanti ettiği borçlar	56	642
II. EKONOMİNİN SAİR DIŞ BORÇLARI :		
a) Paris Anlaşması konsolide borçları	318	
b) Kredili ithalât bedelleri	277	
c) Banker borçlar	62	657
TOPLAM		1.299

Not : (37) no. lu iç ve dış Devlet borçları tablosunda görülen 5.808 milyon Türk lirası (= 645 milyon dolar) ile bu tabloda görülen Devletin dış borç tutarı arasındaki 3 milyon dolarlık fark, mezkûr tablonun 1962 Eylül sonu rakamlarını vermesinden ileri gelmektedir.

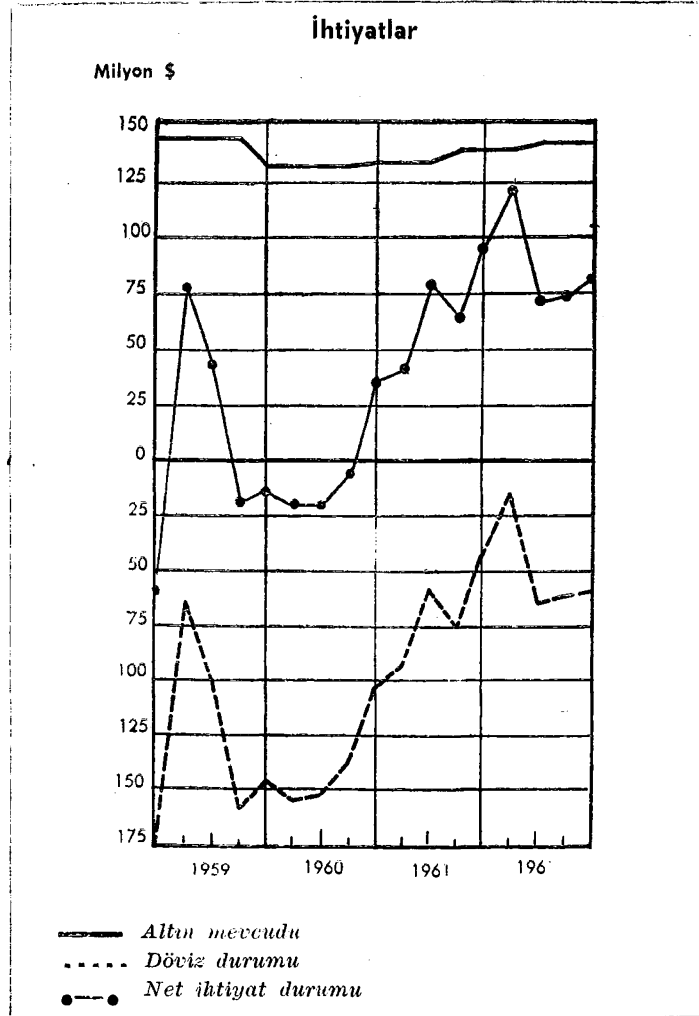
IV — İHTİYATLAR

1962 yılı içinde Bankamızın döviz ile ifa olunan gelir ve gider muameleleri :

	Milyon \$	
	Gelir	Gider
— E. M. A. ve serbest dolar sahası memleketleriyle :		
İhracat	361,0	—
İthalât	—	361,2
Görünmeyen kalemler	50,5	57,8
Muhtelif gelirler	29,0	—
Muhtelif giderler	—	14,1
Enfrastrüktür	22,4	12,6
Dış borç ödemeleri	—	133,0
Krediler :		
— Hazinece temin olunan	81,3	—
— Bankamızca temin olunan	33,5	—
Muhabir mevcutlarımızdaki azalma	1,0	—
	578,7	578,7

Anlaşmalı memleketlerde :		
İhracat	39,5	—
İthalât	—	41,1
Görünmeyen kalemler	8,7	1,9
Borç ödemeleri	—	3,4
Akreditif iade ve iptalleri	0,6	4,2
Doğu Almanya hesabı	3,1	6,7
Kliring hesap bakiyelerindeki azalma	5,4	—
	57,3	57,3

olmak üzere, cem'an 636 milyon dolara baliğ olmuştur.

Bankamızın sene sonları bilâncolarındaki altın mevcudu ile, döviz alacak ve borçlarımızın mahsubu suretiyle elde edilen ihtiyat durumu, aşağıda, Amerikan doları olarak gösterilmiştir :

	Milyon \$		
	1960	1961	1962
Altın mevcudu	134	139	140
Konvertibl dövizler	— 122	— 63	— 69
Konvertibl olmayan dövizler	+ 20	+ 19	+ 8
Net ihtiyat durumu	+ 32	+ 95	+ 79

1960 yılında 110,8 ve 1961 yılında 117,7 sâfi tondan ibaret olan altın mevcudlarımızın 1960 yılında 88,5 tonu, 1961 yılında 76,5 tonu merhum bulunmaktadı idi.

1962 yılı sonunda 124,3 sâfi tona baliğ olan altın mevcudumuzun 65,2 sâfi tonu yabancı bankalardan temin olunan cem'an 71,7 milyon dolarlık kredilere karşılık olarak merhum bulunmaktadır.

VII İDARİ İŞLER

Genel Müdür ve Müdürler Kurulu Başkanı Münir Mostar, başka bir memuriyete nakli dolayısıyla, 1.9.1962 tarihinde bu vazifelerinden ayrılmış ve münhal bulunan Hükümet âzalığine 14.3.1962 tarihinde M. Raşit Beş'erler tâyin edilmiştir. Keza iki yıllık müddeti sona eren Personel Temsilcisi Fethi Aktan, 12.10.1962 tarihinde Kurul üyeliğinden ayrılmış, yerine Banka mensuplarıca Müfettiş Nurdoğan Akgöze seçilmiştir.

T. C. Merkez Bankasını bir anonim şirket halinde tesis etmiş olan 1715 sayılı Kanun yerine, bugünün şart ve icaplarına uygun hükümleri ihtiva edecek yeni bir Kanunun tedvini zarurî mütalâa edilmekte olup, Hükümetçe de bu yolda çalışmalar yapılmaktadır. Bu sebeple, bu yıl da, esas Nizamnamenin tâdili yoluna gidilmesinde fayda mülâhaza edilmemiştir.

Trabzon, Antalya ve Edirne Şubelerimiz binalarının inşaatı, 1962 yılında bitirilmiş ve 1963 senesinin ilk aylarında hizmete girmelerini sağlayacak hazırlıklar ikmal edilmiştir. Bu Şubelerin de açılmasıyla Şubelerimizin adedi 15 e balığ olacaktır. Diğer taraftan, iktisadî lüzum mülâhaza edilen bölgelerde Şube açılması esasından hareket edilerek, öncelik sırasının tesbiti için gerekli tetkikler icra edilmektedir.

Merkezde, Genel Müdürlük Servislerini bir arada toplayarak, daha verimli bir çalışma temini ve Servislerdeki sıkışık durumun giderilmesi için Merkez binamıza ek olarak inşasına başlanmış olan bloklardan, bir blok hariç, diğerlerinin inşası tamamlanmış ve bu kısımlar hizmete konulmuştur.

Bir taraftan yeni Şubelerin faaliyete geçirilmesi, diğer taraftan günden güne artan muamelât hacmine ilâveten Bankanın yeni hizmetlerle görevlendirilmesi muvacehesinde, kadrolarda geniş ölçüde artırma yapılmadan daha vasıflı eleman istihdamı suretiyle personel ihtiyacının karşılanması esasından hareket edilerek, 1962 yılında, yeni üç Şube kadrosu da dahil, memur ve hizmetli kadrolarımızda ancak 99 adet bir artış hasıl olmuş ve personel mevcudumuz 2617 ye yükselmiştir.

Banka kadrolarının, meslekî tahsil yapmış elemanlarla takviyesi maksadıyla, Personel Yetiştirme mevzuunda yeni tedbirler ittihaz olunmuş ve bu arada, Bankada yeni hizmete alınacak memurların, müsabaka imtihanı ile seçilmeleri esası kabul edilmiştir.

VIII

BİLANÇOMUZUN TAHLİLİ

1962 yılı Bilançomuzun izah ve tahliline geçmeden önce 1961 yılı Bilanço rakamlarına mukayese sağlamak üzere, aşağıdaki cetvel tanzim edilmiştir.

A K T İ F

	1961	1962
Altın	1.192.506.620,39	1.259.083.562,61
Vâdeli Altın Borçluları (Röpor)	62.562.532,72	—,—
Döviz Borçluları	742.096.460,79	703.233.019,26
Ufaklık Para	8.950.798,53	36.432.485,35
Dahildeki Muhabirler	9.143.324,15	10.107.657,95
Reeskont ve Senet Üzerine		
Avans	1.025.026.120,75	1.351.484.526,71
Diğer Avanslar	132.101.633,83	472.663.969,38
Tahviller Cüzdanı	37.632.199,37	33.035.509,83
İtfaya Tâbi Hesaplar :		
Tahkim Olunan Alacaklarımız karşılığı Hazine Tahvilleri (154 S. K. Madde 2, 3 ve 4)	5.296.200.000,—	5.275.700.000,—
Değerlendirme Farkı Karşılığı		
Hazine Bonusu (65 S. K. Mad. 5)	130.850.442,53	130.850.442,53
Gayri Menkuller	26.853.060,01	26.468.065,63
Demirbaş	5.971.161,96	6.711.055,37
Muhtelif	226.385.779,64	201.470.256,38
Toplam	8.896.280.134,67	9.507.240.551,—

P A S İ F

Tedavüldeki Banknotlar	4.782.998.822,50	5.122.421.552,50
Döviz Alacaklıları	1.135.961.152,09	1.251.414.364,73
Mevduat	2.067.101.049,84	2.285.268.342,14
Altın Alacaklıları	137.043.948,37	127.630.795,46
Muhtelif	499.052.996,36	458.142.794,82
Sermaye	15.000.000,—	15.000.000,—
İhtiyat Akçesi	96.211.974,28	109.574.597,14
Provizyonlar	113.671.311,36	115.882.330,87
Kâr	49.238.879,87	21.905.773,34
Toplam	8.896.280.134,67	9.507.240.551,—

A K T İ F

Altın mevcudu :

1962 yılı sonundaki altın mevcudu sâfi 124 ton 323 kilo 603 gram olup bedeli 1.259.083.562,61 Türk lirası tutmaktadır.

Geçen yıl sonundaki altın mevcudu sâfi 117 ton 749 kilo 707 gram bulunduğuna göre bu yıl zarfında 6 ton 573 kilo 896 gramlık bir artış görülmektedir. Bu artışın sâfi 396 kilo 387 gramlık kısmı Bankanın kendi hesabına mübayaâ ettiği altından, mütebaki 6 ton 177 kilo 509 gramı ise hakiki artış olmayıp röpor muamelelerinden müteşekkil "Vâdeli Altın Borçluları" rübriğinden, tasfiye dolayısıyla bu hesaba intikal eden miktarlardan ileri gelmektedir.

Altın mevcudunun :

111.721,167	sâfi kilogramı	Bankaya
11.649,672	" "	Hazineye
952,764	" "	Amortis. ve Kredi Sandığına

ait bulunmaktadır.

Döviz Borçluları :

Hariçteki muhabirler nezdinde bulunan dövizlerle muameleli dövizleri göstermekte olan bu hesap 4 kısımdan terekkep etmektedir.

a) Konvertibl dövizler (3133 S. K. Göre) :	
Hariçteki muhabirler	96.014.527,24
Muhtelif	59.510.840,04
b) Konvertibl dövizler (5256 S. K. Göre) :	
Hariçteki muhabirler	140.416.364,57
Muhtelif	149.259.566,86
c) Diğer dövizler (5256 S. K. Göre) :	
Hariçteki muhabirler	199.896.078,29
Muhtelif	57.609.636,59
d) Kliring	526.005,67
	703.233.019,26

Ufaklık Para :

1962 sonundaki Kasa Mevcudu ufaklık paradan ibaret olmak üzere 36.432.485,35 liradır.

Dahildeki Muhabirler :

10.107.657,95 lira olan Dahildeki Muhabirler, banker muameleler dolayısıyla T. C. Ziraat Bankası ile Türkiye İş Bankası nezdlerinde hasil olan alacaklarımızla, Etibank ve Türkiye İş Bankası'na resmî daireler personel aylık ve ücretlerinin sür'atle tediyelerini sağlamak gayesiyle ay sonlarında verilerek, müteakip ay başında resmî dairelerin Bankamız nezdindeki tevdiat hesaplarına borç kaydedilmek suretiyle kapatılan meblâğları göstermektedir.

Reeskont ve senet üzerine avans :

1962 yılı sonu itibariyle, cüzdanda aşağıda müfredatı gösterilen 1.351.484.526,71 liralık senet mevcuttur.

Hazine Bonoları	30.051.378,29	lira
Hazine Kefaletini Haiz Bonolar :		
Katma Bütçeli İdareler	—,—	
Toprak Mahsulleri Ofisi :		
Hububat alımları finansmanı	250.000.000,—	"
Ziraî İstihsal Fazlası İthalât finansmanı	65.950.890,98	"
Ticarî Senetler :		
İktisadî Devlet Teşebbüsleri	190.481.911,74	"
Hususî Sektör Senetleri	544.728.719,37	"
Ziraî Senetler :		
T. C. Ziraat Bankasınca ibraz edilen senetler	243.522.666,55	"
Diğer Bankalarca ibraz edilen senetler	26.748.959,78	liradır.

1961 yılı nihayetinde 1.025.026.120,75 lira olan senetler cüzdanı bu yıl 326.458.405,96 liralık bir artış kaydetmiştir.

Diğer avanslar :

Yıl sonunda bu hesabın bakiyesini teşkil eden 472.663.969,38 liranın :

308.481.000,—	lirası	Hazineye kısa vâdeli avans
95.430.000,—	"	Tahvil karşılığı olarak Resmî Bankalara
14.327.574,88	"	Tahvil karşılığı olarak Hususî Bankalara
260.578,07	"	Altın karşılığı olarak Hususî Sektöre verilmiş avanslardan ve
54.164.816,43	"	153 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinin son bendi gereğince Bankalar Tasfiye Fonuna yapılan ikrazlardan, ibarettir.

Tahviller cüzdanı :

Bankamıza ait olan Tahviller Cüzdanı yekûnu 33.035.509,83 liradır.

Bu miktar 1961 yılı nihayetinde 37.632.199,37 lira idi. 4.596.689,54 liralık eksiliş, itfa plânı dahilinde yapılan itfalarla sene sonu Borsa fiyatlarındaki değişikliklerden mütevellit farkların sonucudur.

İtfaya tâbi hesaplar :

a) Tahkim olunan alacaklarımız karşılığı Hazine Tahvilleri, 154 sayılı Kanununun 2, 3, 4 ve 5 inci maddeleri gereğince : Hazinenin tiraj hakları ile 5256 sayılı Kanun gereğince kur farklarından mütevellit borçları ile Hazine, Katma Bütçeli İdareler, İktisadî Devlet teşebbüsleri ve resmî bankalarla, diğer amme müesseselerinden, iskonto ve avanslardan mütevellit alacaklarımızın 100 senede itfaya tâbi tutulması dolayısıyla Hazine'ce Bankamıza tevdi edilmiştir.

Maliye Bakanlığı'nca Bankamıza tahvil verilmek suretiyle tahkim olunan bu alacak % 1/2 faizli olup, 6 şar aylık eşit taksitlerle itfa olunacaktır.

Bu alacağın yıl sonunda arzettiği bakiye 5.275.700.000,— lira olup dökümü aşağıda gösterilmiştir :

Hazineye kısa vâdeli avans	1.092.254.250,—	lira
Mahsuba tâbi matlubat	265.240.651,32	"
Maliye Bakanlığı tiraj hakları	20.688.729,82	"
5256 Sayılı Kanun gereğince Maliyeden tahsil olunacak kur farkları	3.222.069,79	"
Hazine Kefaletini Haiz Bonolar	2.135.948.401,80	"
Ticarî senetler	1.049.673.753,26	"
Ticarî senetler üzerine avans	72.478.278,13	"
Tahviller üzerine avans	300.202.260,74	"
Ziraî senetler üzerine avans	377.113.632,03	"
Toplam	5.316.822.026,89	"
Tahsil olunan ilk iki taksit	—41.122.026,89	"
Bakiye	5.275.700.000,—	"

b) Değerlendirme Farkı Karşılığı Hazine Bonosu; yıl sonunda 130.850.442,53 liralık bir bakiye göstermektedir. 1960 yılında 163.661.759,89 lira olan bu meblâğ 1961 yılı içinde yapılan mahsuplar neticesinde 32.811.317,36 lira eksilmiştir.

Bu hesap 65 Sayılı Kanununun 5 inci maddesi gereğince, altın, döviz ve efektif mevcudumuzla borçlarımızın yeni fiyatlara göre değerlendirilmesi neticesinde hasil olan zararlardan provizyonlarımızla fevkalâde ihtiyatlarımızdan tefrik edilen miktarlar ve ileride Vukuu Muhtemel Zarar Karşılığı ihtiyatının tamamının mahsubundan sonra kalan zarar bakiyesi olup Hazinece deruhte edilen miktarı göstermektedir.

Gayri menkuller :

1962 yılı sonunda 26.468.065,63 lira değerinde görünen gayrimenkullerin müfredatı aşağıdadır :

Ankara'daki İdare Merkezi binamızın bedeli	1.566.665,58	lira
Matbaa Şubesi binası bedeli	4.015.926,48	"
İstanbul Şubesi binası bedeli	2.709.989,58	"
İstanbul Kambiyo Şubesi binası bedeli	7.556.899,46	"
İzmir Şubesi binası bedeli	2.983.737,93	"
Mersin Şubesi binası bedeli	270.732,28	"
Samsun Şubesi binası bedeli	658.372,42	"
İskenderun Şubesi binası bedeli	668.956,74	"
Eskişehir Şubesi binası bedeli	932.081,35	"
Diyarbakır Şubesi binası bedeli	456.447,06	"
Gaziantep Şubesi binası bedeli	478.964,47	"
Nakledilecek yekûn	22.298.773,35	"

	Nakledilen yekûn	22.298.773,35	"
Ankara'daki arsalar bedeli		2.136.048,75	"
Adana'daki arsa bedeli		684.549,58	"
Antalya'daki arsa bedeli		97.374,76	"
Balıkesir'deki arsa bedeli		5.829,24	"
Edirne'deki arsa bedeli		16.156,35	"
İstanbul'daki arsa bedeli		5.212.313,27	"
Kayseri'deki arsa bedeli		189.496,—	"
Sivas'taki arsa bedeli		31.659,19	"
Trabzon'daki arsa bedeli		21.181,44	"
1962 yılı sonuna kadar amortisman payı		30.693.381,93	"
olarak maliyet bedelleri üzerinden ayrılan		4.225.316,30	"
		26.468.065,63	"

Amortisman payı düşülmeden evvel 1961 nihayetinde 30.489.709,79 liraya baliğ olan gayrimenkuller bedelindeki 203.672,14 liralık artışın, 105.254,24 lirası İstanbul Şubemizin Okçu Musa'daki binasına yapılan ilâve inşaattan, 98.417,90 lirası ise Matbaa Şubemize yapılan ihrak fırını inşaatından ileri gelmektedir.

Gayrimenkullerimiz 20.900.000,— liraya sigortalıdır.

Demirbaş :

Merkez ve Şubelerdeki demirbaşların kıymeti, Bilânçoda görüldüğü üzere :
 10.088.086,67 liradan ibaret olup bu yekûndan bu güne kadar ayrılmış amortisman tutarı
 — 3.377.031,30 lira düşülünce bakiye olarak
6.711.055,37 lira kalmaktadır.

1961 senesine nazaran demirbaş hesabındaki 1.402.876,96 liralık artış, Bankamız muamelelerinin gerektirdiği büro levazımatı, yazı makineleri vesair makinelerle muhtelif demirbaş eşyanın mübayaasından ileri gelmiştir.

Demirbaşlarımız 11.851.002,76 liraya sigortalıdır.

Muhtelif :

Bankanın yıl içindeki muvakkat mahiyette olan muhtelif muamelelerinden mütevellit meblâğlar,

50.000,—	lirası	Basın İlân Kurumu'na
		195 S. K. gereğince iştiraklerimiz hesabında
147.529.412,44	"	Muvakkat Borçlular hesabında
53.134.950,52	"	Transituar hesaplarda
755.278,08	"	Takipteki Matlûbat hesabında
615,34	"	Kliring Transituar hesaplarda olmak üzere
201.470.256,38	lira	tutmaktadır.

P A S İ F

Tedavüldeki banknotlar :

Bankamız Kanununun 14 üncü maddesi gereğince tedavüle çıkarılmış bulunan banknotların 1962 sonundaki yekûnu 5.122.421.552,50 liradan ibarettir.

Döviz Alacaklıları :

Aktif'te verilmiş olan izahat dairesinde, Bankaca alınıp satılan dövizler, Bilânçoda 3133 ve 5256 sayılı Kanunlara göre konvertibl ve diğer dövizler ile kliring hesapları olmak üzere ayrılmıştır. Bunların tutarı 1.251.414.364,73 lira ya balığ olmuştur.

Konvertibl dövizler (3133 S. K. göre) :

Hariçteki muhabirler	413.769.204,14
Mevduat	5.957.640,27
Muhtelif	89.699.264,53

Konvertibl dövizler (5256 S. K. göre) :

Hariçteki muhabirler	427.689.211,96
Mevduat	6.563.005,51
Muhtelif	123.916.130,79

Diğer dövizler (5256 S. K. göre) :

Hariçteki muhabirler	112.181.432,22
Mevduat	1.343,52
Muhtelif	70.449.732,89

Kliring

1.187.398,90

1.251.414.364,73

Mevduat :

Bilânçoda 2.285.268.342,14 lira olarak görülen mevduatın müfredatı aşağıdadır :

Resmî mevduat :

a) Hazine ve Genel Bütçeli İdareler	74.967.967,19
b) Katma Bütçeli İdareler	119.739.939,36
c) İktisadî Devlet Teşebbüsleri	4.814.257,—
d) Diğer Âmme Müesseseleri	125.594.048,69
e) Sair	22.863.266,15

Bankalar :

a) Resmî Bankalar	40.514.660,53
b) Diğer Bankalar	208.394.301,51
c) Yurt dışındaki bankalar	27.949.339,30
d) Mevduat karşılıkları (Kanun No. 301)	385.559.444,96

Muhtelif :

a) Bloke	42.553.984,27
b) Diğer	70.650.632,06
Milletlerarası Müesseseler	321.137.264,33

Nakledilecek yekûn **1.444.739.105,35**

Nakledilen yekûn **1.444.739.105,35**

Dış Yardım Karşılıkları :

A.B.D. Yardımları karşılık fonu %90 ları	43.037.236,26
A.B.D. Yardımları karşılık fonu %10 ları	132.368.094,83
Ziraî Mahsul Fazlası	504.925.911,87
A.I.D. yolu ile yapılacak ithalât karşı- lıkları Muvakkat Hesabı	160.197.993,83
	2.285.268.342,14

Altın alacaklıları :

Bilânçoda 127.630.795,46 lira olarak görünen bu hesap Aktif'te altın mevcuduna ait tahlilde gösterildiği üzere :

11.649,672 sâfi kilosu Hazineye

252,764 " " Amortisman ve Kredi Sandığı'na ait altınların

bedelini teşkil etmektedir.

Muhtelif :

Bilânçonun Pasif'indeki muhtelif hesaplar yekûnu 458.142.794,82 lira olup müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

19.112.289,97	lirası	Ödenecek Senet ve Havaleler
229.842.681,30	"	Muvakkat Alacaklılar
164.775.144,90	"	Transituar Hesaplar
44.162.318,05	"	Provizyon Hesaplar
250.360,60	"	Kliring Transituar Hesaplardan olmak üzere cem'an
458.142.794,82	lira	dir.

Sermaye :

15.000.000,— lira olan sermaye, beheri 100,— lira itibari kıymette 150 bin adet hisse senedinden terekküp etmektedir.

Hisse senetlerinin sınıf, adet ve tutarları aşağıda gösterilmiştir :

Sınıfı	Adedi	Tutarı
A	36.703	3.670.300,—
B	58.061	5.806.100,—
C	10.639	1.063.900,—
D	44.597	4.459.700,—
	150.000	15.000.000,—

İhtiyat akçesi :

Bankamız Kanunu ile Bankalar Kanunu hükümlerine göre ayrılan ihtiyat akçeleri 1962 nihayetinde, aşağıda görüleceği veçhile 109.574.597,14 liraya bağlı olmaktadır.

83.392.752,60 lira olan Âdi İhtiyat Akçesi, 1944 yılında itibari sermayenin % 75'ine varmış olduğundan, Banka Kanununa göre mezkûr yıldan itibaren sâfi kârdan bu ihtiyat akçesine % 20 yerine % 10 nisbetinde bir miktar ayrılmaktadır.

Bu adi ihtiyat akçesine 3133 sayılı Kanununun 2 nci maddesine müsteniden müesses 6 milyon liralık hususî ihtiyat akçesinin 1955 senesinde kabul olunan 6571 sayılı Kanuna müsteniden tasfiyesi tarihine kadar olan müddet zarfındaki tenmiyesinden hasıl olan kârlar da dahil bulunmaktadır.

16.736.697,77 lira olan fevkalâde ihtiyat akçesi, Bankamız Kanununun 88 inci maddesi gereğince sâfi kârlardan âdi ihtiyatla ödenmiş sermayemizin % 6'sına tekabül eden hissedarlar birinci temettününün çıkarılmasından sonra kalan miktarın % 10'u nisbetinde ayrılmaktadır.

Bu ihtiyattan 44.000.000,— lira 1960 yılında 65 sayılı Kanun gereğince altın, döviz ve efektif mevcudumuz ile borçlarımızın yeni fiatlarla kıymetlendirilmesi neticesinde hasıl olan zarara mahsup edilmiştir.

1.954.357,96 lira olan hususî ihtiyat, Bankamız Kanununun 19 uncu maddesine göre ayrılmaktadır.

7.490.783,81 lira olan İleride Vukuu Muhtemel Zarar Karşılığı, Bankalar Kanununun 35 inci maddesi gereğince sâfi kârlardan tefrik edilen % 5'den terekkün etmiş bulunmaktadır.

1959 senesi sâfi kârından ayrılan miktarla birlikte 15 milyon liraya baliğ olan bu ihtiyatın tamamı 1960 yılı içinde, keza aynı kanuna göre, fevkalâde ihtiyat akçesinde bahis konusu edilen zarara mahsup edilmiştir

109.574.597,14

Bankamız provizyonları :

Yıl sonunda 115.882.330,87 liraya baliğ olan Bankamız Provizyonları, Ticaret Kanununun 458 ve 469 uncu maddeleri gereğince münhasıran Banka kârlarından muhtemel masraflar ve riskler nazara alınarak ayrılan karşılıklardan terekkün etmektedir. Müfredatı aşağıdadır :

4.839.235,10	lirası	Tahviller muhtemel kıymet düşüş karşılığı
53.792.234,64	"	Kıymet nakliyesi sigortası karşılığı
50.153.849,46	"	Banka malı dövizlerin yıl sonu evaluasyon zarar karşılığı
5.097.011,67	"	İnşa edilecek Banka binaları masraf karşılığı
2.000.000,—	"	Vergi ihtilâfları risk karşılığı olmak üzere
115.882.330,87	lira	dir.

Kâr ve tevzi şekli :

Bilânçoda kâr olarak görülen 21.905.773,34 lira 1962 yılında bütün idare ve banka muameleleri masrafları karşılandıktan sonra kalan sâfi kârdır.

Kanunumuzun 88 inci ve Bankalar Kanununun 35 inci maddelerine göre bu kârın aşağıda gösterildiği şekilde tevziini teklif ediyoruz :

1962 yılı sâfi kârı		21.905.773,34 liradan
Kurumlar Vergisi	1.344.021,—	
Gelir Vergisi	735.183,18	— 2.079.204,18 liranın
Tenzilinden sonra kalan		19.826.569,16 liradan
1962 yılı sâfi kârı üzerinden ayrılan % 10 âdi ihtiyat akçesi	2.190.577,33	
Hissedarlar I inci temettüü	900.000,—	
1962 sâfi kârından âdi ihtiyat akçesi ve I inci temettü mecmuunun tenzilinden sonra kalan miktar üzerinden % 10 fevkalâde ihtiyat akçesi	1.881.519,60	
Hissedarlar II inci temettüü	900.000,—	— 5.872.096,93 lira
İndirildikten sonra kalan		13.954.472,23 liradan
% 5 zarar karşılığı (Bankalar Kanununun madde 35)		— 1.095.288,67 liranın
Tenzilinden sonra kalan		12.859.183,56 liradan
223 sayılı Kanunun 4 ve 5 inci maddelerine göre tevkif olunan % 3 Tasarruf Bonusu karşılığı		— 201.600,— lira
İndirildikten sonra kalan		12.657.583,56 lira
6544 sayılı Kanunla muadil Kanunumuzun 88 inci maddesine göre Hazine'ye devredilir.		

Buna nazaran 1962 yılı içinde hissedarlara düşen miktar :

I inci temettü	900.000,—	lira ve
II inci temettü	900.000,—	lira ile
	<u>1.800.000,—</u>	lira olup

bunun 150.000 adet hisseye taksimi neticesinde beher hisseye brüt olarak 12,— lira ve net olarak 9,60 lira isabet etmektedir.

Hisse başına isabet eden net 9,60 liranın 2.5.1963 tarihinden itibaren tediyesini tasviplerinize arz ederiz.

MÜDÜRLER KURULU

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.

1 9 6 2

OTUZBİRİNCİ HESAP YILINA AİT

MURAKABE KOMİSYONU RAPORU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A. Ş. nin 1962 yılı (Efektif dahil) kasa ve depo mevcudlarıyla emanet, rehin ve teminat olarak Bankaya teslim olunan tahvilât, altın ve senetlerini, Merkez ve Şubelerde başka başka zamanlarda tâdat ve tetkik ederek kayıtlarına uygun bulduk.

Müdürler Kurulunca Yüksek Heyetinize arzolunan Bilânço ve Kâr ve Zarar hesabının da kayıtlarına mutabık olduğunu gördük.

İşbu hesapların kabulünü Yüksek Heyetinizin tasvibine saygılarımızla arz ederiz 8 Mart 1963

Murakıp
İsmail Özüt

Murakıp
Nazif İnan

Murakıp
Nusret Uzgören

Murakıp
Adil Toközlü

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A. Ş.

MÜDÜRLER KURULU

Başkan Vekili	Necati Oktay
Üye	Muhtar Uluer
"	M. Raşit Beş'erler
"	Prof. Dr. Cahit Talas
"	Doç. Dr. Osman Okyar
"	Prof. Dr. Avni Zarakolu
"	Avukat Fazıl Yalçın
"	Avukat Münir Ekşi
"	Ahmet Güre
"	Nurdoğan Akgöze

MURAKABE KOMİSYONU

Murakıp	İsmail Özüt
"	Nazif İnan
"	Nusret Uzgören
"	Adil Toközlü

İDARE HEYETİ

Genel Müdür Vekili	Necati Oktay
Genel Müdür Muavini	Emin Âli Serim
" " "	Naim Talu
Muhasebe Müdürü	Fuat Okay

BİLÂNÇO
VE
KÂR VE ZARAR HESABI

TÜRKİYE CUMHURİYET

A K T İ F

31 Aralık 1962 Tarihinde Biten

	Türk Lirası	Türk Lirası
Altın mevcudu :		
Serbest Safi Kg. 59.121,197	598.748.151,21	
Merhun Safi Kg. 65.202,406	660.335.411,40	1.259.083.562,61
Vâdeli altın borçluları :		
Döviz borçluları :		
Konvertibl dövizler (3133 S. K. göre) :		
Hariçteki muhabirler	96.014.527,24	
Muhtelif	59.510.840,04	
Konvertibl dövizler (5256 S. K. göre) :		
Hariçteki muhabirler	140.416.364,57	
Muhtelif	149.259.566,86	
Diğer dövizler (5256 S. K. göre) :		
Hariçteki muhabirler	199.896.078,29	
Muhtelif	57.609.636,59	
Kliring	526.005,67	703.233.019,26
Ufaklık para		36.432.485,35
Dahildeki muhabirler :		
Resmî Bankalar	8.592.006,39	
Diğer Bankalar	1.515.651,56	10.107.657,95
Reeskont ve senet üzerine avans :		
A - Hazine Bonoları	30.051.378,29	
B - Hazine Kefaletini Haiz Bonolar :		
a) Katma Bütçeli İdareler	—,—	
b) Toprak Mahsulleri Ofisi :		
1 - Hububat alımları finansmanı	250.000.000,—	
2 - Ziraî istihsal fazlası ithalât finansmanı	65.950.890,98	
c) Diğer İktisadî Devlet Teşebbüsleri	—,—	
C - Ticarî Senetler :		
a) İktisadî Devlet Teşebbüsleri	190.481.911,74	
b) Hususî Sektör Senetleri	544.728.719,37	
D - Ziraî Senetler :		
a) T. C. Ziraat Bankasınca ibraz edilen senetler	243.522.666,55	
b) Diğer Bankalarca ibraz edilen senetler	26.748.959,78	1.351.484.526,71

MERKEZ BANKASI A. Ş. NİN
Otuzbirinci Hesap Yılı Bilânçosu

A K T İ F

	Türk Lirası	Türk Lirası
Diğer avanslar :		
A - Hazineye kısa vâdeli avans	308.481.000,—	
B - Tahvil üzerine avans :		
a) Resmî Bankalara	95.430.000,—	
b) Hususî Bankalara	14.327.574,88	
C - Altın ve döviz üzerine avans :		
a) Resmî Sektör :	—,—	
b) Hususi Sektör	260.578,07	
D - Bankalar Tasfiye Fonu ikrazları (153 sayılı Kanun)	54.164.816,43	472.663.969,38.
Tahviller cüzdanı :		
Devlet Tahvilleri	8.065.346,21	
Diğer Resmî Tahviller	1.928.358,15	
Resmî Bankalar Tahvilleri	14.601.634,01	
Hususî Bankalar Tahvilleri	8.440.171,46	33.035.509,83
İtfaya tâbi hesaplar :		
Tahkim olunan alacaklarımız karşılığı Hazine Tahvilleri (154 S. K. mad. 2, 3, ve 4)	5.275.700.000,—	
Değerlendirme farkı karşılığı Hazine Bonosu (65 S. K. Mad. 5)	130.850.442,53	5.406.550.442,53
Gayri Menkuller : (1)		
Gayri Menkuller (2)	30.693.381,93	
Gayri Menkuller Amortismanı	—4.225.316,30	26.468.065,63
Demirbaşlar : (3)		
Demirbaş eşya	10.088.086,67	
Demirbaş Amortismanı	— 3.377.031,30	6.711.055,37
Muhtelif :		
a) Hazine	—,—	
b) Müihak Bütçeli İdareler	—,—	
c) İktisadî Devlet Teşebbüsleri	—,—	
d) Resmî Bankalar	6.000.000,—	
e) Dahildeki Hususî Bankalarla yapı- lan röpor muameleleri karşılığı	62.656.246,79	
f) Sair hesaplar	132.814.009,59	201.470.256,38
TOPLAM		9.507.240.551,—

(1) 20.900.000,— liraya sigortalıdır.

(2) 8.394.608,58 lirası arsalar bedelidir.

(3) 11.851.002,76 liraya sigortalıdır.

TÜRKİYE CUMHURİYET

31 Aralık 1962 Tarihinde Biten

P A S İ F

	Türk Lirası	Türk Lirası
Tedavüldeki banknotlar		5.122.421,552,50
Döviz alacaklıları :		
Konvertibl dövizler (3133 S. K. göre) :		
Hariçteki muhabirler	413.769.204,14	
Mevduat	5.957.640,27	
Muhtelif	89.699.264,53	
Konvertibl dövizler (5256 S. K. göre) :		
Hariçteki muhabirler	427.689.211,96	
Mevduat	6.563.005,51	
Muhtelif	123.916.130,79	
Diğer dövizler (5256 S. Kanuna göre) :		
Hariçteki muhabirler	112.181.432,22	
Mevduat	1.343,52	
Muhtelif	70.449.732,89	
Kliring	1.187.398,90	1.251.414.364,73
Mevduat :		
A - Resmî Mevduat :		
a) Hazine ve Genel Bütçeli İdareler	74.967.967,19	
b) Katma Bütçeli İdareler	119.739.939,36	
c) İktisadî Devlet Teşebbüsleri	4.814.257,—	
d) Diğer Âmmeye Müesseseleri	125.594.048,69	
e) Sair	22.863.266,15	
B - Bankalar :		
a) Resmî Bankalar	40.514.660,53	
b) Diğer Bankalar	208.394.301,51	
c) Yurt Dışındaki Bankalar	27.949.339,30	
d) Bankalar Tasfiye Fonu (153 S. Kanun)	—	
e) Mevduat karşılıkları (301 S. Kanun)	385.559.444,96	

MERKEZ BANKASI A. Ş. NİN
Otuzbirinci Hesap Yılı Bilânçosu

P A S İ F

	Türk Lirası	Türk Lirası
C - Muhtelif :		
a) Bloke	42.553.984,27	
b) Diğer	70.650.632,06	
D - Milletlerarası Müesseseler ve Dış Yardım Karşılıkları :		
Milletlerarası Müesseseler	321.137.264,33	
Dış Yardım karşılıkları :		
a) Amerikan yardım karşılıkları	840.529.236,79	
b) Diğer yardım karşılıkları	—,—	2.285.268.342,14
Altın alacaklıları :		
Hazine	11.649,672	
Amortisman ve Kredi Sandığı " "	952,764	
	117.981.702,68	127.630.795,46
	9.649.092,78	
Muhtelif :		
a) Ödenecek senet ve havaleler	19.112.289,97	
b) Muhtelif karşılıklar (Akreditif ve İç İstikraz Karş.)	44.162.318,05	
c) Muhtelif mahiyette depozitolar	13.506.123,50	
d) Sair hesaplar	381.362.063,30	458.142.794,82
Sermaye		15.000.000,—
İhtiyat akçesi :		
Fevkalâde	83.392.752,60	
Adi	16.736.697,77	
Hususî (Bankamız Kanunu Madde 19) İleride vukuu muhtemel zarar karşılığı (Bankalar Kanunu Madde 35)	1.954.357,96	
	7.490.788,81	109.574.597,14
Provizyonlar		115.882.330,87
Kâr		21.905.773,34
TOPLAM		9.507.240.551,—

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ZARAR ve MASRAFLAR

31.12.1962 Tarihindeki

	Türk Lirası
Verilen faizler	27.629.554,94
Verilen Komisyon ve Acyolar	4.773.719,34
İdare Masrafları	41.992.727,18
Amortismanlar	1.431.111,39
Sair Zarar ve Masraflar	14.097.984,19
Provizyonlar	2.211.019,51
K â r	21.905.773,34
TOPLAM	114.041.889,89

MERKEZ BANKASI A. Ő. NİN

Kâr ve Zarar Hesabı

KÂRLAR

	Türk Lirası
Aknan Faizler	73.675.761,88
Alınan Komisyonlar	14.775.869,37
Tahvil Kârları	1.788.559,29
Kambiyo Kârları	22.440.435,45
Müteferrik Kârlar	1.361.263,90
TOPLAM	114.041.889,89

İÇİNDEKİLER

	Sahife
I — DÜNYA EKONOMİSİNE TOPLU BİR BAKIŞ	7
II — GENEL İKTİSAT VE PARA POLİTİKAMIZ	10
III — İKTİSADI FAALİYETLER	15
IV — PARA, KREDİ VE DEVLET MALİYESİ	20
I Para Arzı	20
II Merkez Bankası	22
A — Hususî Sektör Kredileri	28
B — Resmî Sektöre Açılan Kredileri	30
C — Merkez Bankası Pasif Hesapları	34
III Banka Sistemi	39
A — Hususî Sektör Kredileri	41
B — Resmî Sektör Kredileri	43
C — Bankaların Diğer Aktifleri	44
D — Bankaların Kaynakları	48
E — Bankaların Likidite Durumu	55
F — 1962 Yılında Kredi Genişlemesine Amil Olan Kaynaklara Toplu Bir Bakış	56
IV Devlet Maliyesi	59
A — Genel Bütçe	59
B — Kamu İktisadî Teşebbüslerinin Finansmanı	62
C — Devlet Borçları	64
V — FİYATLAR VE ÜCRETLER	66
VI — DIŞ TİCARET VE TEDİYE MUVAZENESİ	70
I Dış Ticaret ve Kambiyo Kontrol Rejimleri	70
A — Dış Ticaret Rejimi	70
B — Kambiyo Kontrol Rejimi	72
II Cari Yılda Dış Ticaretimiz	75
III Tediye Muvazenesi	79
IV İhtiyatlar	80
VII — İDARİ İŞLER	83
VIII — BİLÂNÇOMUZUN TAHLİLİ	84
Murakabe Komisyonu Raporu	93
Bilânço ve Kâr Zarar Hesabı	97

İstatistik Cetvelleri

Cetvel Sayısı		Sahife Sayısı
1	Millî Gelir ve Toplam Kaynaklar	15
2	Toplam Harcamalar	16
3	Ziraî İstihlal	18
4	Maden İstihsalı	18
5	Sanayi Mamulleri İstihsalı	19
6	Para Arzı	20
7	Para Arzı — Millî Gelir	22
8	Merkez Bankasının 1960 - 1962 Bilânçoları Özeti	23
9	Merkez Bankası Kredileri	24
10	Merkez Bankası Kredileri (Sektörlere Göre Dağılışı)	27
11	Merkez Bankasının Hususî Sektör Kredileri	28
12	T. C. Merkez Bankasının Senet Üzerine Avans Hesapları (Senet Tutarları, Borç Bakiyeleri ve Banka Disponibiliteleri)	30
13	Merkez Bankasının Resmî Sektör Kredileri	31
14	471 Milyon Liralık Artışın Müfredatı	32
15	Merkez Bankasının Pasif Hesapları	34
16	Merkez Bankasındaki Mevduat	35
17	Karşılık Paralar Durumu (Başlangıçtan 31.12.1962 Tarihine Kadar)	38
18	Banka Kredileri	39
19	Hususî Sektöre Açılan Krediler	42
20	Ziraî Sektör Kredileri	42
21	Resmî Sektör Kredileri	43
22	Bankaların Diğer Aktif Hesapları	45
23	Kanunî Karşılıklar Kasası	46
24	İştiraklerin Dağılışı (Eylül 1962 İtibariyle)	47
25	Öz Kaynaklar, Yabancı Kaynaklar ve sair Pasif Hesaplar	48
26	Merkez Bankası Avansları	50
27	Bankaların Muhtelit Taahhüt Hesapları	50
28	Bankalarda Mevduat	52
29	Banka Grupları İtibariyle Mevduat Artışları	54
30	Nevilerine ve Vâdelere Göre Bankalarda Mevduat Artışı	54
31	Bankalar Konsolide Bilânço Özeti	58
32	Genel ve Katma Gider Bütçeleri	60

Cetvel Sayısı		Sahife Sayısı
33	1962, 1963 Gelir Tahminleri	61
34	Amortisman ve Kredi Sandığı ve İç Finansman Fonu Kaynaklarından 1962 Yılı Sonuna Kadar Verilen Krediler	62
35	Amortisman ve Kredi Sandığı 1961 ve 1962 Yılları Kredi Tahsisleri	63
36	1962 Yılı Tahsislerinin Kaynakları	63
37	İç ve Dış Devlet Borçları	65
38	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	68
39	Ankara Geçinme Endeksi	69
40	1962 Dış Ticaretimiz	74
41	Dış Ticaretin Maddeler İtibariyle Dağılışı	74
42	İthalâtın Yatırım Malları, Ham Madde ve İstihlâk Mad- deleri Grupları İtibariyle Dağılışı	76
43	İhracat ve İthalâtın Memleket Grupları İtibariyle Dağılışı	77
44	Tediye Muvazenesi	78
45	Türkiye'nin Dış Ödeme Mükellefiyetleri	80

ŞUBELERİMİZ:

Ankara

İskenderun

İstanbul

Eskişehir

İstanbul (Kambiyo)

Diyarbakır

İzmir

Gaziantep

Mersin

Erzurum

Samsun